

Tisztelt Olvasónk!

*Historia est magistra vitae
A történelem az élet tanítómestere*

„A lefolyt idők kiestek hatalmunkból, és még Isten sem bírja visszaidézni azokat vagy megsemmisíteni az akkor elkövetett bűnöket, míg a jelenre meg a jövőre, ha nincsenek is ezek éppen kezünkben, felette erősen hathatunk bölcsesség és nemzeti egyetértés által.”
(Széchenyi)

A történelem az élet tanítómestere. Ezt vallották már a régi latinok is. Az emberiség nemzedékei mégis mintha rendre figyelmen kívül hagynák e máig érvényes mondás igazságát. Mi magyarok különleges érzékkel rendelkezünk, hogyan kell semmibe vennünk alapigazságokat, pedig előbbre tartanánk, ha tudomásul vennénk a történelemből levonható tanulságokat és okulnánk az elődök ismereteiből és saját személyes tapasztalatainkból.

Mi az élet tanítómestereinek tudásával nem élünk, ahelyett hogy hasznosítanánk őket. Most, ebben a kritikus időszakban, a modern globalizált világ válságjelenségei közepette beigazolódni látszik: ha nem tanulunk elődeinktől, akkor minden korábbinál nehezebb helyzetbe kerülünk. A globalizáció ezen új terméke; *a világméretű pénzügyi és gazdasági válság nem kimél egyetlen szektort sem, határokat sem ismer, sőt a földrészeket is átível.* Nem várt sokat; rövid időn belül átkerült Amerikából Európába. Az már most érzékelhető, hogy a kilábalás mikéntjére, a kezelés módjára sem elégséges a két legproblematisabb földrész gazdasági összefogása, szükséges lesz ehhez Ázsia, Dél-Afrika, Dél-Amerika (Brazília) segítsége is. Kölcsönhatásban élünk, így a világválság mindenhova eljut, mindenkit elér, mindenhová behatol, ágazatra való tekintet nélkül. Csak a mértéke kérdéses, esetenként eltérő.

Minket magyarokat, Magyarországot már legyengült állapotban ért a világméretű gazdasági depresszió. Előjelei után nagyon gyorsan begyűrűztek a hatásai. Az általános közhangulat fokozatosan romlik, a munkanélküliség réme sokakat riaszt és beárnyékolja az ünnepi készülődést. A családok, egyének, a kis-, közép- és nagyvállalkozások mindennapjait. A sok mutató, előrejelzés, válságjelenség, szakértői vélemény között az eligazodást csak nehezíti; ezek között sok ellentmondás található. Ember, kormány vagy államférfi legyen a talpán, aki a kilábalás legjobb módját, időtartamát meg tudja mondani. Kiszámíthatatlan...

Mégis melyek azok a kapaszkodók, melyek erőt adhatnak bárkinek? Közelebről szakterületünk, az agrárium szereplőinek?

Mint már annyiszor e szaklap hasábjain, most is az összefogás szükségességét, az ebben rejlő erőt tartom a leg-

fontosabbnak. Szakmai pályafutásom fő tapasztalata, hogy összefogással, összetartással a megoldhatatlannak látszó gondok is sikerrel leküzdhetők. Tehát meggyőződésem: *ha most valaminek rendelt ideje van, akkor az nem a széthúzásé, hanem az összefogásé.*

Az állam segítő beavatkozása mellett a civil szerveződések – amelyek látszólag szerény erőt képviselnek – tehetnek sokat a köz javáért. Ezért szerepük, s értékükön való kezelésük most különösen jól hasznosítható, amikor társadalmunk morális ereje ennyire lecsökkent. Erkölcseileg is meg kell erősödnünk, értékeinket értékként kellene kezelnünk, bármilyen szerénynek is tűnnek. A GDP várható nagy esése, a gazdaság teljesítőképességének tartós csökkenése ellenére úgy gondolom, hogy elsőként *az egymás iránti bizalmat kellene helyreállítanunk.*

Fontos, ha nem a legfontosabb működési területnek tartom az innovációt, a K+F-tevékenységet.

Reményt keltő ebből a szempontból, hogy a Magyar Tudományos Akadémia nemrég elfogadott stratégiai tervében több pontban is kiemelten szerepel az agrárium. A vidék fejlesztése, a mezőgazdaság kis-, közép- és nagyvállalkozói szinten, minden léptékben támogatásra érdemes. Közös, jól felfogott nemzetstratégiai érdekünk. S nem folytatnám a sort most tovább...

Agráriumunk jelen állapotában is húzóágazatnak minősül. KSH-adatok szerint az ország közelmúltbeli mérsékelt eredményessége még gyengébb lett volna, ha mezőgazdaságunk teljesítménye nem javítaná a szerény eredményeket.

Befejezésként hadd jelentsek be néhány reménysugárként is szolgáló jövő évi eseményt.

2009-ben a mezőgazdaságunk tudományos háttérét adó neves intézmények, kutatóintézeteink közül több is jelentős jubileumhoz érkezik. Megmaradásukért, működőképességük megerősítéséért mindent meg kell tennünk, mert ők a jövőnk zálogait jelentik. Ezért merem remélni, és kívánom is, hogy a szegedi Gabonakutató Intézet 85. születésnapját, az MTA Mezőgazdasági Kutatóintézete és az MTA budapesti Talajtani és Agrokémiai Kutatóintézete alapításának 60. évfordulóját fokozott szakmai érdeklődés kísérje, s kapják meg az őket megillető megkülönböztetett figyelmet, támogatottságot az ezekben az intézetekben dolgozó tudományos kutatók.

A támogatásra érdemes civil szerveződések között meg kell említenünk a növénynevelőinket tömörítő grémium, a jövőre húszéves fennállását ünneplő Magyar Növénynevelők Egyesületét is.

Amikor legjobb jókívánásokkal búcsúzom el a Tisztelt Olvasótól, kívánok sok erőt, kitartást, jó együttműködést és eredményeket hozó összefogást Kedves Mindannyiuknak!

DR. OLÁH ISTVÁN

Keressük a magyar agrárkutatás piacgazdasági megújulását!

A magyar agrárkutatásnak mindenkor egyetemes célja kell legyen a hazai agrárgazdaság innovációs hátterének megtestesítése, miközben része a vidékfejlesztésnek. Ennek bázisát a különféle intézmények alkotják egymással összefüggő, illetve független rendszerben!

Az agrárinnovációs lánc az alapkutatástól az alkalmazható végeredményig tart. (Ez létrejöhet tudományos önszerveződés útján, személyes és intézményi alapon). Az innovációs lánc akár a piacba is torkolthat. Az alkalmazott kutatási műhelyek saját kísérleti bázison állítják elő eredményeiket. Ha ezek eljárások, értékesíthetők, ha fajták akkor áruvá válnak. A piac a kereslet-kínálat viszonylatában honorál, nincs tekintettel a társadalmi áldozatokra.

A mezőgazdaság alapjai – a természeti adottságok, a talaj, az ökológiai tényezők, általános technológiai eljárások – nem piaci viszonylatokban realizálódnak, hanem beépülnek a termelési folyamatba, közhasznúvá válnak! Ezt elkerülhetetlenül közpénzekből kell finanszírozni a társadalom „oszthatatlan” javára.

Ezt vitattam, már a 2000-es évek elején. Az agrárkutatások esetében az 1/3:2/3 viszonylatot, miszerint az összes kutatás finanszírozását csak 1/3 részben kell finanszírozni közpénzből, ugyanis az indokolt közhasznú kutatások részaránya az agrárkutatásban ennél sokkal nagyobb. Sok esetben elérte az 50-60%-ot, ami azonban nem arányos az elméletileg elfogadottal s még inkább nem a gyakorlattal. Az agrárkutatásnak ma ezért is nincs szellemi tartaléka az új eredmények építéséhez!

Sajnos, az általános teóriák ipari szemléletből fakadnak, még pontosabban műszaki technokrata szemléletet takarnak. Nem veszik figyelembe az agrárgazdaság biológiai, ökológiai kötődését, nem beszélve a komplex szerveződésekről.

Ezért is szükségszerű megjeleníteni egy vidékfejlesztő agrárkutatási tudománypolitikát, ahol a sajátosságok mellett, a kutatások, alkalmazások módszertani különbözőségét is figyelembe kell venni. Ilyen pl. a több éves, és több helyszínű kísérletezés különféle talajtípusokon fajtákkal, stb. s újabban a környezettudatos gazdálkodás kísérleti fejlesztései, precíziós eljárásai is ilyen jellegűek.

Az intézményi hálózat szervezési elveinek kialakítása során újra rendezni kell

- az ágazati és térségi kutatóbázisok elhelyezkedését, ezek kapcsolatrendszerét.

- *Múlhatatlanul fontos az egyetemek, a főiskolák és a főhivatású kutatóbázisok új viszonyrendszerének felépítése:*

- a gyakorlati,
- az oktatási kapcsolódások,
- és a fejlesztési vonulatokban történő részvétel tekintetében.

A vidékfejlesztés, mondhatjuk új kutatási dimenziókat jelent, hiszen intézményeink még a „környezetgazdálkodás” tudományos művelésére nincsenek felkészülve, felkészítve!

Egyrészt az ilyen típusú módszeres kísérletek foghíjasak, másrészt **nincs szervezett kapcsolat a tervezés és a pályázatok, valamint a kutatásra váró feladatok között.**

*Azt is látni kell, hogy a pénziány, a pályázati kényszer elvitte az agrárkutatókat a teoretikus irányba, sok hipotézis született, feltételezett és bizonyítatlan elméleti eredménnyel együtt, amelyek nélkülözik a kísérletes kutatásokat, empiriákra, irodalmi anyagokra épülnek. Jó menekülési útvonal a kutatásokban a kérdőíves felmérések, a valódi megfigyelések, a kísérletes mérések és elemzések helyett. Vagyis azt is állítom, hogy **fellazultak a klasszikus, bevált és elismert vizsgálati módszerek, elementek az olcsó, de kétes értékű megoldások felé. A tudományos imázs, a publikációk, az előadások, a hivatkozások irányába tolódott el, a valódi gyakorlatnak átadható eredmények helyett.***

Mi a kiút a magyar agrárium számára:

- minél mélyebben be kell épülni az európai vonulatokba, az Európai Kutatási Térségben,
- meg kell fogalmazzuk a tudományosan megalapozott témáinkat a pályázati zsargonoknak megfelelően,
- a forráselosztásnál az agrárinnováció sajátosságait érvényesíteni és képviselni kell,
- az agrárkutatásokat szinkronba kell hozni az ökológiai, környezeti optimumokkal,
- s **mindenekelőtt meg kell fogalmazni azt az agrárinnovációs stratégiát, amelynek ki kell harcolni a helyét a tudomány- és technológiapolitikában, nem kevésbé a vidékfejlesztésben.**

Tisztázni kell, hogy a Kutatási és Technológiai Innovációs Alapból való leosztható rész kinek jár: az agrárkutatást megtestesítő intézményeknek, amelyek részei lesznek:

- az agrárkutatási regionális centrumoknak, vagy
- az ágazati agrárkutatási központoknak?

De nem maradhatnak ki a tudáscentrumok szervezeteiből sem a főhivatású kutatóintézetek – az egyetemi kutatóbázisokkal együtt.

Ha azonban nem sikerül megjeleníteni az agrárkutatókat, mint intézményi csoportosulást, elveszti ütőképességét, felszívódik a nagy európai vonulatokba, vagy még rosszabb, feleslegessé válik!

A kutatásfejlesztés és a technológiai innováció hosszú távú koncepcióját nézve, a *fő cél*:

- a magyar gazdaság fenntartható fejlődésének előmozdítása,
- a vállalkozások versenyképességének növelése,
- munkahelyek létrehozása,
- a régiók kutatási és innovációs lehetőségeinek kiaknázása.

Mindennek megvalósításához, azonban **szükséges kidolgozni az agrár- és vidékfejlesztés sajátos tudománypolitikáját. Ugyanis a módszeres kutatás során nem lehet ilyen, tematikailag távol eső gazdasági célokat megfogalmazni**, mert építőelemek nélkül nem lehet alkotni, még akkor sem, ha új fogalmakat vezetünk be a tudományszervezésbe. Tiszta alapkutatás, célzott alapkutatás, nemzeti innovációs rendszer, hasznosító vállalkozás és más **meghatározásoknak csak akkor van értelme, ha például az agrárium rendelkezik működő, integrált kutatóhálózattal, s rendezett tudománypolitikai viszonyokkal, ha tetszik európai szervezethez.**

Ezekkel a gondolatokkal vezettük be 2005 májusán a Nemzeti Agrár Innováció Stratégia legfontosabb alap gondolatait ágazati fejezeteiként (növénytermesztés, kertészet, erdészet, állattenyésztés, műszaki fejlesztés valamint az agrárium és a kutató egyetemek kapcsolataival), azzal a céllal, hogy az illetékes szakigazgatás az agrárgazdaság irányításai rendszerébe építse mint reformelemeket.

A közelmúltban, tudomány-szervezési logikánktól eltérően megszületett az új közigazgatási reform, amelynek építkezésében mi is **felkérést kaptunk a magyar agrárkutató-fejlesztés stratégiai alapjainak megfogalmazására.** Az AIOSZ javaslata elkészült, amelyet a 2008. október 30-i közgyűlésen a tagintézmények elfogadtak.

JAVASLAT A MAGYAR AGRÁRKUTATÁS- FEJLESZTÉS STRATÉGIÁJÁNAK ALAPJAIRA*

Előzmények

Az Agrárkutató Intézmények Szövetségének Elnöksége, a tagintézmények szakembereivel együttmű-

ködve, az elmúlt évek során számos átfogó, koncepcionális javaslat elkészítésével, sajtóközlemények közzétételével, szakmai állásfoglalások kialakításával, különféle fórumokon történő megnyilatkozással, törvénymódosítások kezdeményezésével kísérte meg elősegíteni az agrárgazdaság szellemi szférája helyzetének javítását. Erre a szakemberek által egyre szélesebb körben felismert és az agrárium fejlődését is gátló helyzet készítette, amit a következőkben lehet összefoglalni.

A piacgazdasági átalakulás során alapjaiban összeomlott a hazai tudománypolitika. Több újrakezdés eredmény nélkül maradt. Az évtizedek óta tartó átalakítások, leépítések, számos intézmény megszüntetése és az egyre romló működési feltételek következtében, a korábban jól szervezett FVM hálózat működőképességének határára került. Megmaradt intézményei jelentős finanszírozási gondokkal küzdenek. Ez, valamint a személyi és eszköz állományvesztés csak igen csökkent működést tesz lehetővé. Kedvezőbbek a feltételek az MTA, valamint a felsőfokú intézmények kutatóhelyein, és a magánszférában.

Az agrárkutató K+F egész területére érvényes, hogy az eredményes működéshez nemcsak a pénzügyi, hanem egyéb működési feltételek is hiányosak (1. táblázat). Nagy gondot okoz az is, hogy a hálózat, elméletileg átfogó rendszert igénylő és feltételező anyagi és szellemi bázisa, rendkívül szétszórt fenntartói (tulajdoni, irányítási, igazgatási, szervezeti és gazdálkodási) *struktúrában működik, miközben hiányzik egy átfogó stratégia és az arra épülő szakterületi irányítás.*

A helyzet felismerése, valamint az EU csatlakozással kapcsolatos kötelezettségek az agrár ágazat vezetését is arra ösztönözték, hogy elindítsák egy agrár innovációs stratégia kimunkálását. Előzetes konzultációk eredményeként, felkérésre benyújtottunk egy, általunk elkészített rövid alapozó tanulmányt. Ezt követően az FVM két alkalommal szervezett *Nemzeti Agrár Kutatófejlesztési és Innovációs Kerekasztalt.* A második rendezvényen a résztvevők rendelkezésére bocsátották a megbeszélések összegzése alapján elkészített stratégia-tervezetet.

Kiindulási alapelvek és megfontolások

- A fenntartható agrár innovációs rendszer mielőbbi kialakítása és folyamatos fejlesztése nem csak az ágazat, de az *egész nemzetgazdaság* működésének alapfeltétele és eszköze.
- A stratégiában a teljes ágazat, a *mező- és élelmiszer-gazdaság*, valamint a vonatkozó humán erőforrás fejlesztés elemeit együttesen kell rendszerbe foglalni.

* Összeállította: Dr. Sipos A., felhasználva Dr. Borsos J.–Dr. Magyar J. tanulmányait.

1. táblázat

A 2003-2008. ÉVEK KÖLTSÉGVETÉSI KERETSZÁMAI
(millió Ft)

ELŐIRÁNYZAT 2003. évi 2004. évi eredeti 2004. évi összes elvonás 2004. évi módosított előirányzat 2005. évi előirányzat 2006. évi előirányzat 2007. évi előirányzat 2008. évi előirányzat ELTÉRÉS

	m Ft	m Ft	m Ft	m Ft	m Ft	m Ft	m Ft	m Ft	%
	a	b	c	d	e	f	g	h	h/a
Agrárkutató Intézetek	3 705,20	3 253,70	506,5	3 198,70	3 225,40	2 582,90	1 945,20	2 117,70	-43
Felügyelt állami tulajdonú társaságok	700	525	400	300	0	0	0	0	
Agrárkutató, fejlesztés, műszaki fejlesztés	1 673,10	1 254,80	1 077,70	595,4	összevont előirányzat 1050	785	585	585	-78
Agrár-felsőoktatás K+F	0	400	223,8	176,2					
Tanüzemek tangazdaságok	1 000	600	839,6	160,4					
Mg-i középiskolák									
szakoktatási intézmények	6 517,80	5 219,30	1 353,50	5 164,30	5 628,50	4 437,40	3 975,60	4 367,80	-33
Közművelődési intézmények	746	528,8	217,2	528,8	599	479,7	374,6	472,9	-36
MINDÖSSZESEN	14 342,10	11 781,60	4 618,30	10 123,80	10 502,90	8 285	6 880,40	7 543,40	-47,4

- A kutatási stratégiát várhatóan az egész ágazati stratégia *elkészülte előtt* kell kialakítani.
- A kidolgozás és a működtetés során is figyelembe kell venni az agráriumnak élő szervezetekkel és rendszerekkel történő tevékenységéből eredő, más ágazatokhoz képest *eltérő jellegzetességeit*.
- Az innováció feltételrendszerének kidolgozásakor azt is figyelembe kell venni, hogy a mezőgazdasági vállalkozók és az egész ágazat csak *kis mértékben* képesek az innovációs rendszerek működtetését *finanszírozni*.
- A Nemzeti Agrár Innovációs Stratégia részeként, a kapcsolódások és összefüggések figyelembevételével célszerű *önálló Vidékfejlesztési és önálló Marketing Stratégiákat* kidolgozni.

A stratégia alapjai

A részletezés előtt **összefoglaljuk az innovációs stratégia indokait és alapvető feladatát: az ökológiai és ökonomiai szempontból egyaránt fenntartható** gazdálkodáshoz alapvetően fontos, egy **rendszer és innováció szemléletű, (piaci) végtermék orientált** kutatás, ehhez pedig a kutatási **feladatok meghatározása**, valamint a szükséges **feltételrendszer és struktúra** kialakítása, megbízható, folyamatos működtetése. Csak ennek segítségével érvényesíthető, a magyar agrárgazdaságnak az az érdeke, hogy a szigorú, nemzetközi versenyfeltételek közepette is alkalmas legyen:

- a *kedvező hazai mezőgazdasági adottságok* kihasználására,
- a *különböző vidéki térségek gazdasági, társadalmi és ökológiai adottságainak* fenntartására,
- *új termelési eljárások* meghonosítására,
- *kedvező piaci helyzetet* eredményező *agrár-ipari logisztikai rendszer* működtetésére,

- vidékfejlesztő elemként is működő agrárinnovációs rendszer hasznosítására.

Célkitűzések és prioritások

A stratégia alapvető **céljai** versenyképes piaci termékek és szolgáltatások megjelenése érdekében

- a kutatás és fejlesztés vállalaton belüli megjelenésének ösztönzése és elősegítése,
- nemzetközi szinten is elismert K+F intézmények és innovációs központok, kutatóegyetemek működtetése, és fejlesztése a régióközpontokba és fejlesztési pólusokon;
- az új ismeretek a tudáspiacának kialakítása,
- az agrár K+F ráfordítások dinamikus növelése,
- a szellemi és anyagi erőforrások feltárása, a felhasználás optimalizálása,
- a K+F eredmények fokozott gazdasági és társadalmi hasznosítása,
- a regionalizáció erősítése.

Prioritások és a legfontosabb feladatok

- a tudományok új szerepének figyelembevétele,
- a tudományos kutatás eredményeit létrehozó K+F szerkezet kialakítása; működtetése és az eredmények befogadásának és hasznosítási kultúrájának növelése,
- minőség-, teljesítmény-, és hasznosítás vezérelt hatékony nemzeti innovációs rendszer,
- megbecsült, kreatív, innovatív munkaerő,
- a tudás létrehozását és hasznosítását ösztönző gazdasági és jogi környezet,
- versenyképes vállalkozások, termékek és szolgáltatások segítése.

A stratégia legfontosabb tartalmi elemei

Indokolt az FVM tervezetben tárgyalt szakmai területek tartalmi áttekintése és pontosítása, a kutatási programok kialakítása (tervezhetősége) érdekében, a következő rendszerben:

1. **Az ágazati (aktuális és várható) igények megállapítása** (eljárások, módszerek, termékek listája)
2. **Az igények teljesítéséhez szükséges kutatási feladatok meghatározása** (kizárólag szakmai megfontolások alapján, függetlenül a jelenlegi szervezeti és egyéb feltételrendszerrel). Az áttekintés kiindulási alapjául célszerű az ágazati blokkokat használni:

Alap és alkalmazott szintek:

- talaj, tápanyag, víz és ökológiai kutatások,
- növény és állategészség,
- biológiai alapok,
- módszerek és más rendszerek alkalmazása.

Alkalmazó kutatások bontása:

- nemesítés, fajtafenntartás,
- technológiai rendszerek bevezetése,
- új eljárások bevezetése,
- ökonómiai rendszerek bevezetése.

Műszaki fejlesztések:

- új fajták bevezetése, hasznosítása,
- termelési rendszerek építése, hasznosítása,
- üzleti építések, gazdasági hasznosítás,
- haszonelvű rendszerek kimutatása.

A tematikai vázlatnak megfelelően az agrár K+F stratégiát ágazati blokkonként célszerű tárgyalni.

- növénytermesztés (szántó, rét, legelő stb.),
- állattenyésztés (nagy állatok, baromfi, halászat és méhészet),
- kertészet (teljes kör),
- erdészet, vadgazdaság stb.,
- állati egészség,
- növényvédelem,
- élelmiszer előállítás és ellenőrzés,
- ökonómia, közgazdaság.

A kutatás, oktatás felépítménye

A szakigazgatás új tudományos fejlesztése

A közhasznú tudományos elemek

Az agrárlogisztikai rendszerek építése

Javaslat az ágazati témák feldolgozására:

- talaj, ökológia,
- nemesítés, fajtafenntartás,
- növénytermesztés,
- állattenyésztés,
- kertészet,
- erdészet, vadgazdálkodás,
- állategészség,
- növényvédelem,
- élelmiszer és ellenőrzés,
- ökonómia.

3. A meglévő kutatási (innovációs) eredmények számbavétele

Javasoljuk, hogy az ágazati témák feldolgozása alapján, a tagintézmények bevonásával készüljön egy javaslat a szakmai ágazati programok tartalmára, amelyet több lépcsőben megtárgyalva, a Magyar Tudományos Akadémia Agrárgazdasági Osztálya elé terjesztenénk.

Ezt követően társadalmi vitát kezdeményez az MTA agrárszakbizottságok körében, a területi bizottságok bevonásával együtt. Javasoljuk a kialakult agrártudományos keresztmetszet után az Agrártudományi Osztály előterjesztése alapján, az MTA elnöksége cselekvé-

si programot terjesszen a Magyar Köztársaság Kormánya elé, törvényjavaslattal, melyben figyelemmel az európai tudományos fejlesztés célkitűzéseire, meghatározza az agrár kutatás-fejlesztés új feladatait, feltételeit összhangban az agrárinnováció és a vidék-társadalom modern fenntartásával.

A működtetés eszköz- és feltételrendszere

Szervezet

Az egységes fenntartói rendszer kialakítása nem várható. Az azonban egyértelmű, hogy a kutatás szakmai összefogásáért az ágazat irányítói a felelősek! Ennek a szervezeti formája sokféle lehet. Alapvető azonban hogy az öngazgatás és a közigazgatási felügyelet együttes formája működjön.

Elképzelhető változat

FVM Főosztály (közigazgatási döntések, elsődleges kormányzati felügyelet, fenntartók közötti kapcsolatok)

Programtanács (szakmai döntések, kormányzati előterjesztések), Titkársága (adminisztratív előkészítés, nyilvántartás)

Szakági programbizottságok (Szakági döntések előkészítése)

A Tanácsok tagjai mindkét változatban a fenntartók által delegált és az intézményekből választott vezető kutatók, AIOSZ küldött (civil szervezeti képviselő biztosítása érdekében).

A finanszírozás rendszere

Fontos feladat a K+F finanszírozási rendszerének áttekintése és hosszú távú rendezése, a következő elvek figyelembevételével:

- az állami szerepvállalás mértékének és módjának törvényi garanciája,
- az ágazati felelőség érvényesítése a finanszírozás területén is,
- kialakítandó a külső források bevonásának ösztönzési rendszere,
- a programtanácsokkal együttműködve, az FVM K+F Szakigazgatásnak gondoskodnia kell, az egyéb hazai és nemzetközi K+F programok irányítói testületeiben történő rendszeres, hatókörrel rendelkező szakmai képviselőtről és a szakterületi vétőjog elnyeréséről, a különböző pályázatokban a párhuzamosságok elkerülése érdekében.

Forrásfedezet

1. A meglévő, vagy kialakítandó intézmények **alapel látását** (intézményfenntartás, fejlesztés, bérek) az intézményfenntartó tervezi és szolgáltatja.

2. A **szakági programok** költségfedezete

2.1. Az FVM tárca költségvetésében elkülönítetten tervezendő K+F források (A 2005. évi CXXXIX törvény 143. §., valamint a 79/2006 (IV.5) sz. Kormányrendelet 34. § szerint.)

(Ágazati minisztériumi döntést és végrehajtást igényel.)

2.2. Az Innovációs Alap 13%-a, évi rendszerességgel, az FVM-hez allokálva!

(Kormányzati döntést igényel.)

2.3. Egyéb (Saját bevétel stb.)

Az agrár innovációs stratégia humán erőforrás vonatkozásai

Az innováció eredményességének meghatározóan fontos tényezője a humán erőforrás fejlesztése. A gazdaságfejlesztést szolgáló **innovatív működtetési feltételek** a következők:

- a vidéki lakosság agrárgazdasági tevékenységének gyakorlásához szükséges szakismeret- és képzettség szint emelése,
- az agrároktatás szakmai-, intézményi-, felügyeleti-, és gazdasági kapcsolattrendszerének erősítése, minőségi szintjének emelése,
- a szakmai ismeretek megszerzéséhez és a gyakorlati elsajátításához szükséges feltételek bővítése,
- az agrárkutatás feladati-, intézményi-, anyagi-, és tárgyi feltételrendszerének (európai színvonalához igazodó) stabilizálása, a szakmai koordináció és a gazdasági kapcsolattrendszer erősítése,
- az egyes ágazatok, régiók, differenciált fejlesztésének ágazati fejlesztési célprogramokon keresztül történő segítése,
- EU konform, a műszaki fejlesztést segítő eszközök agrárgazdasági bevezetése; állami tanácsadói és szaktanácsadói hálózat rendszerszerű működtetése,
- az agrártermelés szellemi szolgáltatásának rendszerben résztvevők, hazai és nemzetközi kapcsolatának segítése, támogatása,
- térségi „innovációs mintafarmok” kialakításának előmozdítása és az eredményeknek, az MNVH-n keresztül történő terjesztése.

A magyar agrárkutatás-fejlesztés stratégiájának alapjaira című javaslatához a következő megjegyzések tehetők.

Az Agrárkutató Intézmények Országos Szövetsége 18. évében – kérdezhető – oda jutottunk, az alapokhoz kell nyúlnunk? Mert a felépítmény ingatag? Új szerkezeti koncepciót kell kialakítani? A klasszikus tudományos felfogás nehézkes? Nem tart az eredmé-

nyesség sebessége a világ előrehaladásával? Igen, bizonyára el kell ismerni, új, gyorsabb sebesség-fokozatba kell kapcsolni, ha a magyar agrárium lépést akar tartani a világ-fejlődés ütemével a globális versenyben!

A magunk nehézségeit jól ismerjük, már 2005-ben – mint már említésre került – ágazati szerkezetben áttekintettük a szántóföldi termesztéstől egészen az agrárökonómiától a műszaki fejlesztésig, sőt az agrárium kutatóegyetemek szerepéig. Szóltunk többször a magyar agrárium megújulási lehetőségeiről és miközben állandó levelezői vagyunk a szaktárca éppen hivatalban lévő minisztereinek, a miniszterelnökkel bezárva.

Ha ma visszatekintünk Szövetségünk közel két évtizedére, több fordulatot állapíthatunk meg;

- az első időszakban sürgettük a magyar agrárkutató hálózat rekonstrukcióját,
- majd reméltük az állandóan feltöltött agrárkutató alap létrehozását, amelynek törvénykapcsolata is volt,
- a pályázati szisztémákat programrendszerbe javasoltuk építeni,
- az Európai uniós csatlakozás során azonban a támogatási rendszer átlépte a kutatás-szervezet korszerűsítését és most
- végül az államigazgatás reformja a szaktárca kutatási oktatási szervezését partra sodorta, a nemzeti agrárkutató rendszerét végül most felbomlott.

Ebben a helyzetből kell ma keresni a kiutat, talán most kell nyúlni az „**Önigazgatási kutatási rendszer felépítéséhez**” az agrárium, sajátos adottságainak érvényesítésével együtt. (Ez egyébként a Szövetség alapszabályának egyik fontos célkitűzése.)

Mindezek mellett a legfontosabb; a szükséges források megszerzése és a jelenlegi állami szervezésbe, és a gyakorlatba **beépíteni az „agrár címleteket”**.

Az agrárium K+F a tudományos és gazdasági szférában két köztisztületben van jelen ténylegesen és névlegesen. A Magyar Tudományos Akadémia rendszerében jelentős súllyal szerepel, azonban nem kapott kellő érvénysülést a Magyar Agrárkamara szervezetében. Mindkét helyen erősíthető lenne a szaktárcával felújított tudományos együttműködés, mind gazdaságpolitikai, mind tudománypolitikai szempontból. „**Az agrárkutató fejlesztés stratégiájának alapjai**” című leírt vázlat, tartalmazza mindazokat a feltevéseket, amelyeket az **elnökség megvitatott**. Ez tovább fejleszthető, amiből ki lehet alakítanunk azt a „cselekvési program”-ot, ami **elvezethet egy önigazgatási**

rendszerhez, jobb ellátáshoz és hatékonyabb agrárinnovációhoz.

Sokféle törekvések és ideák születtek. Számos filozófiára épültek az új tudományos irányzatok, **az egyetemes rendszerek elérték a gazdaságpolitikán keresztül a hétköznapi politikát is**. Dívatossá váltak a különféle integrációk az össze nem illő gazdasági társadalmi és tudományos irányzatok esetében is. Nem hiszem, hogy a mesterséges rendszereket kell erőltetni, sokkal inkább **az egymásból következő és a saját magukba visszacsatolható, szervezeteket kell fejleszteni, eredményessé tenni**. A legegyszerűbben fogalmazva, **nem lehet megkerülni az agrárkutató esetében az alap, az alkalmazott és fejlesztő lépcsőket**, egyszerűen csak ezért, mert az agrártermelés kötött a termőföldhöz, az ökológiai feltételekhez. Persze számos mesterséges megoldást ismerünk, de a természetes adottságok kihasználása adja a legeredményesebb gazdálkodást.

Számos irányú vitát lehet folytatni, de azt kell mondanunk minden esetben, hogy a **termelésfejlesztés motorja a tudományos kutatás**, ami a legolcsóbb ráfordítás, de sajnos, ezt lehet a leggyorsabban megtakarítani a pillanatnyi zavarok elhárításában, *de mindnyájan tudjuk, hogy a jövőben súlyosan megfizetjük a kétes megtakarítást a lemaradás számláján*.

Az agrárkutató intézmények társadalmi szervezete arra szövetkezett, hogy a **törvényes lehetőségek között, küzdjünk a feltételekért**, minden fórumon **szót emeljünk a magyar agrárkutató fenntartásáért**, mert meggyőződésünk, hogy kiemelkedő társadalmi szerepe van nemcsak a korszerű, egészséges élelmiszer ellátásában, hanem a természet fenntartásában, valamint a vidék kulturális szociális életének építésében. Ennek elérésére állítottuk össze az agrárkutatói stratégia elképzelt vázlatát, amihez kérjük a kutatók, a tanárok és a gyakorlók támogatását. Reméljük, az elindult kerekasztal is új fordulatot hoz, amit minden erőnkkel segítenünk kell, a maga törvényszerű pályáján.

Végül is be kell látnunk az Agrárkutató Intézmények Országos Szövetsége társadalmi szervezet, ami csak akkor tudja érvényesíteni érdekeit, ha gazdasági erő áll mögötte. A mai társadalmi és gazdasági viszony között csak **önigazgatási kutatási rendszerben lehet létrehozni az életképes magyar agrárinnovációs felépítést, a kutató, fejlesztő, marketing rendszerben**. Ez teremthet visszacsatolt gazdasági forrást a szellemi műhelyekhez.

PROF. DR. BORSOS JÁNOS DSC
AZ AIOSZ ELNÖKE

Szolgáltatások a Magyar Szabadalmi Hivatalban!

Szolgáltatásainkkal az a célunk, hogy segítsünk Önnek hozzájutni azokhoz az információkhoz, amelyekre szüksége lehet az iparjogvédelmi jogokkal összefüggő döntéseinek megalapozásához, a döntéseivel összefüggő kockázat csökkentéséhez és a fölösleges ráfordítások elkerüléséhez.

Ha megtisztel bennünket bizalmával, és igénybe veszi szolgáltatásainkat, számíthat a Magyar Szabadalmi Hivatal munkatársainak szakértelmére, akik sok éves gyakorlatuk során kellő tapasztalatot szereztek a különböző kutatási eljárások alkalmazásában és a kapcsolódó elemző vizsgálatok elvégzésében. Garantáljuk a megbízás gyors, gondos és bizalmas teljesítését.

Szolgáltatásainkkal felhasználóbarát eredményeket kínálunk egy folyamatosan bővülő termékcsalád keretében, amelyen belül jelenleg a következő új szolgáltatásokat ajánljuk az Ön figyelmébe:

SZABADALMI TERÜLETEN:

- Újdonságkutatás
- Szabadalmazhatósági véleménnyel kiegészített újdonságkutatás
- Szabadalmazhatósági vélemény
- Jogérvényességi kutatás
- Szabadalomtisztasági kutatás

A szabadalmi kutatási szolgáltatások igénye felmerülhet jogszerezési vagy jogérvényesítési szándék esetén, de ugyanígy a „hétköznapi” üzleti aktivitás körében is, legyen szó új termék vagy eljárás kifejlesztéséről, licencvásárlásról, gyártásról, használatról, értékesítésről, import- vagy exporttevékenységről.

További részletek a szolgáltatásokról:

http://www.mszh.hu/szolgáltatások/szab_kutatasi_szolg.html

VÉDJEGY TERÜLETEN:

- Védjegykutatás

A védjegybejelentés benyújtása előtt vagy egy már lajstromozott védjegy védelme érdekében érdemes teljes körű kutatást végezni. Így a megrendelő képet kap arról, hogy milyen hasonló megjelölések lajstromozása van folyamatban, illetve milyen releváns megjelölések állnak védjegytalalom alatt.

A teljes körű kutatás keretében a Magyar Szabadalmi Hivatal optimalizált kutatási eredményt, úgynevezett előzetes kutatási véleményt küld a megrendelőnek. A kutatást a hivatal szakemberei a lehető legszélesebb körű adatok kinyerése érdekében a hazai, valamint a Magyarország területére kiterjedő hatályú nemzetközi, illetve a közösségi védjegyek és védjegybejelentések tekintetében végzik.

További részletek a szolgáltatásról:

<http://www.mszh.hu/szolgáltatások/vedjegykatatas.html>

KAPCSOLATFELVÉTEL:

Szabadalmi területen:

Tel.: +36 1 474 5871

Fax: +36 1 474 5850

e-mail: patent.services@hpo.hu

Magyar Szabadalmi Hivatal

1370 Budapest 5, Pf. 552

Védjegy területen:

Tel.: + 36 1 474 5561/2-es billentyű

Fax: + 36 1 474 5534

e-mail: mszh@hpo.hu

Magyar Szabadalmi Hivatal

1370 Budapest 5, Pf. 552

Növényfajta-oltalom (2008) a hazai és közösségi jogszabályok változásainak figyelembevételével

1. A NÖVÉNYFAJTA-OLTALMI ELJÁRÁSOK ÁLTALÁNOS SZABÁLYAI

1.1. A növényfajta nemesítőjének személyhez fűződő jogai, a növényfajta-oltalmi igény, szolgálati és alkalmazotti növényfajta

A növényfajta-oltalom a szabadalmi oltalommal azonos módon személyhez fűződő és vagyoni jogokat foglal magába. A találmányok szabadalmi oltalmáról szóló 1995. évi XXXIII. törvény (*továbbiakban Szt.*) szabályai az irányadóak a személyhez fűződő jogok tartalma tekintetében – azzal az eltéréssel, hogy a nemesítő személyhez fűződő jogai és a nyilvánosságra hozattal kapcsolatos jogok a nemesítőt illetik meg.

Az Szt. a nemesítő fogalmát Az új növényfajta oltalmára létesült nemzetközi egyezmény – Union Internationale pour La Protection des Obtentions Végétales (*továbbiakban UPOV-egyezmény*) – 1991. évi szövegével, valamint a Közösségi Növényfajta-hivatal – Community Plant Variety Office (a továbbiakban CPVO) – által rögzített TANÁCS 2100/94/EK rendelettel (a továbbiakban TANÁCS-rendelet) összhangban határozza meg azzal az eltéréssel, hogy az Szt. szerint nemesítő csak természetes személy lehet. Ennek megfelelően nemesítő az lehet, aki a növényfajta hagyományos módon, nemesítéssel hozta létre, valamint az, aki egy természetben előforduló, általa vagy más által felfedezett fajtából fejlesztett ki egy új fajtát. A törvény szövege tehát egyértelműen kizárja, hogy a növényfajta pusztán felfedezése önmagában a növényfajta-oltalmi igényt megalapozhassa. Az Szt. a növényfajta fogalmát a következőképpen határozza meg.

A *növényfajta* az a legkisebb besorolású önálló növényrendszertani egységen belüli növénycsoportosítás, amely csoportosítás – függetlenül attól, hogy kielégíti-e az oltalmazhatósági feltételeket –

1. adott genotípusból vagy genotípusok kombinációjából kifejeződött jellemzők által meghatározható,
2. bármely más növénycsoportosítástól legalább egy ilyen kifejeződött jellemző tekintetében megkülönböztethető, és
3. jellemzőit megőrző szaporításra alkalmas egységet alkot.

Tehát önmagában a növényfajta felfedezése nem vezethet növényfajta-oltalomhoz, ami abból is kitűnik, hogy a növényfajta fogalma a „csoportosítás” kifejezést használja, ezzel nyomatékosítva azt, hogy nem természetes módon

kialakult csoportosulásról, hanem a nemesítő által létrehozott, „mesterséges” csoportosításról van szó. A nemesítés magában foglalja mind a lényegében biológiai eljárással, azaz tipikusan keresztezéssel vagy szelekcióval stb., mind géntechnológiai módosítással, a molekuláris biológia segítségével történő kifejlesztést.

A *növényfajta-oltalmi igény* is az ipari találmányoknál érvényes szabályoknak megfelelően keletkezik: az oltalom a nemesítőt vagy a jogutódját illeti meg. A nemesítő jogutódja lehet egyrészt a szerződéses úton (az igényjogosultság átruházásával) vagy törvényes jogutódlás alapján (az igényjogosultság átszállásával, öröklés útján) jogosultságot szerző személy, illetve szolgálati viszonyban nemesített fajta esetében – a találmányokra vonatkozó szabályok alkalmazása folytán – a munkáltató. Az Szt.-nek az oltalom iránti igényre vonatkozó szabályai megfelelően alkalmazandók a növényfajta esetében is.

Az Szt. a növényfajta-oltalom megszerzésére egy további feltételt is meghatároz: növényfajta-oltalmat akkor szerzhet a bejelentő, ha magyar állampolgár, illetve ha lakóhelye vagy székhelye belföldön van, vagy ha az UPOV-egyezmény hatálya alá tartozó állam vagy nemzetközi szervezet tagállamának állampolgára, illetve, ha lakóhelye vagy székhelye ilyen állam területén van. Külföldiek számára az oltalomszerzés lehetséges más nemzetközi szerződés vagy viszonyosság alapján is.

A törvénynek a külföldiek megszerzésére vonatkozó rendelkezése egyrészt az UPOV-egyezmény alapján kötelező körbe alkalmazza a nemzeti elbánást, másrészt pedig biztosítja más nemzetközi szerződés, így például a WTO vagy a TRIPS-megállapodás rendelkezéseinek megfelelően is e törvény alapján növényfajta-oltalom szerzését.

A viszonyosság kérdésében a Magyar Szabadalmi Hivatal elnökének állásfoglalása irányadó.

A törvény által meghatározott körbe nem tartozó személyek nem szerzhetnek oltalmat, és értelemszerűen rájuk később sem ruházható át a jogosultság.

Ha az oltalmat nem annak adják meg, akit az a törvény szerint megillet, és ha azt nem ruházzák át arra a személyre, akkor az oltalomra jogosult személy az oltalom megsemmisítését kérheti. Az oltalomra jogosult növényfajta bitortlása esetén élhet az alkalmazandó jogkövetkezményekkel, azaz követelheti annak megállapítását, hogy a növényfajta-oltalom részben vagy egészben őt illeti meg, valamint kártérítést követelhet a polgári jogi felelősség szabályai szerint.

A TANÁCS-rendeletet módosító *2008-as rendelet* kimondja, hogy közösségi növényfajtaoltalmi bejelentést bármely természetes vagy jogi személy, illetve szervezet benyújthat. Záró rendelkezésként pedig rögzíti, hogy ez a rendelet teljes egészében kötelező, és közvetlenül alkalmazandó valamennyi tagállamban.

A szolgálati és alkalmazotti növényfajtákra a szolgálati és alkalmazotti találmányra irányadó szabályokat kell alkalmazni.

1.2. A növényfajta-oltalmi eljárások általános szabályai

A Magyar Szabadalmi Hivatal (*a továbbiakban: MSZH*) hatáskörébe az oltalom megadása, a megadott oltalmakkal kapcsolatos további eljárások (a növényfajta-oltalom megszűnésének megállapítása, illetve újra érvénybe helyezése, a növényfajta-oltalom hatálytalanná válásának megállapítása, illetve felélesztése, a növényfajta-oltalom megsemmisítése, valamint a növényfajta-oltalom megszüntetése és a fajtanév törlése) és az egyéb hatósági feladatok (nyilván tartás, hatósági tájékoztatás) tartoznak.

Sajátos eleme a növényfajta-oltalom megadására irányuló eljárásnak, hogy a biológiai feltételekre vonatkozó vizsgálatot nem az MSZH, hanem az ún. vizsgáló szerv végzi. A vizsgáló szerv, azaz a Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal a növényfajták állami elismeréséről, valamint a szaporítóanyagok előállításáról és forgalomba hozataláról szóló törvény alapján működik.

A növényfajta-oltalmi eljárásra a szabadalmi eljáráshoz hasonlóan az Szt.-ben meghatározott eltérésekkel a közgazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló törvény (Ket.) rendelkezéseit kell alkalmazni.

A növényfajta-oltalmi eljárás általános szabályai döntő részben megegyeznek a szabadalmi eljárás általános szabályaival. A növényfajta-oltalmi ügyekben az MSZH döntéseire, a határidőkre, az eljárás folytatása iránti kérelemre, igazolásra, az eljárás felfüggesztésére, a nyelvhasználatra, a képviselőre vonatkozó szabályok egyaránt alkalmazandók azokkal az értelemeszerű eltérésekkel, amelyek a növényfajta-oltalmi ügyek jellegéből adódnak.

A növényfajta-oltalmi ügyek körében hozott érdemi határozatok: a növényfajta-oltalom megadása, a megadás hatálytalanná válásának megállapítása, a növényfajta-oltalom megszűnésének megállapítása és újra érvénybe helyezése, a növényfajta-oltalom felélesztése, megsemmisítése, valamint a növényfajta-oltalom megszüntetésének és a fajtanév törlésének kérdésében hozott ügydöntő határozatok.

Fontos változás 2008. január 1-jétől, hogy az MSZH által hiánypótlásra vagy nyilatkozat-tételre megszabott határidő legalább kettő és legfeljebb négy hónap lehet. E határidő a lejárát előtt előterjesztett kérelemre kettő, illetve négy hónappal meghosszabbítható. A kérelem díjköteles, a díj megfizetése a kérelemben nyújtásának napján esedékes.

Az MSZH által kitűzött határidő elmulasztása esetén a mulasztás miatt hozott döntés közlésétől számított két hónapon belül, új jogintézményként, az eljárás folytatása is kérhető. A kérelem díjköteles. Az eljárás folytatása a mulasztás okának megjelölése nélkül is kérhető.

Az Szt. által meghatározott határidők nem hosszabbíthatók, az elmulasztott határidő utolsó napjától számított két hónapon belül igazolási kérelmet lehet előterjeszteni. Az igazolási kérelemben valószínűsíteni kell a mulasztás okát és véltenségét. Lényeges változás, hogy igazolhatóvá vált a fenntartási díjak megfizetésének elmulasztása is. Tizenkét hónapon túl igazolási kérelmet már nem lehet előterjeszteni.

Az igazolásból kizárt esetek köre is a szabadalmi eljárásban előírt esetek körével megegyezően alakul, azzal, hogy az igazolás ki van zárva a növényfajta-oltalom felélesztésére irányuló kérelem előterjesztésére megszabott három hónapos határidő elmulasztása esetén.

Az UPOV-egyezménnyel, valamint a TANÁCS-rendelettel összhangban az elsőbbséget a bejelentés benyújtásával egyidejűleg kell igényelni; az igény érvényesítésére pedig tizenkét hónapos határidőn belül van lehetőség.

Érdemi eltérés a szabadalmi eljárások általános szabályaihoz képest csupán a nyilvánossággal kapcsolatos szabályokban merül fel. Speciális megoldást igényel egyrészt annak biztosítása, hogy a növényfajta-oltalom megadására irányuló eljárásban részt vevő vizsgáló szerv számára hozzáférhető legyen minden olyan adat, információ, amely a biológiai vizsgálatok elvégzéséhez szükséges lehet. A vizsgáló szervvel az MSZH a bejelentéssel kapcsolatos adatközléskor hivatalosan is felveszi a kapcsolatot, és megküldi a bejelentési nap elismeréséhez szükséges összes irat másolatát. A vizsgáló szerv azonban az iratokba ezt az időpontot megelőzően is betekinthez. A másik eltérés pedig éppen az általánoshoz képest szigorúbb szabályok előírásában testesül meg, amennyiben a növényfajták állami elismerésére vonatkozó eljárás szabályaival összhangban az Szt. az ideiglenes fajtaleírást a közzétételt követően is csak meghatározott személyek, szervek számára teszi hozzáférhetővé.

Egyebekben a növényfajta-oltalmi eljárások során az Szt.-nek a szabadalmi eljárásra vonatkozó szabályait kell alkalmazni.

1.3. Növényfajta-oltalmi nyilvántartások, hatósági tájékoztatás

Az MSZH a növényfajta-oltalmi bejelentésekről és a növényfajta-oltalmakról külön nyilvántartást és lajstromot vezet, valamint külön hatósági tájékoztatást közöl a növényfajtákkal kapcsolatban.

A növényfajtákkal kapcsolatos eljárásokban a nyilvántartásokra és a hatósági tájékoztatásokra vonatkozó szabá-

lyok megegyeznek a szabadalmi területen irányadó rendelkezésekkel azzal a különbséggel, hogy azok a szabadalom és a találmány címe helyett a fajtanevet, valamint a növényfaj nevét és latin nevét tartalmazzák.

Speciális szabály továbbá a hatósági nyilvántartásokra és a hatósági tájékoztatásra vonatkozó rendelkezések között, hogy – az UPOV-egyezmény alapján – az MSZH az egyezmény hatálya alá tartozó államok és nemzetközi szervezetek részére a fajtanévvel kapcsolatos hatósági lépésekről tájékoztatást köteles közölni. Ez elősegíti a hatóság számára a fajtanév vizsgálatát.

1.4. A növényfajtából és a növényfajta-oltalomból eredő jogok és kötelezettségek

1.4.1. A növényfajta-oltalom keletkezése, időtartama és fenntartása

A növényfajta-oltalom keletkezésére a szabadalmi oltalom keletkezésére vonatkozó szabályokat kell alkalmazni. A növényfajta-oltalom tehát a bejelentés közzétételével keletkezik, az oltalom hatálya visszahat a bejelentés napjára; a közzététellel keletkező oltalom ideiglenes, ami azt jelenti, hogy az oltalom bitorlása esetén a bejelentő már felléphet a bitorlóval szemben, azonban a bitorlási eljárást fel kell függeszteni amíg az oltalom megadásáról véglegesen nem döntöttek. Az oltalom véglegessé akkor válik ha a bejelentő a növényfajta-oltalmat kap.

Speciális szabály ugyanakkor a szabadalmi oltalomhoz képest, hogy a növényfajta-oltalom időtartama nem a bejelentés napjától, hanem a megadás napjától számít. Fák és szőlők esetében az oltalmi idő 30, egyéb fajták esetében 25 év. Ez az időtartam – annak érdekében, hogy a közösségi növényfajta-oltalom által biztosított jogok megillessék a Magyarországon oltalmat szerzőket – megegyezik a közösségi rendelet által megszabott oltalmi idővel. *Az eltérés mindössze annyi, hogy burgonyafajták tekintetében az oltalmi időt öt évvel meghosszabbították.*

A jogosultat fajtafenntartási kötelezettség terheli. Ez a szabadalmak esetében előírt, a megvalósíthatóság biztosítására vonatkozó kritériumnak felel meg. Amennyiben a jogosult nem tesz eleget a fajta fenntartására vonatkozó kötelezettségének, a növényfajta-oltalom megszüntetésének van helye. A megszüntetést bárki kérheti.

1.4.2. A növényfajta-oltalom tartalma

A növényfajta-oltalom a szabadalmi oltalommal megegyezően kizárólagos hasznosítási jogot nyújt a jogosult számára. A hasznosítási cselekmények köre kiterjed az oltalom alatt álló növényfajta szaporítóanyagának előállítására, többszörözésére, szaporítás céljából való előkészítésére, forgalomba hozatalra ajánlására, forgalomba hozatalára, az országból történő kivitelére, az országba történő behozatalára és az e célokra való raktáron tartására. E cse-

lekmények megfelelnek az UPOV-egyezményben, valamint a közösségi rendeletben meghatározott cselekményeknek.

A cselekmények tárgyi köre – szintén az UPOV-egyezmény, valamint a közösségi rendelet előírásaival összhangban – számos sajátosságot tartalmaz; e sajátosságok a jogosult számára kívánnak méltányos helyzetet biztosítani abban az esetben, amikor a szaporítóanyag tulajdonságai, illetve a technológiai fejlődés következtében a szaporítóanyagra vonatkozó oltalom nem nyújtana megfelelő védelmet.

Ennek megfelelően a növényfajta-oltalom alatt álló növényfajta szaporítóanyagán kívül a törvény további kizárólagos hasznosítási jogot biztosít a jogosultnak.

Egyrészt felléphet az ellen, aki engedélye nélkül hasznosítja a szaporítóanyag jogosulatlan felhasználásából származó terményt, illetve az ebből a terményből közvetlenül – a termény jogosulatlan felhasználásával – előállított terméket, ha nem volt megfelelő lehetősége arra, hogy az említett szaporítóanyaggal és terménnyel kapcsolatban jogait gyakorolja. Más szóval a jogosult engedélye szükséges a szaporítóanyagból (pl. búzamaz) nyert termény (liszt), valamint a terményből nyert termék (kenyér) hasznosításához is.

Másrészt a hasznosítási jog megilleti a jogosultat az ún. lényegében származtatott fajták vonatkozásában is. A kizárólagos hasznosítási jog gyakorlásának e speciális kategóriára való kiterjesztését elsősorban az elmúlt évtizedekben a biotechnológia terén végbement változások tették szükségessé. A növényfajta-oltalom kizárólagosságának gyakorlása alól ugyanis hagyományosan kivétel volt az ún. származtatott fajta, azaz a növényfajta-oltalom alatt álló kiindulási fajta felhasználásával, annak mutánsaként vagy variánsának szelekciójával, akár egy további gén bevitelével előállított fajtákra a kiindulási fajta jogosultja részben sem érvényesíthette kizárólagos jogát.

A biotechnológia fejlődésének köszönhetően azonban a hosszú évekig tartó hagyományos nemesítői munkával előállított fajta biotechnológiai úton történő módosítása viszonylag kis befektetéssel és meglehetősen rövid idő alatt lehetővé teszi egy származtatott fajta nemesítését, illetve kifejlesztését. Ezért méltánytalan lenne a kiindulási fajta jogosultjával szemben, ha ilyen esetekben a származtatott fajta tekintetében nem tudna jogokat gyakorolni.

Mínderre tekintettel – és a nemzetközi szabályokat is szem előtt tartva – a törvény külön szabályokat alakított ki a származtatott fajtákon belül a lényegében származtatott fajtákra, amely fajták ugyan határozottan eltérnek a kiindulási fajtától, de túlnyomórészt a kiindulási fajtából származnak és – eltekintve a származtatási cselekményekből adódó különbségektől – a kiindulási fajta genotípusából vagy genotípusainak kombinációjából eredő lényeges jel-

lemzők kifejeződésében megfelelnek a kiindulási fajtának. A lényegében származtatott – és az oltalmi kritériumoknak megfelelő – fajta ugyan továbbra is önálló növényfajta-oltalomban részesülhet, azonban a kiindulási fajta nemesítőjének hozzájárulása nélkül nem hozható kereskedelmi forgalomba.

Jelenleg a lényegében származtatott fajta megállapítására a nemesítő erre vonatkozó nyilatkozatán túl a bírósági eljárásban nincs általánosságban elfogadott joggyakorlat.

Az Szt. szerint tehát a kizárólagos hasznosítási jog kiterjed a lényegében származtatott fajtákra is, de csak akkor, ha az oltalom alatt álló fajta önmagában nem lényegében származtatott fajta. Ha a kiindulási fajta lényegében származtatottnak minősül, akkor az ebből előállított fajták hasznosítására változatlanul lehetőség van a kiindulási fajtára vonatkozó növényfajta-oltalom jogosultjának engedélye nélkül is.

A következő speciális oltalmi tárgy azokra a fajtákra vonatkozik, amelyek a megkülönböztethetőség szempontjából nem térnek el határozottan az oltalom alatt álló fajtától. Mivel ilyen esetben a másik fajta nem válik bitorló fajtává (mivel nem teljesen azonos az oltalom alatt álló fajtával), ez a speciális szabály hivatott biztosítani azt, hogy a jogosult fellépjen azzal a fajtával szemben, amely azért nem részesülhetne oltalomban, mert az ő növényfajtájától nem megkülönböztethető.

Végül kiterjed a növényfajta-oltalom azokra a növényfajtákra is, amelyek előállításuk az oltalom alatt álló fajta ismételt felhasználását igényli.

1.4.3. A növényfajta-oltalom korlátai

A növényfajtákra is vonatkozik a szabadalmi jogi szabály, hogy a magánhasználat céljából végzett, illetve a gazdasági tevékenység körén kívül eső cselekményekre, valamint az oltalom tárgyával kapcsolatos kísérleti célú cselekményekre nem terjed ki a kizárólagos hasznosítási jog.

A fentiek mellett két további speciális kivétel is vonatkozik a növényfajtákra. Egyrészt az oltalom alatt álló növényfajta a jogosult engedélye nélkül felhasználható további növényfajták nemesítése céljából. A kizárólagos hasznosítási jog tehát nem terjedt ki a növényfajta-oltalom alatt álló növényfajtának egy új növényfajta kifejlesztése céljából történő felhasználására és az így előállított növényfajta hasznosítására. E kivétel korlátja ugyanakkor a lényegében származtatott fajtákra vonatkozó speciális oltalom.

A másik speciális kivétel az ún. gazdálkodói privilégium. A gazdálkodói privilégium alapján a gazdálkodó – az oltalom kimerülésének korlátja ellenére – jogosult arra, hogy a növényfajta-oltalom alatt álló növényfajtának a saját gazdaságában való elültetéséből nyert terményt a gazdaságában szaporítás céljából felhasználja. A gazdálkodói privilégium elsősorban a kistermelők érdekeit szolgálja, ugyanakkor a

gazdálkodói privilégium jogi kereteinek rögzítése előnyös a nemesítők számára is, mivel tiszta jogi helyzetet teremt, és biztosítja, hogy csak meghatározott feltételekkel, megfelelő díjazás ellenében és hatékony ellenőrzési rendszer keretében élhet a gazdálkodó a kedvezménnyel.

A gazdálkodói privilégium alkalmazását az UPOV-egyezmény 1991. évi szövege nem írja elő kötelező jelleggel a szerződő felek számára, ugyanakkor a szerződő felek döntő többsége, így az Európai Unió összes tagállama és számos, az EU-n kívüli állam is élt ezzel a lehetőséggel. A gazdálkodói privilégium alkalmazandó a következő növényfajták esetében:

- takarmánynövények: csicsereborsó, sárga csillagfürt, lucerna, takarmányborsó, alexandriai here, perzsa here, lóbab és Portugália esetében olasz perje;
- burgonyafélék: burgonya;
- gabonafélék: zab, árpa, rizs, madárköles, rozs, tritikálé búza, durumbúza és tönköly-búza;
- olaj- és rostonövények: olajrepce, réparepce, len, kivéve rostlen.

A gazdálkodói privilégium alkalmazása és tartalma összhangban van a biotechnológiai tárgyú találmányok esetében alkalmazott privilégiummal.

A nemzetközi előírásoknak megfelelően a törvény kizárja a privilégium gyakorlását a hibridekre és a szintetikus fajtákra.

Az oltalom korlátját jelenti továbbá az oltalom alatt álló termék forgalomba hozatalához kapcsolódó jog kimerülése. A növényfajta-oltalom kimerülése az általános jogkimerülési elv alkalmazását két kivételhez köti. E két kivétel előírására a hatékony védelem biztosítása érdekében van szükség. Ha a jogkimerülés elve alapján a jogosult a növényfajta vonatkozásában minden esetben elvesztené a kizárólagos hasznosítási jogot, a növényfajta eladását követően az eladott növényfajta többszörözéssel való további előállítására a jogosult engedélye nélkül lehetőség volna. Ennek elkerülése érdekében mondja ki a törvény, hogy nem merül ki a kizárólagos hasznosítási jog akkor, ha a felhasználás a növényfajta további szaporítását jelenti, illetve ha az a növényfajta szaporításra alkalmas anyagának olyan államba való kivitelét jelenti, amely az adott növényfajtát nem részesíti oltalomban, kivéve, ha az ilyen kivitel végső fogyasztás céljából történik.

Figyelmet érdemel, hogy az Európai Unióhoz való csatlakozás napjától a jogkimerülést kiváltó forgalomba hozatal helyét belföldként az Európai Közösség területében jelöli meg.

1.4.4. A növényfajta fenntartása, a fajtanév használata; egyéb jogok és köteleességek

A törvénynek a fajtanév használatára vonatkozó rendelkezései azt hivatottak biztosítani, hogy a fajtanév más

megjelöléssel való összekapcsolása esetén, valamint a fajtaoltalom megszűnése után is felismerhető maradjon. Azt a szabályt, amely szerint a növényfajtaoltalmát az oltalom megszűnését követően is csak az MSZH által lajstromozott fajtanévvel lehet forgalomba hozatalra felkínálni, illetve forgalomba hozni, azokban az esetekben is alkalmazni kell, amikor a fajta oltalma az új rendelkezések hatálybalépése előtt szabadalomként szűnt meg.

Ezek a rendelkezések összhangban vannak az UPOV-egyezménnyel.

2. A NÖVÉNYFAJTA-OLTALOM MEGADÁSÁRA IRÁNYULÓ ELJÁRÁS

2003. január 1-jén lépett hatályba az a törvénymódosítás, amely növényfajtaoltalmára sajátos formát (*sui generis*) fogalmaz meg. A növényfajtaoltalmára vonatkozó szabályok számos kérdésben alapvetően eltérnek az ipari találmányokra vonatkozó szabadalomjogi rendelkezésektől, összhangban állnak viszont az új növényfajtaoltalmára létesült UPOV-egyezménnyel, a közösségi növényfajtaoltalmi jogokról szóló TANÁCS-rendelettel és a növényfajtaoltalmi állami elismeréséről alkotott törvénnyel. A növényfajtaoltalom tárgyát képezheti minden növényrendszertani nemzetséghez és fajhoz tartozó fajta, beleértve a nemzetségek vagy fajok közötti hibrideket is.

Növényfajtaoltalomban részesülhet a biotechnológiai eljárással genetikailag módosított növényfajta is, ha megkülönböztethető, egynemű és állandó, valamint azonosításra alkalmas fajtanévvel rendelkezik.

A növényfajtaoltalom megadására irányuló eljárás keretében az MSZH elvégzi a bejelentés kellékeinek alaki vizsgálatát, a közzétételt, megvizsgálja, hogy a bejelentés megfelel-e az érdemi feltételeknek, tájékoztatja a vizsgáló szervet és intézkedik az oltalom megadásáról.

2.1. A növényfajta-oltalmi bejelentés benyújtása és kellékei

A növényfajtaoltalom megadására vonatkozó eljárás a Magyar Szabadalmi Hivatalhoz mint a szellemi tulajdon védelméért felelős kormányhivatalhoz történő benyújtással indul meg.

A bejelentő a nemesítő vagy jogutódja lehet. A növényfajtaoltalmi bejelentés alapvető kellékeihez tartozik a bejelentési kérelem, a fajtanév, a növényfaj neve, latin neve, a növényfajta megkülönböztethetőségére, egyneműségére és állandóságára vonatkozó kísérleti vizsgálat eredményét magában foglaló fajtaleírás, a növényfajta újdonságára vonatkozó nyilatkozat és egyéb mellékletek. Az egyéb mellékletek alatt értendő nevezetesen a fénykép, illetve képviselő esetén az ezt igazoló okirat, ha a bejelentő a nemesítő jogutódja, akkor a jogutódlást alátámasztó irat, idegen nyelven készült fajtaleírás esetén a magyar nyelvű fordítás, amennyiben a bejelentő külföldi vizsgáló szerv által készített fajtaleírást nyújt be, akkor a külföldi vizsgáló szerv hozzájáruló nyilatkozata, valamint az UPOV-egyezmény szerinti elsőbbség igénylése esetén az azt megalapozó okirat.

A növényfajta-oltalmi bejelentést a külön jogszabályban meghatározott részletes alaki követelményeknek megfelelően kell elkészíteni.

Növényfajta-oltalmi bejelentéskor külön jogszabályban meghatározott bejelentési díjat kell fizetni.

2.2. A bejelentés benyújtását követő vizsgálat

Az MSZH a növényfajta-oltalmi bejelentés benyújtását követően megvizsgálja, hogy:

a) a bejelentés megfelel-e a bejelentési nap elismeréséhez előírt feltételeknek, azaz tartalmaz-e utalást a növényfajtaoltalom iránti igényre, ismerteti-e a bejelentő azonosításra alkalmas adatait, nevét, címét, illetve a vele történő kapcsolattartás lehetőségét biztosító adatot, benyújtott-e ideiglenes fajtaleírást függetlenül attól, hogy az megfelel-e az egyéb követelményeknek, megnevezte-e az ideiglenes fajtanevet, megadta-e a növényfaj nevét és latin nevét. Például:

fajtanév: PÁNTLIKA

növényfajnév: kukorica latin név: *Zea mays* (L.)

A bejelentési nap elismeréséhez az ideiglenes fajtaleírás benyújtása helyett elegendő utalni az elsőbbségi iratra;

b) a bejelentő megfizette-e a bejelentési díjat, amit a bejelentési napot követő két hónapon belül kell leróni;

c) ha a bejelentő külföldi ideiglenes fajtaleírást mellékelte vagy elsőbbségi iratra utalt, benyújtotta-e a magyar nyelvű ideiglenes fajtaleírást és a növényfaj magyar nevét a bejelentési napot követő négy hónapon belül.

A bejelentés benyújtását követő vizsgálat során az MSZH az elismert bejelentési napról értesíti a bejelentőt. Amennyiben a bejelentési nap nem ismerhető el, a hiányok két hónapon belüli pótlására hívja fel a bejelentőt. A hiánypótlás beérkezési napja lesz az elismert bejelentési nap.

Ha a törvény által meghatározott határidőben a hiányokat nem pótolta, a bejelentési díjat nem fizették meg, a magyar nyelvű ideiglenes fajta leírását vagy a növényfaj magyar nevét nem nyújtották be, a bejelentést az MSZH visszavontnak tekinti.

2.3. Alaki vizsgálat

Amennyiben a növényfajta-oltalmi bejelentés megfelel a bejelentési nap elismeréséhez támasztott követelményeknek, az MSZH alaki vizsgálatot végez. Ekkor vizsgálja meg a bejelentést abból a szempontból, hogy kielégíti-e az alaki jogszabályban rögzített feltételeket, hogy megvannak a bejelentés benyújtásának kellékei, nevezetesen:

– a bejelentési kérelem tartalmazza-e a – fentiekben felsorolt – szükséges kellékeket;

- megfogalmazták-e a növényfajta-oltalom megadására irányuló kérészt;
- megjelölték-e a növényfajta fajtanévét, a növényfaj nevét, latin nevét;
- megnevezték-e a bejelentő vagy bejelentők nevét, címét vagy kapcsolatfelvételre alkalmas adatát;
- megnevezték-e több bejelentő esetén igényjogosultságuk arányát, ha az nem egyenlő;
- nyilatkoztak-e arról, hogy a bejelentő a növényfajta nemesítője vagy annak jogutódja;
- nyilatkoztak-e arról, hogy a bejelentés szolgálati, illetve alkalmazotti jellegű;
- megnevezték-e a nemesítő nevét, címét;
- több nemesítő esetén megnevezték-e igényjogosultságuk arányát, ha az nem egyenlő, (fontos megjegyezni, hogy a növényfajta-oltalmi eljárásban nemesítő csak természetes személy lehet, és ha a nemesítő írásban kéri, hogy mellőzzék nevének feltüntetését a növény-fajtaoltalmi iratokon, erre a bejelentési kérelemben utalni kell, és a nemesítő nevét külön lapon kell megadni);
- mellékelték-e az ideiglenes, illetve végleges fajtaleírást;
- idegen nyelven készült fajtaleírás esetén benyújtották-e annak magyar nyelvű fordítását;
- a bejelentő képviseleti megbízás esetén benyújtotta-e az ezt igazoló meghatalmazást;
- megadták-e a képviselő nevét, címét;
- ha a bejelentő a nemesítő jogutódja, benyújtották-e a jogutódlást igazoló okiratot;
- benyújtották-e a növényfajta újdonságára vonatkozó nyilatkozatot;
- UPOV-egyezmény szerinti elsőbbség igénylése esetén benyújtották-e az ezt megalapozó okiratot, feltüntetve a külföldi bejelentés bejelentési napját, országát, illetve nemzetközi szervezetét és számát;
- mellékelték-e a növényfajtaról készült egy vagy több fényképet, ami lehetőleg a megkülönböztető jellemzőket mutatja be;
- aláírta-e a bejelentési kérelmet a bejelentő vagy képviselője;
- a bejelentési kérelemben feltüntetett fajtanév, fajnév, latin név, a bejelentő, a nemesítő, illetve a képviselő neve azonos-e a fajtaleírásban rögzített adatokkal.

A növényfajta-oltalmi bejelentési kérelem formanyomtatványa letölthető az MSZH honlapjáról (www.mszh.hu) vagy a hivatalban díjtalanul beszerezhető. A bejelentés benyújtása esetén nem kötelező a formanyomtatvány alkalmazása. A növényfajta-oltalmi ügyek elektronikus úton nem intézhetők.

Az MSZH ellenőrzi, hogy befizették-e a bejelentési igazgatási szolgáltatási díjat. Amennyiben a befizetés nem történt meg, illetve nem nyújtották be az idegen nyelven készült fajtaleírás magyar nyelvű fordítását, akkor az

MSZH figyelmezteti a bejelentőt a díjfizetésre, illetve a magyar nyelvű fordítás benyújtására. Az MSZH a bejelentőt felhívja a hiányok pótlására, ha a növényfajta-oltalmi bejelentés nem felel meg az előzőekben részletezett további feltételeknek. Ha a bejelentés a hiánypótlás ellenére sem elégíti ki a vizsgált követelményeket, akkor a felhívásban pontosan megjelölt ok alapján a bejelentést el kell utasítani. Ha a bejelentő a kitűzött határidőben nem válaszol, a növényfajta-oltalmi bejelentést úgy kell tekinteni, hogy a bejelentő visszavonta bejelentését vagy lemondott az ideiglenes oltalomról. Az MSZH a lemondást, illetve elutasítást határozattal, a visszavonást végzéssel veszi tudomásul.

A bejelentést elutasító határozat, illetve a bejelentés visszavontnak vagy lemondottnak tekintését megállapító döntés közlésétől számított harminc napon belül a hiányok egyidejű pótlásával *megváltoztatási kérelmet* lehet előterjeszteni. Amennyiben a megváltoztatási kérelem alapos, az MSZH az elutasító, visszavontnak vagy lemondottnak tekintő döntését saját hatáskörben visszavonja, és az eljárást folytatja.

Az MSZH által kitűzött határidő elmulasztása miatt hozott döntés közlésétől számított két hónapon belül – új jogintézményként – a hiányok egyidejű pótlásával *az eljárás folytatása iránti kérelmet* lehet előterjeszteni. A kérelem díjköteles.

A szabadalmi törvényben rögzített határidők, határnapok nem hosszabbíthatók, elmulasztásuk esetén az elmulasztott határidőtől vagy határnaptól számítva két hónapon belül *igazolási kérelem* terjeszthető elő.

Fontos megjegyeznünk, hogy 2008. január 1-jétől a megváltoztatási kérelem előterjesztésének harmincnapos határidejét az eljárás folytatása iránti kérelmet vagy az igazolási kérelmet elutasító vagy be nem nyújtottnak tekintő végzés közlésétől kell számítani, ha ez későbbi, mint a bejelentést elutasító határozat, illetve a bejelentés visszavontnak vagy lemondottnak tekintését megállapító döntés közlésének a napja akkor, ha az eljárás folytatása iránti kérelmet vagy az igazolási kérelmet olyan mulasztás következményeinek az elhárítására terjesztették elő, amely közvetlenül a bejelentést elutasító határozat, illetve a bejelentés visszavontnak vagy lemondottnak tekintését megállapító döntés alapjául szolgált.

Az új szabályozás méltányosabb és kedvezőbb az ügyfelek számára. Az eljárás folytatása iránti kérelem annyiban hasonlatos az igazolási kérelemhez, hogy mindkettő az ügyfél mulasztásához fűződő jogkövetkezmények elhárítására szolgál, ugyanakkor több ponton is különbözik egymástól. Az igazolásnak feltétele a mulasztás vétlensége, vagyis az igazolási kérelemben elő kell adni és valószínűsíteni kell a mulasztás okát, az eljárás folytatása a mulasztás okának megjelölése nélkül is kérhető. A kétféle kérelem előterjesztésére nyitva álló határidő két hónap, de számítá-

si módja az előbb ismertetettek szerint szintén eltérő. Az eljárás folytatása iránti kérelem előterjesztésének határidejét nem az MSZH tűzi ki, hanem a törvény határozza meg; e határidő elmulasztása esetén tehát nincs helye az eljárás folytatása iránti kérelemnek. Ezt a mulasztás miatt hozott hivatali döntés közlésétől kell számítani.

E két hónapos határidő összhangban áll a Szabadalmi Jogi Szerződés Végrehajtási Szabályzatával (továbbiakban: SZJSZ VSZ), és kielégíti az Európai Szabadalmi Egyezmény 2000 Végrehajtási Szabályzatát (továbbiakban: ESZE 2000 VSZ).

2.4. Közzététel, észrevétel

A növényfajta-oltalmi bejelentést az elsőbbség napjától számított tizennyolc hónap elteltével az MSZH közzéteszi. A közzététellel keletkező oltalom ideiglenes, az oltalom hatálya visszahat a bejelentés napjára, véglegessé akkor válik, ha a bejelentő növényfajta-oltalmat kap. A bejelentő kérelmére – ha a bejelentési nap elismerhető, és ha befizették a bejelentési díjat, illetve benyújtották a magyar nyelvű ideiglenes fajtaleírást és a növényfaj magyar nevét – a növényfajta-oltalmi bejelentés korábbi időpontban is közzétehető. A korábbi közzététel díjmentes. A közzététellel válik esedékessé a meghatározott fenntartási díjak fizetése.

A közzétételről az MSZH értesíti a bejelentőt. A közzététel során a Szabadalmi Közlöny és Védjegyértesítőben az MSZH közzéteszi a bejelentő, illetve képviselője, valamint a nemesítő nevét, címét, a bejelentés ügyszámát, a bejelentés napját, illetve az ettől eltérő elsőbbség napját, a növényfajta fajtanevét, a növényfaj nevét, latin nevét és a jellemző fényképet vagy fényképeket. A Szabadalmi Közlöny és Védjegyértesítő adatai csak elektronikus úton, az MSZH honlapján érhetők el.

A közzétételt követően a növényfajta-oltalmi bejelentés iratai, a meghatalmazás, a jogutódlási irat, a vizsgálati jelentés és a növényfajta újdonságára vonatkozó nyilatkozat – kivéve a fajtaleírást –, bárki számára megtekinthetők. A közzétételt követően sem tekintheti meg bárki a fajtaleírást. A közzétételt megelőzően viszont a bejelentőn, képviselőjén kívül a vizsgáló szerv is megtekintheti az ideiglenes, illetve végleges fajtaleírást. A közzétételt követően az ideiglenes vagy végleges fajtaleírást a növényfajta-oltalom megadásáig a bejelentő, képviselője, a szakértő, a szakvélemény megadására felkért szerv, illetve a vizsgáló szerv tekintheti meg. Megadást követően már bárki számára nyilvános a végleges fajtaleírás.

A növényfajta-oltalom megadására irányuló eljárásban a közzétételt követően bárki észrevételt nyújthat be az MSZH-hoz arra vonatkozóan, hogy a növényfajta, illetve annak bejelentése nem felel meg a törvényben meghatározott valamely oltalmazhatósági feltételnek. Így például az újdonság feltételének, amennyiben az újdonságnylatko-

zatban rögzítetteknel korábban került a növényfajta forgalomba, vagy a növényfajta nem felel meg a megkülönböztethetőség, egyneműség és állandóság követelményének vagy a fajtafenntartási kötelezettség feltételének, vagy a bejelentő nem jogosultja a bejelentésnek. A TANÁCS-rendelet módosította az alaprendeletet –, 2008-tól lehetővé teszi azt, hogy közösségi növényfajta-oltalmi bejelentést bármely természetes vagy jogi személy, illetve szervezet benyújthasson.

A közzétételt követően bárki benyújthat, bármely – az előzőekben felsorolt – jogalapra vonatkozóan észrevételt. Az észrevételt írásban kell megfogalmazni, és az észrevételt tevőnek az állítását a szükséges mértékig tényekkel kell alátámasztani. Az MSZH az észrevételt a kifogásolt feltétel vizsgálata során figyelembe veszi. Az észrevételt benyújtó a növényfajtaoltalom megadására irányuló eljárásban nem ügyfél, de az MSZH értesíti az észrevételt tevőt az eljárás eredményéről.

2.5. A növényfajta oltalmazhatóságának feltételei és az érdemi vizsgálat

A növényfajta-oltalom megadására irányuló eljárás keretében az MSZH, miután elvégezte a bejelentés kellékeinek alaki vizsgálatát és közzétette a bejelentést, megvizsgálja, hogy a bejelentés megfelel-e az érdemi feltételeknek, tájékoztatja a vizsgáló szervet, és intézkedik az oltalom megadásáról.

2.5.1. Az oltalmazható növényfajta

Oltalmazható a növényfajta, ha megkülönböztethető, egynemű, állandó és új, valamint azonosításra alkalmas fajtanévvel látták el. Az MSZH az érdemi vizsgálatot abból a szempontból végzi, hogy a növényfajta kielégíti-e az oltalmazhatósági követelményeket. Mielőtt rátérnénk a növényfajta-oltalommal kapcsolatos további tudnivalók részletes ismertetésére, definiálni kell, hogy a szaporítóanyag a teljes növény termesztésére vagy más módon való előállítására alkalmas egész növény, mag vagy más növényrész.

Növényfajta-oltalom tárgya lehet minden növényrendszertani nemzetséghez és fajhoz tartozó fajta, beleértve a nemzetségek vagy fajok közötti hibrideket is.

A növényfajta megkülönböztethetőségét, egyneműségét és állandóságát az állami elismerés során vagy a növényfajta-oltalmi eljárás céljára külön elvégzett kísérleti, azaz technikai vizsgálat eredménye alapján kell megállapítani. Ezt a vizsgálatot külön jogszabály alapján az ország területén a Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal növénytermesztési hatósága végzi.

A megkülönböztethetőség (*Distinctness*), az egyneműség (*Uniformity*) és az állandóság (*Stability*) vizsgálata, azaz a DUS vizsgálat az UPOV-irányelvekben rögzített feltételrendszer figyelembe vételével történik. Az egyneműség

helyett használják az egyöntetűség megnevezést is. A vizsgálatok időtartama minimum két értékelhető vegetációs periódus, évelő növényeknél egy termelési ciklus, illetve fás szárú növények esetében a termőre fordulást követően három év. A vizsgálat ideje ritkán tart négy évig.

A növényfajta-oltalmi eljárás céljára felhasználni kívánt DUS-vizsgálatot – amennyiben már korábban nem kérték – célszerű a növényfajta-oltalmi bejelentés benyújtásával közel egy időben megtenni, szem előtt tartva a vizsgáló szerv vizsgálni kívánt növényfajta-szaporítóanyagának mennyiségére, illetve a benyújtás időpontjára vonatkozó előírásait.

2.5.2. Megkülönböztethetőség

Megkülönböztethető a növényfajta, ha adott genotípusból vagy genotípusok kombinációjából kifejeződött jellemzőiben határozottan eltér bármely más, az elsőbbség napján közismert fajtától. Valamely növényfajta – a bejelentés napjától – közismert különösen akkor, ha

- már növényfajta-oltalom tárgya volt, vagy növényfajta-oltalomra vonatkozó hivatalos nyilvántartásba vették;
- arra vonatkozóan növényfajta-oltalom megadása vagy állami elismerés céljából bejelentést nyújtottak be, feltéve, hogy a bejelentés a növényfajta-oltalom megadását vagy a fajtának a hivatalos nyilvántartásba történő bejegyzését eredményezi.

A megkülönböztethetőség szempontjából közismertnek kell tekinteni az elsőbbségi napot megelőzően Magyarországon szabadalommal vagy növényfajta-oltalommal védett, növényfajta-oltalomra bejelentett, továbbá a nemzetközi fajtavizsgálati együttműködési rendszerhez tartozó fajok esetében az illetékes vizsgáló szerv referenciagyűjteményében megtalálható, valamint a kereskedelmi forgalomba jutást segítő katalógusban meghirdetett növényfajtákat is.

A megkülönböztethetőség vizsgálatokor számításba vett jellemzők a környezeti tényezők által csak kisebb mértékben befolyásolt tulajdonságok, ideális esetben függetlenek a környezet hatásától, és lehetővé teszik a szóban forgó fajfajtáinak könnyű és egyértelmű leírását akár a megfigyelés, akár a mérés tekintetében.

Az UPOV-irányelvekben az egyes növényfajokra különböző – a fajta jellemző, fontos – tulajdonságok tekintetében kötelező minimumvizsgálatot írnak elő. A fontos tulajdonságokat, az adott fajra jellemzően, sorszámokkal helyettesítik.

A fontos szó nem a fajta jellemzőinek gazdasági értékére utal, hanem a megkülönböztethetőségre. Ilyenkor a fajtaleírásban a tulajdonság megnevezését helyettesítő sorszám mellett csillag jelzés van. Így a kukoricánál például *17** azt jelenti, hogy a cső esetében a bibe antociános színeződés-intenzitásának megfigyelése fontos.

A vizsgált jellemző kifejeződési fokozatát, azaz megjelenési állapotát is vizsgálni, illetve 1–9 kódszámmal jelölni kell. A mennyiségi tulajdonságok kifejeződési fokozatára például a következőket kell alkalmazni:

- hiányzik – nagyon gyenge 1
- nagyon gyenge – gyenge 2
- gyenge 3
- gyenge – közepes 4
- közepes 5
- közepes – erős 6
- erős 7
- erős – nagyon erős 8
- nagyon erős – jelen van 9

Ezek a jelölések megkönnyítik az UPOV-tagországok vizsgáló szervei által kiállított vizsgálati eredmények értelmezését a különböző növényfajokra vonatkozólag. Például elég lenne annyit írni – az előbb említett kukorica esetében –, hogy *17*,5, ami szakembernek annyit jelent, hogy a cső vizsgálata fontos, és a vizsgálat során megállapították, hogy a bibe antociános színeződésének intenzitása közepes.*

A megkülönböztethetőséget mindig a vizsgált fajtához legjobban hasonlító fajta vonatkozásában kell megállapítani az azonos tulajdonság eltérő kifejeződési fokozata alapján.

A két fajta közti különbséget a biometriai adatok statisztikai feldolgozásán alapuló számításokkal kell alátámasztani. A megkülönböztető tulajdonságoknak – a vizsgált állományra nézve – egyneműeknek (egyöntetűnek) és a továbbiakban állandónak kell lenniük.

Amennyiben a bejelentő géntechnológiával módosított növényfajta oltalmát kéri, úgy a fajtának, DUS-vizsgálatát megelőzően, rendelkeznie kell a külön jogszabály alapján megadott géntechnológiai kibocsátási engedéllyel. Ennek birtokában a Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal növénytermesztési hatósága vizsgálja a megkülönböztethetőséget az UPOV-irányelvek figyelembe vételével. Ha például egy kedvező gazdasági értékmérő tulajdonságokkal rendelkező fajtát géntechnológiai eljárással kórokozó-rezisztenssé nemesítenek, akkor ennek a tulajdonságnak a meglétét is megállapítják a kórokozóval történő mesterséges fertőzés útján. Ilyen esetben az összehasonlító fajta a genetikailag nem módosított, kiindulási fajta lesz. Géntechnológiai eljárás során a növényfajta minőségi, illetve mennyiségi tulajdonságai is változnak kisebb-nagyobb mértékben.

2.5.3. Egyneműség

Egynemű a növényfajta, ha egyedei – azoknak a változásoknak a figyelembe vételével, amelyeknek a bekövetkezésére a szaporítás sajátosságai alapján számítani lehet – a megkülönböztethetőség vizsgálatánál alapul vett, illetve a fajtaleírásnál alkalmazott egyéb kifejeződött jellemzőikben azonosak.

Az egyneműségi feltétel nem abszolút követelmény. Megállapításához bizonyos tűréshatár alkalmazása szükséges. Az egyneműnek tekintett fajtáknál a szaporítás sajátoságaiból adódó viszonyoktól függő változatoknak olyan alacsony gyakoriságúnak kell lenni, amely lehetővé teszi a megkülönböztethetőség pontos megállapítását. A vegetatív módon szaporított, illetve kizárólag önbeporzó fajták esetében csekély számú lehet az eltérő (aberráns) növény. Az idegen termékenyülő, keresztezett növényfajták – beleértve a szintetikus fajtákat is – általában nagyobb változatosságot mutatnak. Ezért csak relatív tűréshatárok használhatók az ismert hasonlító fajtához történő viszonyítás alapján. A vizsgált fajtán belül az eltérő egyedek száma szignifikánsan nem haladhatja meg azt az egyedszámot, amely a már ismer összehasonlító fajtánál előfordul. Hibrid fajták esetében az egyneműség vizsgálata a szülővonalakra terjed ki.

2.5.4. Állandóság

Állandó a növényfajta, ha egyedeinek a megkülönböztethetőség vizsgálatánál figyelembe vett, illetve a fajtaleírásnál alkalmazott egyéb kifejeződött jellemzői ismételt szaporítás után vagy – meghatározott szaporítási ciklus esetén – minden ilyen ciklus végén változatlanok maradnak.

Az állandóság vizsgálata során a bejelentéskor benyújtott szaporítóanyag, vetőmag egy részét tartós tárolóba helyezik, majd a vizsgálat éveiben frissen termelt, utolsó szaporulati fokú vetőmagokat a tartósan tárolt vetőmagokkal együtt elvetik. A növényfajta egyedeinek tulajdonságait összehasonlítva megállapítják, hogy az ismételt szaporítás után, illetve a szaporítási ciklus végén a megkülönböztető tulajdonságok azonosak-e a vizsgálatra eredetileg benyújtott szaporítóanyagból származó növények tulajdonságaival, azaz a fajta jellemzői állandóultak-e. Amennyiben a fajta tartósan tárolt mintája nem áll rendelkezésre, a fajta akkor tekinthető állandónak, ha a szaporítóanyag valamennyi mérvadó tulajdonság kifejeződésében megfelel a fajtaleírásnak. Hibrid fajták esetében az állandóság vizsgálata a szülővonalakra terjed ki.

2.5.5. Újdonság

Új a növényfajta, ha a nemesítő, jogutódja vagy hozzájárulásával bárki más hasznosítás céljából a növényfajta szaporítóanyagát vagy terményét nem adta el, vagy azzal más módon nem rendelkezett

- belföldön az elsőbbségi napot megelőző egy évnél korábban,
- külföldön szőlő és fa esetében az elsőbbségi napot megelőző hat évnél, más növény esetében négy évnél korábban.

Az újdonság megállapítása lényegében jogi feladat, tartalmában jelentősen különbözik a szabadalmi jogban található újdonság feltételétől. Az MSZH a növényfajta

újdonságát a bejelentőnek a törvényben meghatározott kritériumokra kiterjedő nyilatkozata alapján állapítja meg.

Az újdonság feltételének lényege abban áll, hogy a nemesítő vagy jogutódja azt követően, hogy a növényfajta a törvényben előírt módon a köz számára belföldön vagy külföldön hozzáférhetővé tette, például eladta, benyújtotta meghatározott időn belül növényfajta-oltalmi bejelentést. Fontos megjegyeznünk, hogy hazánk Európai Unióhoz történő csatlakozását követően a belföld és külföld meghatározása relatívvá vált. A magyar bejelentő közösségi növényfajta-oltalmi bejelentése esetén belföldinek minősül. Viszont ha az Unió bármely tagállamában kér nemzeti oltalmat, akkor külföldi marad. Például ha a KALÁRIS fajtanévű cirok *Shorgum bicolor* (L./Moench) bejelentője csak Németország területére kér a Bundessortenamtnál növényfajta-oltalmat, akkor újdonság tekintetében megilleti az elsőbbségi napot megelőző négy éven belüli forgalmazás lehetősége, míg ha a CPVO-nál közösségi növényfajta-oltalmat kér, akkor ez a lehetőség egy évre korlátozódik.

Az újdonságrontó hatású cselekmények között a növényfajta eladása vehető figyelembe, de nincs jelentősége a növényfajta eladásra való felkínálásának. Ebből következik, hogy kereskedelmi vásáron vagy kiállításon való megjelentetése, illetve bemutatása nem rontja az újdonságát. Nem rontja a növényfajta újdonságát, továbbá az sem, ha a kereskedelmi forgalomba kerülést elősegítő katalógusban hirdetik.

Újdonságrontó hatású cselekmény a növényfajta hasznosítás céljából való bármiféle rendelkezés is, ha az a törvényben meghatározott időpontot megelőzi. Hangsúlyozni kell, hogy csak a hasznosítás céljából történő rendelkezés számít újdonságrontónak. Nem rontja le a növényfajta újdonságát tehát a hivatalos vizsgálat céljából történő átadás, valamint az sem, ha a növényfajtaival való rendelkezés értelmében a szaporítóanyag, illetve termény megsokszorozása történik, de a megsokszorozott szaporítóanyag visszatér a nemesítőhöz vagy jogutódjához, feltéve, hogy a megsokszorozott szaporítóanyagot nem használják más fajta előállításához.

Hibridfajta előállítására vonatkozó esetben a mag, azaz a hibridfajta szaporítóanyagának létrehozása igényli a szülőfajták alkalmazását. Ilyen például a hibrid kialakításához alkalmazott vonalak „leeratott anyaga”, vagy ilyenek tekinthető hibrid esetében az F1 nemzedék, amikor a magokat a női vonalból veszik, miközben a hím vonalat a beporzás, azaz a magnyerés céljából növesztik. A hibrid kialakításában alkalmazott vonalak újdonságát lerontja a törvényben rögzített időpontot megelőzően történt hibrid magok eladása, illetve azzal más módon való rendelkezés.

2.5.6. Az azonosításra alkalmas fajtanév

A növényfaját azonosításra alkalmas fajtanévvel kell megjelölni. Nem alkalmas azonosításra különösen az a fajtanév,

- amely azonos vagy rokon növényfajhoz tartozó, már meglévő növényfajta neve vagy azzal összetéveszthető;
- amelynek használata más korábban szerzett jogát sértené;
- amely a növényfajta jellemzőinek, értékének, azonosságának, illetve a nemesítő azonosságának tekintetében megtévesztésre alkalmas vagy összetévesztéshez vezethet;
- amely kizárólag számjegyekből áll, kivéve ha az elterjedt gyakorlat a fajták megjelölésére;
- amelynek használata a közrendbe vagy a közérkölsbe ütközne.

A fajtanévnek a növényfajta-oltalmi bejelentés benyújtásakor nem kell feltétlenül megfelelnie a törvényben rögzített feltételeknek. A bejelentési nap elismeréséhez csupán ideiglenes fajtanév megadása szükséges.

A növényfajta-elnevezés, azaz a fajtanév állhat bármely szóból, szókombinációból, szavak és számok vagy betűk és számok kombinációjából, létező értelemmel vagy anélkül, feltéve, hogy az ilyen megjelölés lehetővé teszi a növényfajta azonosítását.

Fontos hangsúlyozni, hogy nem lehet fajtanév az a megjelölés, amely más korábban szerzett jogát sértené. Nem ütközhet a fajtanév tehát például védjegyként bejelentett, illetve lajstromozott megnevezésbe, bejegyzett cégnévbe vagy adott esetben személynévbe.

Ha egy fajtanévet a növényfajta-oltalmi bejelentés napját megelőzően külföldön alkalmaztak, illetve lajstromoztak, vagy hazánkban az állami elismerés során listába vettek, akkor csak azt a fajtanévet szabad az MSZH előtti eljárásban megjelölni, kivéve, ha más korábban szerzett jogát sértené, és az elutasítási alap lenne.

Azonosításra nem alkalmas akkor a fajtanév, ha ugyanazon a fajon vagy rokon fajon belül korábbi elsőbbséggel megjelölt, illetve használt fajtanévvel azonos, illetve ahhoz az összetéveszthetőségig hasonló.

Ezért nem alkalmas azonosításra az összetéveszthetőségig hasonló névvel való megjelölés, például KENYÉR fajtanévű közönséges búza (*Triticum aestivum*) és TENYÉR fajtanévű durumbúza (*Triticum durum*).

Vagy például ha a gabonaféléken belül egy korábbi jogosultnak a rozsfajtája (*Secale cereale*) ROCSKA fajtanévű, akkor egy új bejelentésben az árpafajtára (*Hordeum vulgare*) LOCSKA fajtanév nem alkalmas az azonosításra. Ugyanakkor azonos bejelentő esetén elterjedt és nem kifogásolt gyakorlat, hogy a fajtanév két kezdőbetűje – a különböző rokonfajták esetén is – azonos, a bejelentő nevére utaló (*Mv*, *Gk stb.*).

Nem fogadható el fajtanévként olyan megjelölés, amely a növényfajta jellemzője, például szemes fajtanévű kukorica (*Zea mays*), vagy az sem, amely értéket jelöl, például az DRÁGA fajtanévű dió (*Juglans regia*), amely a fajta azonosságának összetévesztéséhez vezethet, például az ILLATOS fajtanévű cseresznye (*Cerasus avium*), főleg ha nem is rendelkezik ezzel a tulajdonsággal, illetve MOGYORÓ fajtanévű szelídgesztenye (*Castanea sativa*). Az a fajtanév sem fogadható el, amelyik a nemesítő azonosságának megtévesztésére alkalmas, például napjainkban a MICSURIN fajtanévű borsó (*Pisum sativum*).

Kizárólag számjegyekből álló fajtanév nem alkalmas a fajta azonosítására, mégis van erre vonatkozó ritka kivétel.

Nem fogadható el fajtanévként a közrendbe, közérkölsbe ütköző megnevezés, ilyenek például a történelmi, vallási nevek, védett személynevek stb.

A fajtanév szerkesztés joggyakorlata alapján nem fogadható el az a fajtanév, amely egyetlen betűből vagy nem kiejthető betűk sorozatából (kivéve, ha indokolt rövidítés) áll. A fajtanév nem állhat több mint három szóból vagy elemből, de nem lehet túlságosan hosszú szó (több, mint tíz karakter) sem. Nem tartalmazhat írásjelet vagy egyéb jelet, egy szóban keverten nagy- és kisbetűt, alsó és felső indexben jelzőszámot, és nem tartalmazhat rajzot sem.

A fajtanév sajátosságaiból adódik, hogy az MSZH-hoz benyújtott növényfajta-oltalmi bejelentésben rögzített fajtanév nem feltétlenül az elsőbbség napján elégti ki az azonosításra való alkalmasság feltételét. A bejelentő által megjelölt ideiglenes fajtanév megváltoztatására a bejelentés benyújtását követően is lehetőség van, és az oltalom megadása után is sor kerülhet a fajtanév törlésére és új fajtanév lajstromozására. Ezekben az esetekben az azonosításra való alkalmasság megállapításánál – értelemszerűen – nem az elsőbbség időpontját, hanem az új megjelölés benyújtásának, illetve lajstromozásának időpontját kell figyelembe venni.

2.5.7. A növényfajta-oltalomhoz való jog

A növényfajta oltalmat kell adni, ha megkülönböztethető, egynemű, állandó és új, valamint azonosításra alkalmas fajtanévvel látták el, továbbá ha a növényfajta-bejelentés megfelel az e törvényben megszabott feltételeknek.

A növényfajta megkülönböztethetőségét, egyneműségét és állandóságát az állami elismerés során vagy a növényfajta-oltalmi eljárás céljára külön elvégzett kísérleti vizsgálat eredménye alapján kell megállapítani. Ezek biológiai jellemzők, amelyek vizsgálatát a külön jogszabályban kijelölt szerv végzi. Fontos megjegyeznünk, hogy külföldön végzett vizsgálati eredmény benyújtása esetén a vizsgáló szerv hozzájáruló nyilatkozata is szükséges. A hozzájáruló nyilatkozat beszerzésének egyszerűsítése érdekében a MSZH ezen hivatalokkal kétoldalú megállapo-

dást írt alá. A nyilatkozat beszerzésének költségeit a bejelentő viseli.

Az újdonság megállapítása jogi természetű feladat. A bejelentő az eljárás során – többnyire a bejelentés megtételével egy időben, de legfeljebb a közzétételt megelőzően – nyilatkozatban rögzíti a fajta újdonságát. A fajtanév vizsgálata, illetve annak azonosításra való alkalmasságának megállapítása fentebb részletesen ismertetésre került.

2.5.8. *Egység; a növényfajta-oltalmi bejelentés megosztása*

A növényfajta-oltalmi bejelentésben csak egy növényfajtra igényelhető növényfajta-oltalom. Ez a kikötés juttatja érvényre azt a jogos igényt, hogy mindegyik önmagában önálló növényfajtra, amely a vizsgált feltételeknek megfelel, egymástól független bejelentésben kell oltalmat igényelni.

Aki több növényfajtra igényelt növényfajta-oltalmat egy bejelentésben, a kísérleti vizsgálat megkezdéséig megszathatja bejelentését a bejelentési nap és az esetleges korábbi elsőbbség megtartásával. A megosztási kérelmet, amit a bejelentő saját kezdeményezésére, de az MSZH felhívása eredményeként is benyújthat, a kísérleti vizsgálat megkezdéséig kell beadni. E speciális szabály rögzítését az indokolja, hogy a kísérleti vizsgálat megkezdéséig a vizsgáló szervnek bizonyossággal kell rendelkeznie az igényelt oltalom tárgyával kapcsolatban.

A megosztásért külön jogszabályban meghatározott díjat kell fizetni a kérelem benyújtásától számított két hónapon belül. Ha a kérelem benyújtásakor nem fizették meg a megosztási díjat, a Magyar Szabadalmi Hivatal hiánypótlásra hívja fel a bejelentőt, ennek eredménytelensége esetén a megosztási kérelmet visszavontnak kell tekinteni. A kérelem visszavontnak tekintését követően a hivatal dönt a bejelentés egység hiánya miatti elutasításáról, illetve a bejelentés visszavontnak vagy lemondottnak tekintéséről.

2.5.9. *Az elsőbbség*

Az elsőbbséget megalapozó nap általában a növényfajta-oltalmi bejelentés napja.

Az UPOV-egyezmény által meghatározott esetben az elsőbbséget megalapozó nap a külföldi bejelentés napja, amely az ugyanazon fajtra tett, tizenkét hónapnál nem korábbi bejelentési nap. Az UPOV-egyezményt aláíró tagállamok, azaz a szerződő felek egymás vonatkozásában az igényelt elsőbbséget kötelezően elismerik.

Az UPOV-egyezmény alapján igényelhető elsőbbség lényegében megegyezik a Párizsi Unió Egyezmény értelmében igényelhető uniós elsőbbséggel. Az uniós elsőbbséget – az erre irányuló nyilatkozat megtételével – az elsőbbség napjától számított tizenhat hónapon belül kell igényelni.

Speciális szabály ugyanakkor az UPOV-elsőbbsséggel kapcsolatban, hogy az elsőbbséget a növényfajta-oltalmi bejelentés benyújtásának napján kell igényelni. Az elsőbbségi iratot viszont – a szabadalmi eljárással azonos módon – az elsőbbség napjától számított tizenhat hónapon belül szükséges benyújtani.

Az elsőbbség más nemzetközi szerződés vagy viszonyosság alapján is igényelhető az előzőekben meghatározott feltételekkel, ha a korábbi bejelentést az UPOV-egyezmény hatálya alá nem tartozó államban vagy nemzetközi szervezetnél tették. A viszonyosság kérdésében a MSZH elnökének állásfoglalása az irányadó.

Az elsőbbség igénylése, valamint az elsőbbségi igény érvényesíthetőségének elmulasztása esetén igazolás előterjesztésére nincs lehetőség, az elsőbbségi irat benyújtásának elmulasztását azonban igazolhatja a bejelentő.

2.5.10. *Az érdemi vizsgálat szempontjai és lefolytatásának szabályai*

A növényfajtákra vonatkozó bejelentések érdemi vizsgálatát az MSZH abból a szempontból végzi, hogy a növényfajta kielégíti-e a megkülönböztettség, egyneműség, állandóság és az újdonság követelményét, vizsgálja, hogy a növényfajta azonosításra alkalmas fajtanévvel látták-e el és azt, hogy a növényfajta bejelentése megfelel-e az e törvényben megszabott feltételeknek.

A biológiai feltételek meglétét, azaz a megkülönböztetthezőséget, egyneműséget és állandóságot az állami elismerés során vagy a növényfajta-oltalmi eljárás céljára külön elvégzett kísérleti vizsgálat eredménye alapján kell megállapítani. A kísérleti vizsgálat költségeit a bejelentő viseli.

A növényfajta újdonságát az MSZH a bejelentő erre vonatkozó nyilatkozata alapján állapítja meg. A nyilatkozatnak tartalmaznia kell, hogy a nemesítő, jogutódja vagy bárki más az ő hozzájárulásával hasznosítás céljából a növényfajta szaporítóanyagát vagy terményét nem adta el, vagy azzal más módon nem rendelkezett (lásd a 2.5.5. pontban leírt részletes ismertetést).

A fajtanév vizsgálatát az MSZH a növényfajta azonosítására való alkalmasságának szempontjából végzi el (lásd a 2.5.6. pontban leírt részletes ismertetést). A vizsgálat során ezért alapvetően az azonosság, illetve hasonlóság, valamint az összetéveszthetőség szempontjából az MSZH átnezi az UPOV által létrehozott és a CPVO által karbantartott adatbázist, amely tartalmazza a tagállamok, illetve a szerződő felek által nyilvántartott nemzeti fajtalistán szereplő, a növényfajta-oltalomban vagy szabadalomban részesített fajták megnevezését. Az MSZH átnezi a hazai és nemzetközi védjegyadatbázist, valamint az állami elismerést kapott fajtákról megjelentetett, Nemzeti Fajtajegyzékben hozzáférhető releváns megnevezéseket. Adott esetben szükséges a különböző UPOV-tagállamoktól, illetve szer-

zódó felektől az MSZH-ba küldött fajtakatalógus vagy a lajstromozott fajtanevekről küldött tájékoztató vagy értesítő átnézése is.

A növényfajta-oltalom megadásának további feltételei többnyire alaki jellegűek, amelyek a 2.3. pontban részletesen ismertetésre kerültek.

Az MSZH előtti növényfajta-oltalmi eljárás nem tagolódik a szabadalmazási eljárásnál ismertetett alaki, illetve érdemi szakaszra, ezért nem kell külön érdemi vizsgálati kérelmet benyújtani és díjat leróni.

Külföldi szervnél végzett kísérleti vizsgálat eredményét e szerv hozzájárulásával lehet figyelembe venni. Ha a bejelentő külföldi vizsgáló szervnél végzett kísérleti vizsgálat eredményét nyújtja be, az MSZH a vizsgálati eredményt – a külföldi vizsgáló szerv hozzájáruló nyilatkozatával együtt – továbbítja a vizsgáló szervnek.

A kísérleti vizsgálat eredményét a bejelentő az elsőbbség napjától számított négy éven belül vagy – ha ez a későbbi – a kísérleti vizsgálati eredmény közlésétől számított három hónapon belül nyújthatja be.

Ha a kísérleti vizsgálat eredményét az elsőbbség napjától számított négy év lejártát megelőző három hónapon belül nem nyújtották be, az MSZH figyelmezteti a bejelentőt hogy az elsőbbségi naptól számított negyedik év végéig pótolja a hiányt, illetve igazolja, hogy a kísérleti vizsgálat eredményét vele még nem közölték. Amennyiben a bejelentő sem a kísérleti vizsgálat eredményét, sem a vizsgáló szerv igazolását nem nyújtja be, az MSZH úgy tekinti, hogy a bejelentő lemondott az ideiglenes növényfajta-oltalomról.

Amennyiben a növényfajta-oltalmi bejelentés nem felel meg az előírt követelményeknek, akkor a bejelentőt – a kifogás természete szerint – hiánypótlásra, nyilatkozattételre, illetve a bejelentés megosztására hívja fel az MSZH.

Ha a hiánypótlás, illetve nyilatkozat ellenére sem elégti ki a bejelentés a vizsgált követelményeket, akkor azt el kell utasítani, vagy újabb felhívást kell kiadni.

Ha a bejelentő a felhívásra nem válaszol, illetve a növényfajta-oltalmi bejelentést nem osztja meg, a bejelentést visszavontnak, vagy úgy kell tekinteni, hogy a bejelentő lemondott az ideiglenes oltalomról.

2.6. A vizsgáló szerv tájékoztatása

A növényfajta-oltalmi bejelentésről történő adatközléssel (hatósági tájékoztatással) egyidejűleg az MSZH megküldi a vizsgáló szervnek (Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal növénytermesztési hatósága) a bejelentési kérelem másolatát, ezen belül a bejelentő, illetve a nemesítő azonosításra alkalmas adatait, az ideiglenes fajtanevet, a növényfaj nevét és latin nevét, valamint az ideiglenes fajtaleírás másolatát. Ezt követően is megküldi a növényfajtaoltalmi ügyre vonatkozó, a vizsgáló szerv feladatainak ellátásához

szükséges iratok másolatát, úgymint például a külföldi vizsgáló szerv vizsgálati eredményének és az eredmény felhasználásához hozzájáruló nyilatkozatának másolatát.

Az ideiglenes, illetve végleges fajtaleírást közzétételig csak a bejelentő, a képviselő és a vizsgáló szerv, a növényfajta-bejelentés közzététele és megadása között pedig az előbb felsoroltakon kívül a szakértő és a szakvélemény adására felkért szerv tekintheti meg.

Amennyiben a növényfajta-oltalom megadására irányuló eljárás az oltalom megadása nélkül fejeződik be, erről a vizsgáló szervet az eljárást befejező határozat másolatának megküldésével tájékoztatja az MSZH.

2.7. A növényfajta-oltalom megadása

Ha a növényfajta és a növényfajta-oltalmi bejelentés megfelel a vizsgálat körébe tartozó valamennyi követelménynek, az MSZH a bejelentés tárgyára növényfajta-oltalmat ad. Az oltalom visszahat a bejelentés napjára.

A növényfajta-oltalom megadását a fajtanévvel együtt be kell jegyezni a növényfajta-oltalmi lajstromba, és arról hatósági tájékoztatást kell közölni a Szabadalmi Közlöny és Védjegyértesítőben. Meghirdetésre kerül a növényfajta-oltalom lajstromszáma, az oltalom jogosultjának neve és címe, ha van, akkor a képviselő neve és címe. Közölni kell továbbá a növényfajta fajtanevét, fajnevét és latin nevét, ügyszámát, a bejelentés napját, valamint ha van, akkor elsőbbségének napját, a nemesítő nevét, címét és a növényfajta-oltalmat megadó határozat keltét.

A növényfajta-oltalom megadásáról és a fajtanév lajstromba való bejegyzéséről – a megadó határozat másolatának megküldésével – az MSZH tájékoztatja a vizsgáló szervet.

Az MSZH a növényfajta-oltalom megadását követően okiratot ad ki, és ehhez hozzáfűzi a végleges fajtaleírást.

2.7.1. Növényfajta-oltalom megadása és hatálytalanítása

A halmazott oltalom tilalma alapján a közösségi oltalom tárgyát képező fajtára megadott nemzeti növényfajta-oltalom, illetve növényfajta szabadalom hatálytalan. Ha a jogosult a közösségi növényfajta-oltalom elnyerését megelőzően ugyanarra a fajtára már korábban nemzeti jogot kapott, mindaddig nem élhet vele, amíg a közösségi növényfajta-oltalmi jog érvényben van.

Amennyiben a növényfajta-oltalom jogosultja a megadó határozat meghozatalakor érvényes közösségi növényfajta-oltalommal rendelkezik, az MSZH a növényfajta-oltalom megadása mellett annak hatálytalannak tekintéséről is rendelkezik. A hatálytalannak tekintés 2004. május 1-jére visszaható hatályú (ha a bejelentés napja ennél korábbi), mivel 2004. május 1-jétől hazánk területén a közösségi növényfajta-oltalmi jog érvényesül, egyéb esetekben, azaz, ha a bejelentés napja 2004. május 1-je utáni, akkor a bejelentés napjára.

2.7.2. A növényfajta-oltalom feléléstése

A közösségi növényfajta-oltalom megszűnése esetén a megszűnéstől számított három hónapon belül a jogosult kérheti a nemzeti növényfajta-oltalom feléléstését. A nemzeti növényfajta-oltalom újra érvényessé válik, ha a jogosult a feléléstésre irányuló kérelemben igazolja a közösségi növényfajta-oltalom megszűnésének tényét és napját. A kérelem be-nyújtásától számított két hónapon belül meg kell fizetni a közösségi növényfajta-oltalom évében irányadó nemzeti fenntartási díjat.

3. A NÖVÉNYFAJTA-OLTALOM MEGSZŰNÉSÉRE VONATKOZÓ RENDELKEZÉSEK

A növényfajtanak ideiglenes oltalma keletkezésére visszaható hatállyal megszűnik, ha a növényfajta-oltalmi bejelentést jogerősen elutasítják, illetve ha a bejelentő az ideiglenes oltalomról lemondott. A végleges oltalom akkor szűnik meg, ha a növényfajta-oltalom jogosultja az oltalomról lemondott, a lemondás beérkezését követő napon, illetve a lemondó által megjelölt korábbi időpontban. Ha a korábbi időpont az oltalom keletkezésére visszaható hatályú, akkor a jogosult a nemesítő által felvett díjnak csak azt a részét követelheti vissza, amelyet a növényfajta hasznosításából származó gazdasági előnyök nem fedeztek. Hangsúlyozni kell, hogy az oltalomról történő lemondás visszavonásának nincs jogi hatálya.

A végleges növényfajta-oltalom – az oltalom keletkezésére visszaható hatállyal – akkor is megszűnik, ha a növényfajta-oltalmat megsemmisítették, vagy – megszüntetésre irányuló eljárás megindításának napjára visszaható hatállyal, illetve azon a napon, amikor a megszüntetés feltételei már fennálltak –, ha a növényfajta-oltalmat megszüntették.

Fontos kitérni arra, hogy a növényfajta-oltalmi bejelentésre, az eljárás rendje szerint, a közzétételtől számítva kell külön jogszabályban meghatározott fenntartási díjat fizetni. A díj az első évre a bejelentés napján, a további évekre a bejelentés napjának megfelelő naptári napon előre esedékes. A fenntartási díj a végleges növényfajta-oltalom lejártáig fizethető. A díjat az esedékességtől számított hat hónapos türelmi idő alatt is meg lehet fizetni. Az SZJSZ, SZJSZ VSZ, ESZE 2000, ESZE 2000 VSZ-szel összhangban igazolhatóvá válik a fenntartási díjak megfizetésének elmulasztása.

Ha a fenntartási díjat a türelmi időn belül sem fizették meg, és igazolással sem éltek, akkor az ideiglenes oltalom a keletkezésére visszaható hatállyal, a végleges oltalom pedig a befizetés esedékességét követő napon szűnik meg.

A növényfajta-oltalom újra érvénybe helyezését a türelmi idő leteltét követő három hónapon belül lehet kérni. E

határidőn belül meg kell fizetni a külön jogszabályban meghatározott díjat.

Az oltalom megszűnésének megállapítását és újra érvénybe helyezését be kell jegyezni a bejelentési nyilvántartásba, illetve a növényfajta-oltalmi lajstromba, valamint hatósági tájékoztatást kell közölni a Szabadalmi Közlöny és Védjegyetesítőben.

3.1. A növényfajta oltalommal kapcsolatos egyéb eljárások

A növényfajta-oltalommal kapcsolatos egyéb eljárások közé tartoznak az oltalom megsemmisítésére, megszüntetésére és a fajtanév törlésére vonatkozó ún. státuszügyek.

A növényfajta-oltalom megsemmisítését, megszüntetését és a fajtanév törlését bárki kérheti a növényfajta jogosultjával szemben.

2008. január 1-jétől szolgálati bejelentésre adott növényfajta-oltalom esetén az MSZH a megsemmisítési kérelmet elküldi a nemesítőnek is, aki ügyfélként részt vehet az eljárásban, ha erre vonatkozó nyilatkozatát a kérelem kézhezvételétől számított harminc napon belül megteszi. A megsemmisítési eljárást bármelyik fél kérelmére gyorsítottan kell lefolytatni, ha a növényfajta-oltalom bitorlása miatt pert indítottak, és ezt igazolják. A gyorsított eljárás iránti kérelem díjhoz kötött.

A növényfajta-oltalom megsemmisítésére, megszüntetésére, illetve a fajtanév törlésére irányuló kérelem díjköteles. Ha a kérelem nem felel meg a törvényben előírt feltételeknek, akkor a kérelmezőt hiánypótlásra kell felhívni, és amennyiben az eredménytelen, a kérelmet visszavontnak kell tekinteni. Megfelelő kérelem esetén a növényfajta-oltalom jogosultját kell nyilatkozattételre felhívni.

Az eljárás folytatása iránti kérelem kontradiktórium ügyekben nem terjeszthető elő, ilyen ügyekben csupán igazolással lehet élni. Az Szt. – élve az SZJSZ VSZ-ben biztosított lehetőséggel – kizárja, hogy *inter partes* (azaz megsemmisítési, megszüntetési, valamint fajtanévtörlési) eljárásokban kérni lehessen az eljárás folytatását. Ezekben az eljárásokban – figyelemmel a másik fél jogos és méltánylást érdemlő érdekeire – csak a véltenség valószínűsítése esetén (azaz csak igazolás útján) indokolt módot adni arra, hogy a fél elháríthassa mulasztása jogkövetkezményeit.

Az írásbeli előkészítés után az MSZH, háromtagú tanácsban eljárva, szóbeli tárgyalás alapján dönt az oltalom megsemmisítése, megszüntetése, illetve a fajtanév törlése kérdésében. Az eljárás költségeinek viselésére a vesztes felet kell kötelezni.

A döntést be kell jegyezni a növényfajta-oltalmi lajstromba, és arról hatósági tájékoztatást kell közölni a Szabadalmi Közlöny és Védjegyetesítőben.

3.1.1. A növényfajta-oltalom megsemmisítésére irányuló eljárás

A növényfajta-oltalmat keletkezésére visszaható hatállyal meg kell semmisíteni, ha tárgya nem felelt meg a megkülönböztethetőség és az újdonság feltételének, azaz a szaporítóanyag forgalmazása korábbi volt a jogszabályban rögzített lehetőségénél.

Meg kell semmisíteni a növényfajta-oltalmat akkor is, ha nem annak adták meg, akit az törvény szerint megilletett volna, kivéve ha azt a jogosult részére átruházták.

A növényfajta-oltalmat keletkezésére visszaható hatállyal akkor is meg kell semmisíteni, ha a növényfajta-oltalom megadása alapvetően a nemesítő, illetve jogutódja állításán, az általa benyújtott iratokon alapult, és az egyneműség és állandóság feltétele a növényfajta-oltalom megadása idején nem teljesült. A növényfajta-oltalom megsemmisítésére irányuló kérelemben meg kell nevezni a konkrét jogalapokat, és mellékelni kell az okirati bizonyítékokat.

A megsemmisítési kérelmet elutasító jogerős határozat kizárja, hogy azonos ténybeli alapon ugyanannak a növényfajta-oltalomnak a megsemmisítése iránt bárki újabb eljárást indítson.

3.1.2 A növényfajta-oltalom megszüntetésére irányuló eljárás

A növényfajta-oltalmat meg kell szüntetni – a megszüntetésre irányuló eljárás megindításának napjára visszaható hatállyal, vagy ha ez a korábbi, arra a napra visszaható hatállyal, amelyen a megszüntetés feltételei már fennálltak – ha a növényfajta az egyneműség és az állandóság feltételének az oltalom megadása után már nem felel meg. Az oltalmat meg kell szüntetni az eljárás megindításának napjára visszaható hatállyal, ha felhívás ellenére az előírt határidőn belül a jogosult nem igazolja az erre szolgáló irat benyújtásával vagy más módon a fajta fenntartását. A növényfajta-oltalom megszüntetésére irányuló kérelemben fel kell tüntetni az okokat, illetve meg kell nevezni a jogalapot, és mellékelni kell az okirati bizonyítékokat.

A megszüntetési kérelmet elutasító jogerős határozat kizárja, hogy azonos ténybeli alapon ugyanannak a növényfajta-oltalomnak a megszüntetése iránt bárki újabb eljárást indítson.

3.1.3. A fajtanév törlésére irányuló eljárás

A lajstromba bejegyzett fajtanévet törölni kell, ha a jogosult a felhívás ellenére az előírt határidőn belül nem igazolja, hogy az megfelel az azonosításra alkalmas fajtanévvel szemben támasztott követelményeknek (lásd a 2.5.6. pontban leírt részletes ismertetést). A növényfajta-oltalom fajtanév törlésére irányuló kérelemben meg kell jelölni az alapul szolgáló okokat, és mellékelni kell az okirati bizonyítékokat.

Ha a fajtanév törlését követően a jogosult azonosításra alkalmas fajtanévet tartalmazó kérelmet nyújt be, akkor az

új fajtanévet a fajtanévkutatás elvégzését követően be kell jegyezni a növényfajta-oltalmi lajstromba.

A fajtanév törlésére irányuló kérelmet elutasító jogerős határozat kizárja, hogy ugyanannak a fajtanévnek a törlése iránt bárki újabb eljárást indítson.

VONATKOZÓ JOGSZABÁLYOK

- 1995. évi XXXIII. törvény a találmányok szabadalmi oltalmáról
- 2002. évi XXXIX. törvény a találmányok szabadalmi oltalmáról szóló 1995. évi XXXIII. törvény módosításáról és a hozzáfűzött miniszteri indoklás
- 2005. évi LXXXIII. törvény a találmányok szabadalmi oltalmáról szóló 1995. évi XXXIII. törvény módosításáról és a hozzáfűzött miniszteri indoklás
- 2007. évi CXLII. törvény a találmányok szabadalmi oltalmáról szóló 1995. évi XXXIII. törvény módosításáról és a hozzáfűzött miniszteri indoklás
- 20/2002. (XII. 12.) IM rendelet a szabadalmi bejelentés, az európai szabadalmi bejelentésekkel és az európai szabadalmakkal, illetve a nemzetközi szabadalmi bejelentésekkel összefüggő beadványok, valamint a növényfajta-oltalmi bejelentés részletes alaki szabályairól
- 19/2005. (IV.12.) GKM rendelet a Magyar Szabadalmi Hivatal előtti iparjogvédelmi eljárások igazgatási szolgáltatási díjairól
- 2003. évi LII. törvény a növényfajták állami elismeréséről, valamint a szaporítóanyagok előállításáról és forgalomba hozataláról
- 2002. évi LI. törvény az UPOV-egyezmény 1991. március 19-én felülvizsgált szövegének kihirdetéséről
- A Tanács 2100/94/EK rendelete a közösségi növényfajta-oltalmi jogokról
- A Bizottság 1238/95/EK rendelete a Közösségi Növényfajta-hivatal részére fizetendő díjakról szóló 2100/94/EK tanácsi rendelet végrehajtási szabályairól
- A Bizottság 1239/95/EK rendelete a Közösségi Növényfajta-hivatal előtti eljárások tekintetében a 2100/94/EK tanácsi rendelet alkalmazására vonatkozó végrehajtási szabályok megállapításáról
- A Tanács 2470/96/EK rendelete a burgonya tekintetében a közösségi növényfajta-oltalom oltalmi idejének meghosszabbításáról
- Tanács 15/2008/EK rendelete a 2100/94/EK rendeletnek a közösségi növényfajta-oltalmi bejelentés benyújtására való jogosultság tekintetében történő módosításáról

DR. GORKÁNÉ HORVAI MÁRIA
OSZTÁLYVEZETŐ
MAGYAR SZABADALMI HIVATAL

Nemzeti Agrár Kutatás-fejlesztési és Innovációs Kerekasztal (2008)**Természeti erőforrások/erdészet**

A fenntartható fejlődés az erdészek, és az erdőgazdálkodás számára már régóta ismert, alkalmazott elv. Akkor, amikor elődeink munkájának eredményére, azaz a meglévő erdőkre építve a jelen szakmai ismeretei segítségével a jövő generációi számára alapozzuk meg az erdők által nyújtható javak sokféleségét, nem teszünk mást, mint fenntartható módon fejlesztjük erdeinket.

A tartamos erdőgazdálkodásnak két igen fontos alappillére van. Az egyik az ÖKOLÓGIAI POTENCIÁL MEGŐRZÉSE, a másik pedig a SZELLEMI TUDÁSANYAG BŐVÍTÉSE, azaz az erdőről szerzett szakmai ismeretek folyamatos bővítése. A kettő csak együtt képes a fenntartható fejlődést biztosítani.

Sajnos, az ökológiai adottságok jelentős változásának korát éljük. Gondoljunk csak az elmúlt 100 év hidrológiai viszonyaiban bekövetkezett változásokra, mint regionális, és lokális problémára, vagy az utóbbi években már érezhető globális léptékű ökológiai problémára, a klímaváltozásra. Ilyen körülmények között igen nehéz feladat lesz az erdők fenntartható művelése, hiszen fenntartható fejlődés páneurópai feltételrendszerének erdőkre érvényesíthető kritériumai a megváltozott ökológiai adottságok miatt aligha teljesíthetőek. Ezek pedig az alábbiak:

- *erdei erőforrások fenntartása és bővítése,*
- *erdei ökoszisztémák vitalitásának fenntartása,*
- *az erdők fatermesztési funkcióinak fenntartása és bővítése,*
- *az erdők biológia diverzitásának fenntartása és bővítése,*
- *az erdők védelmi funkcióinak fenntartása és fejlesztése.*

Ahhoz, hogy az erdők működőképességét ugyanúgy, ahogy eddig fenntartsuk, nem elegendő csak a biológiai sokféleség megőrzése, hiszen az is függvénye az ökológiai viszonyoknak. A biológiai sokféleség erdő esetében a termőhelyi/ökológiai adottságok különbözősége miatt megjelenő igen változatos fajösszetételben és az ehhez kapcsolódó eltérő kezelési eljárások eredményeként kialakuló változatos kor- és állomány-struktúrában, valamint mindezek térbeli eloszlásában jut kifejezésre. A természetszerű erdőművelési beavatkozások előtérbe helyezése sem lehet egyedüli megoldás, hiszen a mostohább körülmények között tenyésző populációk csak az ember segítségével lesznek fenntarthatók, hasonlóan, mint az a Nagyalföldünkön történik.

Sajnos, a SZELLEMI TUDÁSANYAG, ami fejlődés biztosító, ugyanolyan kedvezőtlen helyzetben van, mint a már említett másik alappillér. A kritériumok teljesülésének lemerése megfelelően képzett és magasan kvalifikált

szakemberek nélkül nem lehetséges. Még kevésbé beszélhetünk fenntartható fejlődésről, ha az erdőről, annak működéséről eddig megszerzett ismereteinket nem bővítjük. Ehhez pedig a kutatóműhelyek megerősítése, nem pedig lassú kivéreztetése szükséges. A hely szelleme talán erősíti aggodalmunkat az erdők fenntartható fejlesztésével kapcsolatosan.

Az ágazati innováció sikeres megvalósítása is csak abban az esetben remélhető, ha a kutatás új ismereteket hoz létre, azok megérthető formában az oktatáson és a szaknácádó hálózaton keresztül eljutnak a gyakorlathoz, és ott van kellő fogadókészség az új ismeretek bevezetésére, illetve alkalmazására.

Az erdőnek és a benne folytatott gazdálkodásnak fő erőssége, hogy megújuló természeti erőforráson alapul és hogy a beavatkozások környezetkímélő folyamatok sorára épülnek. Ezért a többfunkciós erdőgazdálkodás és a környezetbarát faanyagot feldolgozó faipar nagymértékben hozzájárulnak egy öko-barát, fenntartható Magyarország kialakításához.

Az európai erdőgazdálkodás és fahasznosítás jellegzetes vonásai, melyek a kutatás jövőbeni irányait is meghatározzák, a következők:

- *az erdei erőforrások növekedése egyrészt a műveletlen földek természetes beerdősülésével és a tervszerű erdőtelepítésekkel, másrészt a fatérfogat gyarapodásával;*
- *a magán tulajdoni erdők túlságosan tagoltak és szétaprózódtak, ez különösen a szállítási költségeket emeli, és egyéb, pl. a rekreációs funkciók érvényesülését is csökkenti;*
- *általában gyenge és gyakran kiszolgáltatott kapcsolat áll fenn az alapanyag termelő erdészeti szektor és a fafeldolgozók között;*
- *az egyre növekvő költségeket a faárakban nem mindig lehet érvényesíteni és ez a legtöbb, gyenge ökológiai adottságú területen gazdaságtalanná teszi az erdőgazdálkodást;*
- *az erdők szerepének rangsorolásában ma nagyobb hangsúlyt kapnak a környezeti és társadalmi kérdések, továbbá a környezetkímélő technológiák alkalmazásának lehetőségei. Ez nem baj, ugyanakkor nincsen kellő módon kimunkálva e markáns szemléleti változásnak az erdőgazdálkodást érintő következményei az erdei erőforrások mennyisége és minősége, valamint logisztikai kérdések tekintetében;*
- *új kutatásokra van szükség ahhoz, hogy teljes körűen ki lehessen használni a tudomány és a technika kínálta le-*

hetőségeket az erdei anyagokon alapuló új termékek és szolgáltatások kifejlesztésére;

- az erdei biomassza energiacélú hasznosítása létfontosságú vívmánya lesz egy fenntartható Európának;
- végül a kutatási eredmények gyakorlatba történő bevezetése igen gyenge pontja az erdészeti szektornak.

Az erdészeti ágazat sokrétűvé váló feladatai tehát meghatározóak az erdészeti kutatás számára, különösen az interdiszciplinaritás tekintetében. Ráadásul az erdészeti kutatás hosszú életű életközösségekkel foglalkozik, melyek alkalmazkodó képessége a gyors környezeti, társadalmi és gazdasági változásokhoz gyenge. Ezért általános kérdésként fogalmazható meg a kutatás felé, hogy:

- Mik az erdei ökoszisztémák rövid és hosszú távú reakciói a gyorsan változó környezetre?
- Hogyan lehet az ágazati döntéshozókat befolyásolni annak érdekében, hogy a kialakítandó szabályzó- és támogatási rendszer segítségével az erdők képesek legyenek ökológiai és ökonomiai jellegű szolgáltatásokat és termékeket egyaránt nyújtani?
- Hogyan képesek az erdészetben és faiparban érdekelt piaci szereplők versenyképesen kielégíteni fatermékek iránti szükségleteket?

Figyelembe véve az elmondottakat, az alábbi fő témakörök lehetnek fontosak a jövő erdészeti kutatása számára:

- **Az erdő és az erdővel összefüggő (rokon) ökoszisztémák kutatása: biológiai sokféleségük, dinamikájuk és működésük megértése és megfigyelése a változó környezetben.**
- **Megújuló erdei erőforrások kutatása: versenyképes termékek biztosítása továbbfeldolgozásra.**
- **Előnyök és hasznok: válasz a társadalom egyre növekvő igényeire.** Ez a kutatási terület felbecsüli, mekkora gazdasági, szociális, kulturális értéket jelentenek, s milyen szolgálatot tesznek az erdők a társadalomnak.

Az Erdészeti Tudományos Intézetben jelenleg és a közeli jövőben végzendő a **Nemzeti Erdőprogramhoz illeszkedő kutatások** a következő központi témák köré csoportosíthatók:

- a **globális ökológiai folyamatok** sajátosságainak megismerése regionális és lokális szinten, a feltárt ok-okozati összefüggések érvényesítése a fafaj-megválasztás és az erdőnevelés gyakorlatában (ökológiai és erdőművelési osztály),
- az erdei ökoszisztémák működését alapvetően meghatározó **faállományok jellemzőinek tartamkísérletek útján történő nyomon követése**, továbbá az erdőgazdálkodás és egyéb társadalmi célok érdekében történő természetközeli beavatkozások összehangolása (ökológiai és erdőművelési osztály),
- a **genetikai erőforrások** korszerű módszerekkel történő felvétele, feltárása és jellemzése, valamint az er-

dészeti nemesítés új ismereteinek érvényesítése az ágazat szaporítóanyag-termesztésében (nemesítési osztály),

- országos kiterjedésű **egészségi monitoring-hálózat kiépítése** és működtetése, tekintettel az új, egyre terjedőbb, ma még kevésbé ismert kártevők életmódjának megismerésére és a gyakorlatban is alkalmazható környezetkímélő védekezési technológiák kidolgozására (erdővédelmi osztály),
- **új termesztés-technológiai kísérletek beállítása** gyorsan-növő fafajokkal, és az eredmények gyakorlati bevezetése, különösképpen az alternatív földhasználat és a biomassza komplex hasznosításának érdekeire (ültetvényyszerű fatermesztési osztály),
- a **fenntartható erdőgazdálkodás kritériumrendszerének és finanszírozási feltételeinek kimunkálása** és az erdészeti politikai döntések szakigazgatási és közgazdasági megalapozása (ökonómiai osztály).

Az említett témák szorosan kötődnek az **EU K+F (FP7)** prioritásaihoz, melyek között kiemelkedő:

- az ökoszisztémák működéséről szerezhető információk bővítése,
- a klímaváltozás erdőgazdálkodási következményei,
- új környezetbarát fatermékek kifejlesztése, valamint
- a megújítható energiaforrások bővítése.

Az erdészeti kutatás csak abban az esetben fog tudni megfelelni az új kihívásoknak, ha az „intézményi egyszintencia” nem évenkénti ciklusokhoz igazodik, hanem az erdőgazdálkodás sajátosságainak megfelelően, lényegesen hosszabb időre kiszámíthatóan tervezhető. Erre vonatkoznak az alábbi javaslatok:

- *Stabil, hosszabb távra is tervezhető kutatóintézeti háttér. Az évről-évre való túlélési harc nem teszi lehetővé az érdemi munkát.*
- *A kutatási témák elaprózódásának csökkentése. A kisösszegű megbízások hajszolása a kutatói és kutatási kapacitás, ezáltal pedig az eredményesség nagymértű csökkenéséhez vezet.*
- *Az adminisztráció egyszerűsítése. Egy komolyabb pályázat, illetve projekt adminisztrálása igen jelentős kutatói kapacitásokat köt le.*
- *Költségvetési pénzügyi elszámolás gazdálkodást nehezítő követelményeinek feloldása a piaci versenyhelyzet javítása érdekében.*

A vázolt tudományos témakörök kimunkálásához a feltetelek intézetünkben csak részben adóttak, mert:

- a hosszú távú, időigényes kutatásoknak nincs megbízható, közvetlenül állami forrásból származó finanszírozása,
- az integrált pályázatok formájában elnyerhető költségvetési források nagy része kapcsolatfüggő és gyakorlati orientáltsága csekély,

- az alacsony jövedelmezőségű ágazat a jelenben és a jövőben sem lesz képes támogatni a csak közép- és hosszú távon eredményt hozó erdészeti kutatásokat,
- a kikényszerített létszámleépítések miatt egy magasan kvalifikált, elegendő és megfelelő összetételű kutatógárda nem áll már rendelkezésre,
- a politikai döntéshozók, az ágazat irányítói és a gyakorlat részéről egyaránt hihetetlen és megmagyarázhatatlan érdektelenség, szakmai igénytelenség mutatkozik az új ismeretek, a K+F tevékenység iránt,
- az infrastruktúra fejlesztése, a tárgyi erőforrások feljavítása mára elengedhetelenné vált, végül
- a nemzetközi, de az országon belüli együttműködésekben rejlő előnyök kihasználása a fentiek miatt nehezen megvalósítható.

A felsorolt hiányosságok fokozatos pótlása a további lemaradást és elsovadást akadályozná meg. Ha nem így lesz, akkor az Erdészeti Tudományos Intézetben közép-távra sem tervezhető egy átgondolt és magas színvona-

lú, az ágazat és a társadalom érdekeit egyaránt szem előtt tartó tudományos tevékenység. Az intézményi fenntartó adminisztratív döntéshozók nem látják az ágazati kutatóintézetek fontosságát. Rövidtávú érdekeknek beáldozzák azokat. Holott sem gazdaságtörténeti, sem pedig társadalomtörténeti kutatások eddig még nem igazolták azt, hogy a túlzott mértékű kutatástámogatás a gazdasági fejlődést hátráltatta volna.

Magyarországon a tudományos K+F tevékenység az európai országokhoz képest alulfinanszírozott, ugyanakkor nemzetközileg jelentős elismertségű. A kutatás és oktatás fejlesztése kihat az egész erdőprogram tudományos megalapozására ezért a gyakorlati alkalmazások előfeltétele. Jelentősége kiemelkedő a társadalmi-, a gazdasági- és az ökológiai fejlődés kihívásaira adott válaszok megtalálásában.

PROF. DR. FÜHRER ERNŐ
FŐIGAZGATÓ
ERTI

Magyar vezetés az EUCARPIÁ-ban

A magyar növénynevelés nemzetközi elismertségét jelzi, hogy kiváló magyar szakemberek állnak az Európai Növénynevelők Szövetségének élén.

Ez év szeptemberétől a nemzetközi szervezet elnöke Bedő Zoltán akadémikus, az MTA Mezőgazdasági Kutatóintézetének igazgatója, főtitkára pedig Láng László, az MTA doktora. Az olajos és fehérjenövények szekcióját Virányi Ferenc gödöllői professzor vezeti, míg a kukorica-cirok szekció elnöki tisztét továbbra is Marton L. Csaba, a martonvásári intézet igazgató-helyettese tölti be.

A nemzetközi szervezet titkársága a következő négy évben Martonvásáron működik.

/A SZERK./

Márk Gergely 85 éves

A neves és rendkívül termékeny rózsanevelőt ez év októberében sokan köszöntötték 85. születésnapja alkalmából. Az 1923. október 27-én született Márk Gergely a növénynevelők legnagyobb szakmai elismerését jelentő Fleischmann-díj birtokosa. Sok magas szintű, nemzetközi díj nyertese, a Magyar Örökségi Díj kitüntetettje, aki az idén elnyerte a Budapest díszpolgára címet is. Abban a rózsanevelők körében kimagasló megtiszteltetésben is ez évben részesült, hogy rózsafajtát neveztek el róla.

A nevelési munkássága során mintegy 600 rózsafajtát előállító Márk Gergelyt a Magyar Növénynevelők Egyesülete nevében Marton L. Csaba elnök és Oláh István főtitkár dísztáviratban köszöntötték születésnapján. Olvasóink nevében mi is szívből gratulálunk, sok erőt és jó egészséget kívánunk ezúton is Gergely Bátyánknak!

/A SZERK./

A fűszerpaprika Kutató-Fejlesztő Kht. 90 éve a termelésfejlesztés szolgálatában

Magyarországon a fűszerpaprika elsősorban Kalocsa és Szeged környékén terjedt el, az I. világháború után Érsekújvár környékén is. Mindenképpen éghajlati és talaj adottságokkal lehet magyarázni azt, hogy a távolabbra is elvitt paprika elsősorban – és szinte kizárólag – a fenti területeken vált igazán jelentős kultúrnövénnyé. Az, hogy igazából csak a XIX. század utolsó éveiben lett valóban fontos termék az örölt paprika, a mezőgazdaság, az élelmiszeripar és a világkereskedelem fejlődésének együttes eredménye. A századfordulón már jelentős örleménykivitelünk volt.

A paprikás közvélemény csak a háború gyötrő éveiben jutott el – a kibontakozás útját keresve – ahhoz a felismeréshez, hogy a további fejlődés nem képzelhető el a biológiai alapok megteremtése nélkül. Tehát, már a termesztés folyamatos térhódítása idején felmerült egy olyan szervezet létrehozása, amely tudományos kérdésekkel és kísérletekkel is foglalkozik.

Ilyen gondolatok jegyében létesült Kalocsán 1917–1918-ban a Kalocsa környéki fűszerpaprika kereskedelmi érdekeltségek szorgalmazására a világon elsőként a Kalocsai Paprika Kísérleti és Vegyvizsgáló Állomás. Az Alapító oklevél 1917 őszén a Földművelésügyi Minisztérium által került kiadásra. Obermayer Ernő 1918. februártól kapott megbízást a Magyar Királyi Vegykísérleti és Paprika Kísérleti Állomás vegyész-igazgatói teendőinek ellátására, aki 1927-ben Szegedre kerülve létrehozta a Szegedi Mezőgazdasági Vegykísérleti és Paprika Kísérleti Állomást, a Kalocsaihoz hasonló feladatkörű intézményt.

A kalocsai és a szegedi kutatóhelyen elsősorban minőségügyi vizsgálatokat végeztek, mely mellett jelentős feladatként jelölték meg a fajtaelőállítást és a termelők szaporítóanyaggal történő ellátását. Ebben az időszakban tájfajtákat állítottak elő, mely során fontos szempont volt a bogyónagyság, a termésállás, a termésminőség, valamint a terméshozam. A termesztés kizárólag csípős fajtákra alapozódott, a termésfeldolgozás igen munkaigényes és nehéz feladat volt.

1926-tól kezdődően a Kalocsai Kísérleti Állomáson folyó kutatómunkát és az állomás vezetését vitéz Horvát Ferenc kísérletügyi fővegyész, igazgató végezte. A hazai (ka-

locsai) fűszerpaprika nemesítés történetében az 1928-as év fordulatot jelentett. Ebben az esztendőben Horváth Ferenc csípősség nélküli anyatöveket szelektált csípős populációból a világon először. A csípősség nélküli törzset felszaporítva, Szegedre küldve mindkét kutatóhelyen nagy intenzitással megindult a csípősségmentes fűszerpaprika nemesítése és termesztése.

A világháború után az 1960-as évekig többszöri átszervezésre került sor a kalocsai és a szegedi kutatóhelyeken. A fűszerpaprika kutatást a két kutatóhely a Zöldségtermesztési Kutató Intézet keretein belül 1971 óta egy szervezetben – Fűszerpaprika Kutató Állomásként – végezte a jogelődök feladatait folyamatosan ellátva, korszerűbb eljárásokkal, magasabb szinten. Az intézmény 1998-tól Fűszerpaprika Kft., 2000-től Fűszerpaprika Kht. néven végzi a kutatómunkát az alábbi fő feladatokkal:

- biológiai alapok biztosítása, fajta előállítás, nemesítés (rezisztencia kialakítása),
- termesztéstechnológiai kutatás-fejlesztés,
- feldolgozás-technológiai kutatás-fejlesztés,
- kutatási eredmények menedzselése, szaktanácsadás,
- oktatás, továbbképzés.

1. ábra Fűszerpaprika fajta típusok

A Fűszerpaprika Kutató-Fejlesztő Kht. fennállása óta mindenkor meghatározó szerepet töltött be és tölt be jelenleg is a fűszerpaprika ágazat fejlesztésében. A Társaság (és jogelődjei) a világon egyedülállóan csak fűszerpaprika kutatás-fejlesztéssel foglalkozik, eddigi eredményeivel hozzájárult a fűszerpaprika hazai és nemzetközi elismertségéhez. Nemzetközi szinten is elismerésre méltó kutatómunka eredményei alapján az Intézmény fennállásnak 90 éve alatt négy nagy korszakot különböztünk meg:

- 1928-ban a világon először Kalocsán jelentek meg a csípősség nélküli fajták,
- 1960–1970 években új korszerű fajtatípusok előállítására és technológiák kifejlesztése,
- 1995–2000 években Kalocsán elért rezisztencianemesítési eredmények nemzetközi szinten is elismerésre méltóak, új rezisztens fajták jelentek meg,
- 2000-től hibrid fűszerpaprika fajták előállítására, intenzív termesztéstechnológia kifejlesztése.

A Fűszerpaprika Kht. a biológiai alapok, valamint a technológia fejlesztés eredményeivel közvetlenül a termelés hatékonyságnövelését segíti, közvetetten a feldolgozás és fogyasztás érdekeit is szolgálja. A széles fajtaválaszték (folytonos növekedésű, féldeterminált, determinált), a korszerű biológiai alapok a termelői és feldolgozó igényeket magas szinten kielégítik (1. ábra).

A fűszerpaprika az egyedüli növényfaj Magyarországon, melynek termesztése kizárólag hazai nemesítésű fajtákkal történik. Ez mind a termelők, mind a feldolgozók megelégedettségét, bizalmát jelenti a magyar fajták iránt, és egyben a kutatómunka elismertségét is jelzi. Az elmúlt három évtizedben közel 30 fűszerpaprikafajtát állítottak elő az intézményben. Jelenleg a köztermesztés számára évente 12-15 kalocsai és szegedi fajtát tartunk fenn, melyek különböző termőhelyi adottságok között és termesztési célnak megfelelően elégítik ki a termelői és feldolgozó igényeket. Ezek a fajták lehetővé teszik a korszerű technológia alkalmazását, a termesztés és feldolgozás korszerűsítését, megteremtve a minőségi árualap előállítás feltételrendszerét.

A világszínvonalon végzett kutatómunkát fémjelzi, hogy az egyre csökkenő, majd megszűnő támogatások ellenére is az elmúlt 3 évben 6 fűszerpaprika fajta (ebből 5 rezisztens) részesült állami elismerésben, és 5 hibridfajta került állami fajtabejelentésre. Öt új fűszerpaprikafajta nemzetközi (EU) oltalmat kapott. A Fűszerpaprika Kht. a következő időszakban is a fűszerpaprika biológiai alapjainak megteremtésében és a technológiai kutatás-fejlesztésben fontos szerepet kíván betölteni. Az elmúlt évtizedben fajtaelőállítás területén alkalmazott irányváltást, mely a rezisztencianemesítésben teljessé vált ki, és a hibrid fűszerpaprikafajta előállításban folytatódott, továbbra is elsődleges nemesítési célkitűzésnek tekintjük. E területen a biotechnológia korszerű módszereit továbbra is alkalmazni kívánjuk. Fenti témakörökben alacsony kutatói létszámunkra tekintettel a kutatómunkát hazai kutatási intézményekkel kialakított team rendszerű munkakapcsolattal kívánjuk végezni.

Az új fajtákhoz kapcsolódóan fontos feladatunknak tartjuk a termesztés és feldolgozástechnológia, ökotermesztés fejlesztését, valamint magas biológiai értékű szaporítóanyag előállítását (ISO 9001-2000) és forgalmazását. Kiemelkedő feladatunknak tekintjük, hogy a fűszer-

paprika termesztők, a feldolgozók igényeit a termelési cél-
nak megfelelően valamennyi fajtából fajtatiszta, államilag ellenőrzött, fémzárolt, magas vigorértékű vetőmaggal lás-
suk el.

A tudományos eredményeket hazai és nemzetközi szakmai rendezvényeken előadások keretében adtuk közre, kutató, oktató, termelő, feldolgozó szakemberek körében. Jelentős publikációs tevékenységet végzünk színvonalas hazai és nemzetközi szaklapokban. Fűszerpaprika témakörben több szakkönyv jelent meg, melynek önálló írásában és fejezetek megírásában munkatársaink jelentős szerepet vállaltak.

Feldolgozás-technológiai fejlesztések területén a minőségmegőrző és növelő, energiatakarékos féltermék előállító és őrlő technológiák kidolgozását végzi az intézet. A kutatási eredményeket hasznosítva referencia üzemében magas színezéktartalmú, Rubin extra különleges fűszerpaprika őrléményt is előállít ISO 9001-2000 minőségbiztosítási és HACCP rendszerben, mely termék 1998-ban elnyerte a Kiváló Magyar Élelmiszer védjegy használatát, valamint 2004-ben a Magyar Termék Nagydíjat. Az őrlémény igényes hazai és export piacokon kerül értékesítésre. Intézetünknek a minőségi fűszerpaprika őrlémény előállításában végzett tevékenységét ismerték el a 2005-ben adományozott Golden Award for Food and Beverage – New Millennium Award díjjal, amelynek alapítója a nemzetközi Trade Leader's Club.

Jelenleg a fűszerpaprika ágazat mélyponton, válságban van, mindez kissé beárnyékolja azt a tényt, hogy a magyarországi fűszerpaprika kutatás – mely 1917–1918-ban indult meg Kalocsán – 90 éves fennállását éljük ebben az évben. Akár ünnepelhetnénk is, mert a kutatás eredményei, nemzetközi mércével mérve is elismerésre méltók, világszínvonalat képviselnek. Kutatómunkánk mindenkor az ágazatot érintő legfontosabb feladatok megoldására irányult, és ezután is ezt teszi. Kutatási programjában olyan célokat tűz ki, melynek eredményei a gyakorlatban a termelésfejlesztést szolgálják, a hatékonyságot növelik a minőség egyidejű növelésével. A tudományos eredményeket az ágazat szereplői igényelték és igénylik ma is. A folyamatos kihívásokra a fűszerpaprika nemesítés, technológiai kutatás, az intézmény 90 éves története során mindig pozitív válasz adott. A Fűszerpaprika Kht. az ágazatot érintő és fejlesztését szolgáló feladatok vállalásában és megoldásában továbbra is nyitott, aktív közreműködésére az ágazat szereplői ezután is méltán számíthatnak.

DR. KAPITÁNY JÓZSEF PH.D.

ÜGYVEZETŐ IGAZGATÓ

FŰSZERPAPRIKA KUTATÓ-FEJLESZTŐ KHT.

KALOCSA

Új fajták és lehetőségek a szántóföldi homokhasznosításban

HOMOKTALAJOK ÉS HASZNOSÍTÁSUK ROZS, TRITIKÁLÉ, BURGONYA ÉS LUCERNA TERMESZTÉSÉVEL

A talaj termékenységet gátló tényezők közül a nagy homoktartalom 746 ezer ha-on, Magyarország összterületének 8%-án érvényesül. Ide tartoznak a szerves és ásványi kolloidokban szegény homoktalajok, elsősorban az ország három jellegzetes homoktáján: a savanyú kémhatású, karbonátmentes Nyírségben és a Somogyi Dombvidéken, valamint az erősen karbonátos Duna–Tisza-közi Hátságán. Ezek termékenységet a szerves és ásványi kolloidok kis mennyisége, sőt hiánya, valamint a túl nagy homoktartalom, és ennek következményei korlátozzák: igen nagy vízáteresztő-, gyenge víztartóképeség – kis hasznosítható vízkészlet – nagy aszály- és szélerózióérzékenység; kis természetes tápanyagkészlet. Racionális hasznosításuk előfeltétele a rajtuk termesztett növény víz- és tápanyagellátásának biztosítása, a talaj szerves és ásványi kolloidokban történő gyarapítása, hatékony szélerózió-védelem és a megfelelő vetésszerkezet. (Németh, 2005)

Magyarországon az erősen elsavanyodott, kevés kolloidot tartalmazó, kis puffercapacitású, alacsony Ca- és Mg-tartalmú homoktalajok kiterjedése kb. 400 ezer hektár, amelyből a legnagyobb összefüggő terület (kb. 200 ezer hektár) a Nyírségben található. A nyírségi gyengén savanyú humuszos homoktalajon folytatott 3 éves talajjavítási kísérletekben az önporló dolomitos kezelések már kis adagja (1/3 dózis) szignifikánsan növelte a lucerna termését, míg a tritikálé termését – nem szignifikánsan – 4-15%-kal növelték a dolomit adagok. A lucernával hasznosított területen csökkent a Ca és Mg kimosódása. Ezeknek a talajoknak a kémiai javítására – ásványi trágyázására – a mészkőpor helyett az igen hatékony önporló dolomit kis adagja (1,33-2,0 t/ha) javasolt, amelynek kedvező hatása a kezelések utáni 3. évben is mérhető volt. (Kruppa, 1994a)

Antal et al. (1966) jóval korábban hasonlóan vélekedik, miszerint: „A gyengén savanyú kémhatású homoktalajok pH-értékének jelentős megváltoztatása nagyadagú meszezéssel sem talajtani, sem agrokémiai szempontból nem indokolt.” A CaCO₃-ot a termesztett növények meszigénye szerint tanácsos adagolni (1,5 t/ha körül) és a Mg-ot is pótolni kell.

Kemenessy és Nyéki (1963) elsőként állapították meg, hogy a Somogy megyei savanyú homoktalajokon a keserűsónak jelentős terménynövelő hatása van.

Szemes et al. (1982) és Kádár et al. (1982) a Duna–Tisza közti homokháton (Órbottyán) folytatott húszéves monokultúrás rozstermesztési kísérletben megállapították, hogy a tel-

jes NPK-trágyázás sem tudta ellensúlyozni a monokultúra hátrányait és a kísérlet utolsó tíz évében a hozamok egyre kisebbek lettek.

Vágó (1983) nyírségi savanyú homoktalajok hasznosítására a lucerna–rozs vetésváltást javasolja, viszont nélkülözhetetlennek tartja a lucerna telepítése előtt 2,5 t/ha CaCO₃ hatóanyag-nak megfelelő dolomitpor kiszórását, amely maglucernánál 50%, a rozsnál pedig 10% terméstöbbletet eredményezett.

Szabó (1981) azt írja, hogy a rozs termőterületét a talaj-adottságok határozzák meg. Így alakultak ki összefüggő rozstermő tájaink a Nyírségben, a Duna–Tisza-közén, a Somogyi homokháton, Zala, Vas, Győr és Veszprém megyék kavicsos altalajú tájain.

A rozst hagyományosan takarmányozási és étkezési célra a viszonylag szélsőséges talajadottságú területeken termesztik, mivel kiválóan képes alkalmazkodni a szélsőséges talaj és éghajlati feltételekhez. Hazánkban, a homokhasznosításban a rozstermesztés igen fontos szerepet játszik. Kívánatos lenne – az egészségesebb táplálkozás érdekében – növelni a hazai 2 kg/fő körüli fogyasztást reklámtevékenységgel, tudományos ismeretterjesztéssel és a rozslisztet is tartalmazó kenyerek és pékáruk kínálatának növelésével. Az új, nagy termőképességű fajták és különösen az F1 hibridek a rozs termőképességét, szárszilárdságát és sütőipari minőségét a legjobb termőképességű gabonafélék szintjére emelték. (Kruppa és Szabó, 2005)

A homokhasznosításban a rozstermesztés igen fontos szerepet játszik és – a búza után – a legfontosabb kenyérgabona növény. (Matuz et al., 2003)

Azokon a homokterületeken, ahol a talaj gyenge termékenysége mellett, tavasszal nagy gyakorisággal lehet homokverésre számítani, jelenleg más növény biztonságos és gazdaságos termesztése el sem képzelhető. A rozs a gazdaságos hasznosításon túlmenően a legjobb talajvédő növényként jön számításba. A buckás futóhomokon, az év nagy részében teljes fedettséget ad, így a szél által okozott talajelhordás (defláció) kiküszöbölése mellett, a csapadékvíz talajlemosó hatását (erózió) is megakadályozza. (Kruppa, 1995; Vágó, 1997)

A rozs kitűnő alkalmazkodóképessége és igénytelensége, továbbá jó tápanyagfeltárási- és hasznosítóképessége révén alkalmas a leggyengébb homoktalajok hasznosítására is. Termesztése a növénytermesztés színvonalának intenzívebbé válásával folyamatosan visszaszorult a gyenge termékenységű homoktalajokra. Kezdetben elsősorban a búza foglalta el a helyét, majd az utóbbi években pedig a tritikálé hódított el 10-15 ezer ha-t a rozsterületekből. Termesztésük így jelenleg a 0,7-0,8% szervesanyag tartalom alatti homokterületeken folyik. A homokhasznosításban a legjelentősebb növényfajunk,

amely a szélerózió ellen is a kritikus időszakban (*tavasszal*) védelmet nyújt. (Kruppa, 2001)

Az újabb magyar nemesítésű rozs genotípusok szárazságtűrőse és tápanyaghasznosítása kitűnő és várhatóan eredményesen termesztetők a gyenge termékenységű, kis tápanyag- és vízkapacitású homoktalajokon is. (Hoffmann et al., 1999; Hoffmann et al., 2001)

A legrosszabb futóhomoktalajokon (0,4-0,6% *humusztartalom*) a magas szárú magyar rozsfajták termesztése javasolt, amelyek gyenge állóképességük ellenére sem dőlnek meg, erőteljes gyökérzetükkel jól hasznosítják a talaj víz- és tápanyagkészletét és 2,5-3 t/ha termés elérésére képesek. A középmagas szárú rozsfajták a jobb rozstermő humuszos homoktalajokon (0,8-1% *körüli humusztartalom*) hektáronként 3,5-4,5 t termésre is képesek. (Vágó et al., 1993; Kruppa, 1993a; Kruppa, 1995; Vágó, 1997)

Kölsch et al. (1988) szerint az ökológiai mezőgazdaság képes megoldani a túltermelés, a csökkent források és a környezeti szennyezések problémáját. Kísérleteikben a rozs és tritikálé fajtákat eredményesen termesztették.

Bedő és Láng (1992) a tritikálé termesztéséről a következőket írja: „A tritikálé nemesítés eredeti célja között az szerepelt többek között, hogy a gyenge minőségű talajokon, ahol csak rozst lehet termeszteni a nagyobb teljesítményre képes tritikáléval váltsuk azt fel. Ez az elvárás azonban csak részben valósult meg. A rozs megtartotta helyét a kifejezetten gyenge szerkezetű talajokon, a tritikálé a jobb minőségű „rozs talajokon”, valamint a gyenge és közepes tápanyagellátottságú „búza-talajokon” terjed elsősorban, termesztése ezen területeken gazdaságosabb, mint a rozszé vagy a búzáé.”

A tájkísérletek eredményei alapján az 1%-nál magasabb humusztartalmú nyírségi területeken a rozs helyett egyértelműen a tritikálé termesztése javasolt, ugyanis ugyanolyan ráfordítás mellett a tritikáléval legalább kétszer akkora termést lehet elérni, mint a rozssal. A savanyú humuszos homoktalajon – N 100 kg/ha és P₂O₅ 100 kg/ha kijuttatása mellett – a tritikálé már eredményesen termesztető, azonban az optimális termés eléréséhez 3 t/ha mészkőpor 90-100 kg/ha K₂O és 20-30 kg/ha Mg trágya kijuttatása is szükséges. A futóhomok talajokon a tritikálé termesztése már nem javasolt, mert ugyanilyen szintű trágyázással lényegesen kisebb termések érhetőek el és a tritikálé terméshibiztonsága sem megfelelő. A legeredményesebb tritikálé termesztés a savanyú homokos-vályog erdőtalajokon folytatható, ahol N- és P-trágyázással sokkal nagyobb (*kétszeres*) termések érhetőek el, mint humuszos homoktalajon, ahol K-, Ca- és Mg- kijuttatása is szükséges. (Kruppa, 2001)

Varughese (1996) publikációjában arra mutat rá, hogy az alacsony nitrogénellátottságú talajokon a tritikálé kedvezőbb növény. A jövő gabonanövényeinek rendelkeznie kell ezekkel a pozitív tulajdonságokkal ahhoz, hogy fenntartható termés-

tés mellett növelni tudják a produktivitásukat. Tehát a tritikálé fontos növény lehet a fenntartható mezőgazdaság és a környezetvédelem számára.

De Baets–Haesaert (1989) beszámolnak, hogy Belgiumban 10 éve természetesen tritikálét és a könnyű talajokon többet terem, mint a búza és az őszi árpa.

Szabó (1996) a tritikálé magyarországi termesztését jó kultúrállapotú homoktalajokon is javasolja.

Kádár és Szemes (1994) nyírségi savanyú homoktalajon folytatott trágyázási kísérletükben megállapították, hogy a tritikálé a nyírségi homoki gazdálkodás fontos gabonanövényévé válhat. Kedvező évben termése az országos kalászos gabona átlagokat elérheti és a szárazabb, sőt aszályos évben is gazdaságosan betakarítható hozamokat nyújthat, amennyiben gondoskodunk a talaj megfelelő tápelem ellátottságáról, valamint a pH (KCl) 5,5–6 körüli értéken való tartásáról mésztrágyázást folytatva.

Azokon a gyengébb termőképességű talajokon, ahol ma a tritikálét természetesen alacsonyabb ráfordítási szintű, ún. *low-input* trágyázás is gazdaságos és egyben környezetkímélő is. Ehhez 60-80 kg/ha N, 40-50 kg/ha P₂O₅ és 40-50 kg/ha K₂O műtrágya hatóanyag kijuttatása javasolható és 4-5 t/ha termés is elérhető. Savanyú homoktalajokon a Ca, Mg tápanyagok pótlására és a tápanyagok felvehetőségének javítására 3 t/ha önporló dolomit – lehetőleg a pillangós elővetemény alá – kijuttatása célszerű. (Kruppa, 1998a)

Magyarországon az 1990-es években kezdett intenzíven növekedni a tritikálé vetésterülete és 1996-tól meghaladja a 100 ezer hektárt. Termesztése elsősorban búza, kukorica, árpa számára már kevésbé alkalmas, gyengébb termőképességű, ún. „*átmeneti*” talajokon folyik. Ezek a talajokon versenyképes a fent említett növényfajokkal és a rozssal is. A tritikálé új lehetőségeket kínál a környezetkímélő gabonatermelés növelésére. (Kruppa, 2001)

Antal et al. (2005) szerint optimális tápanyag- és vízellátás mellett a homoktalaj a burgonya számára is kiváló.

Zsom és Kruppa (2006) publikációjukban közlik, hogy Magyarországon a hagyományos burgonyatermesztési körzetek a homokvidékeken alakultak ki.

Eredményes burgonyatermesztés folytatható a humuszos homoktalajokon, ahol a burgonya piacos küllemű, finom és jól tárolható. (Kruppa, 1997; Kruppa, 1998b; Kruppa et al. 2003; Kruppa, 2006a; Kruppa, 2007a)

A burgonya termesztésére a savanyú humuszos homoktalajok is alkalmasak. Trágyázásukra – öntözetlen körülmények között, 25-30 t/ha-os termés eléréséhez – a szükséges N és P műtrágyák mellett – az elővetemény alá közvetlenül kijuttatott CaCO₃ 30%-os adag (1,5 t/ha), továbbá 180-200 kg/ha K₂O, valamint 45-50 kg/ha Mg hatóanyag kijuttatása javasolható. (Kruppa, 1999a) Savanyú Mg-hiányos homoktalajok K-trágyázására a Patentkáli műtrágya a leghatékonyabb. (Kruppa és Zsom, 2003)

Csathó et al. (2004) homokháti meszes homoktalajon, öntözött körülmények között folytatott korai-nyári burgonyatermesztési kísérletben – mérlegszemléletű növényáplálásnál – 60 t/ha fölötti terméseredményt ért el.

Öntözött homoktalajokon korai szabadföldi termesztésben 25-30 t/ha, nyári betakarítás esetén 35-70 t/ha, őszi felszedésnél 50-80 t/ha-os termések is elérhetők. (Kruppa, 2007b)

A lucerna termesztését Magyarországon Tessedik Sámuel honosította meg 1768-ban. A fenntartható gazdálkodás fontos pillangós növénye, növeli a talajok termékenységét, mert gyökérzete nitrogénben és – feltörés után – szerves anyagban is gazdagítja a talajt. A vele szimbiózisban élő Rhizobium baktériumok évente 60-80 kg légköri N-t kötnek meg hektáronként. Mélyreható gyökérzete révén (*20 m-re is lehatol*) kalciumot, káliumot és foszfort hoz fel, gazdagítva ezzel a felső termékeny talajréteget. Elővetemény értéke azonos egy közepes adagú istállótrágyázással. Víz- és szélérózió (defláció) ellen védi a talajt, mivel állandó fedettséget biztosít egész évben és több éven keresztül, továbbá erőteljes, a felszínhez közel dúsan elágazó – főként a tarkavirágú fajtáknak – gyökérzete átszővi a talajt. Magyarországon legjelentősebbek a kékvirágú lucerna, majd ezt követően a tarkavirágú lucerna fajok. Jelenleg a két faj fajtáit nem különítik el a Nemzeti Fajtajegyzékben. Lucerna-Medicago sativa L. néven ismertetik a tarkavirágú lucerna fajtákat is. A tarkavirágú (*homoki*) lucerna fajták – elsősorban a felszínhez közel dúsabbban elágazó gyökérzetük révén – igénytelenebbek, jobban hasznosítják a talaj kisebb tápanyag- és/vagy vízkészletét, ezért inkább a kitétebb, gyengébb területeken, főleg homokon terjedtek el, de az újabb fajták a jobb termékenységű talajokon is versenyképesek a kékvirágú fajtákkal. (Kruppa, 2006b)

A Kisvárdán nemesített „homoki” lucernafajták – megfelelő agrotechnikával – eredményesen termesztethők a savanyú futóhomok és humuszos homok talajokon is, jobb termékenységű területeken pedig versenyképesek a többi fajtával is. (Kruppa, 1993b; Kruppa-Lazányi, 1993; Kruppa, 1994b; Kruppa, 1996; Kruppa, 1999b)

ÚJ BIOLÓGIAI ALAPOK ÉS LEHETŐSÉGEK A HOMOKHASZNOSÍTÁSBAN

Ebben a szaklapban korábban már említést tettünk új rozs és tritikálé fajták nemesítéséről. Az új fajták termesztésbe vonása az eredményes és környezetbarát homokhasznosításban, étkezési célú felhasználásuk pedig az egészségmegőrzésben kínál új lehetőségeket. (Kruppa és Hoffmann, 2006)

Az utóbbi évek növénynemesítő munkájának eredményeképpen állami elismerésben és növényfajta-oltalomban részesült 4 különböző növényfajba tartozó magyar nemesítésű fajta, amelyek termesztésbe vonása segítheti a homoktalajok környezetbarát és egyben racionális szántóföldi használatát, egyúttal lehetővé teszi az ilyen kedvezőtlen termőhelyi adottságú homokterületeken gazdálkodók jobb megélhetését. Az új

tritikálé, rozs, burgonya és homoki lucerna fajták termesztésbe vonása megkezdődött, vetőmagjuk, szaporítóanyaguk beszerezhető.

ROZS (SECALE CEREALE)

A rozsnemesítés – tudományos módszerekkel – a XIX. század végén kezdődött Németországban. Rimpau nevéhez fűződik az első tudatos nemesítői beavatkozással nyert rozsfajta. A legismertebb rozsnemesítő a német Lochow volt. Magyarországon Fleischmann Rudolf, Horn Miklós, Papp Zsigmond, Teichmann Vilmos, Bauer Ferenc és Vágó Mihály rozsnemesítői tevékenysége eredményeként kerültek újabb fajták a köztermesztésbe. Szintén új irányvonalat és genetikai bázist jelentett a rozsnemesítésben a Kotvics Gizella által előállított *Secale cereale* x *Secale montanum* évelő fajhibrid nemesítési alapanyag, amelyből csak közel 40 évvel később – 1998-ban – születtek az első évelő rozs (*Secale cereanum*) fajták. A nemesítési alapanyagból előállított új fajták lehetővé teszik olcsó legelő és zöldtakarmány előállítását gyenge termőképességű futóhomok területeken is. (Kruppa, 2001)

RYEFOOD

1. kép
A Ryefood rozsfajta

Állami elismerése: 2005. Növényfajta-oltalom megadásának éve: 2007.

Diploid, félig felálló növekedési típusú, magas szárú, félig lehajló közepes-hosszú kalászú, közepes-hosszú zöld szem színű és nagy szemméretű (ezerszem-tömege: 28-35 g), szabadelvirágzású őszi fajta. Idegentermékenyül.

Gazdasági értéke

Homoktalajokon a legnagyobb termésre (4-5 t/ha) képes fajta, amely alkalmas étkezési gabona és takarmánygabona termesztésre egyaránt. Magas szárú, de megfelelő állóképességű őszi fajta. Télállósága, szárazságtűrése, valamint bokrosodó, és gyomelnyomó képessége is kiváló. Gabonaliszthar-

matra a standard fajtákkal ellentétben rezisztens, szározsdra iránti fogékonysága a standardokéhoz hasonló. Kitűnő rezisztencia tulajdonságai és gyomelnyomó képessége lehetővé teszi ökotermesztését is. Magas fehérje-tartalmú (13%), amely növeli takarmányértékét. Lisztjéből önmagában is jó minőségű rozskenyér süthető. A belőle készült kenyér fogyasztása javasolható a betegségmegelőző egészséges táplálkozásban.

A Ryefood új rozsfajta elősegíti a táplálkozás-élettani szempontból fontos barna kenyerek elterjedését és ökológiai gazdálkodásban történő kenyérgabona előállítását. A rozskenyérben 10-12% fel nem szívódó, emészthetetlen szénhidrát található, amely a zsírsavak és cukrok felszívódását is gátolja. Az egészséges táplálkozás részeként fogyasztott rozskenyér antinutritív összetevője a szív és érrendszeri betegségek által veszélyeztetett modern felnőtt népesség számára preventív védelmet jelent. A rozskenyerek nagy rosttartalmuknál fogva jelentős szerepet játszanak a rosthány okozta gyomor-bélrendszeri megbetegedések, valamint ugyancsak a rosthányal összefüggő egyéb rendellenességek, illetve betegségek megelőzésében (pl. fogszuvasodás, elhízás, cukorbetegség, magas vérkoleszterin szint, érlemeszesedés, szív koszorú-elváltozás). Az érlemeszesedés és a szívinfarktus kifejlődését gátló magnéziumból és káliumból kétszer annyi van a rozskenyérben, mint a fehérkenyérben. A rozskenyér B1- és B2-vitamintartalma nagyobb, mint a fehérkenyéré. A rozskenyér fehérjetartalma ugyan kisebb, de lizinben jóval gazdagabb, mint a búzakenyér. A rozs, mint egészséges élelmiszer alapanyag iránti kereslet a jövőben Magyarországon is növekedni fog.

Termesztési információk

Termesztése homoktalajokon, erdőtalajokon és lejtős, erdőt, sekély termőrétegű talajokon javasolt. Megfelelő agrotechnikával képes 6 t/ha termés elérésére. Optimális vetésidő szeptember vége. Vetendő csíraszám: 4 millió/hektár (150-170 kg/ha vetőmag).

TRITIKÁLÉ (TRITICALE TURGIDOCEREALE)

Az első tritikálé előállítása Wilson angol botanikus nevéhez fűződik 1875-ben. Az általa előállított hibrid azonban meddő volt. Az első termékeny hibrid előállítása Rimpau német növénynemesítő nevéhez kötődik, 1890-ben. Ezek után sok kutató és nemesítő foglalkozott a tritikáléval a világ számos táján. Az első oktoploid (8n) tritikalét közönséges hexaploid búza x rozs amphiploidokból hozták létre. A helyes út a durum búza és a rozs hibridizációján keresztül vezetett, amelynek eredménye a hexaploid (6n) tritikálé előállítása. A ma termesztett fajták igénytelenebbek a búzánál, jól tűrik a szélsőséges ökológiai körülményeket is (*szárazságtűrés, sőtűrés, savas és lúgos talajkémhatás tűrése, hideg-meleg klíma tűrés*), nagyon jó a rezisztencia tulajdonságuk (*gombarezisztencia*) és takar-

mányozási értékük, valamint kenyér, egyéb pékáru is készíthető belőlük. Aminosav összetétele kedvező, a takarmányozás szempontjából fontosabb metionin + cisztein és lizin tartalma magas. A magyarországi tritikálé nemesítés úttörője Kiss Árpád, akinek nevéhez fűződik az első szekunder hexaploid triticales előállítása 1960-ban. *Itt szeretném tiszteletemet és nagyrabecsülésemet kifejezni Kiss Árpád tritikálé nemesítőnek, aki Magyarországon – Rédey Györggyel együtt – előállította az első hexaploid tritikalét és felismerte a tritikáléban rejlő óriási lehetőséget.* (Kruppa, 2001)

HUNGARO

2. kép
A Hungaro tritikálé fajta

Állami elismerése: 2005. Növényfajta-oltalom megadásának éve: 2007.

Rekombinációs hexaploid tritikálé. Közép-magas szárú fajta, kalásza erősen viaszolt és éréskor erősen színesedő, a szálkák hosszúsága közepes. Ezerszem-tömege: 35-40 g. Szabadelvirágzású, öntermékenyülő, őszi fajta.

Gazdasági értéke

Télállósága, szárazságtűrése, bokrosodó, és gyomelnyomó képessége is kiváló. Termőképessége eléri a legjobb takarmány standard fajták szintjét. Humuszos homok és erdőtalajokon is képes 5-7 t/ha termésre. Érésidője is a standard fajtákéval azonos. Gabonalisztharmatra rezisztens, levélrozsdra fogékonysága kisebb a standard fajtáknál. Fuzáriummal szemben a búzáknál ellenállóbb. Alkalmas étkezési-sütőipari és takarmányozási célra egyaránt. Az első étkezési, sütőipari célra bejelentett és minősített fajta. Magas fehérje- és sükértartalmú, a tritikálé fajták közül a legjobb sütőipari tulajdonságokkal rendelkezik, lisztminősége B1, B2. Kedvező évjáratban fehérjetartalma 17%, nedves sükértartalma 28%, esesszáma 250 fölötti. Magas fehérjetartalma és annak kedvező aminosav-összetétele alapján kiváló abraktakarmány is. Kitűnő rezisztencia tulajdonságai és gyomelnyomó képessége le-

hetővé teszik ökotermesztését is. A lisztjéből adalékanyagok nélkül is jó minőségű, ízletes kenyér süthető.

A hungaro új tritikálé fajta alkalmas ökológiai gazdálkodásban történő gabona előállítására is. Termesztésével lehetővé válik olyan új, magas hozzáadott értéket képviselő egészséges élelmiszeripari termékek (tritikálé liszt és abból készített pékáruk, sütemények, keksz) előállítása is, amelyek integrált, szintetikus növényvédő szerektől mentes és/vagy ökológiai gazdálkodásból származó tritikáléből készülhetnek, növelve ezzel is az előállított új termék egészségmegőrzésben betöltött szerepét és kedvező táplálkozás-élettani hatását. Ma, amikor a világ a környezetszennyezésből eredő ártalmakkal szembesül, akkor a tritikálé – a rozs mellett – új lehetőségeket kínál a környezetkímélő étkezési gabonatermelés növelésére és az ezekből készült egészséges élelmiszerek előállítására.

Termesztési információk

Termesztése gyenge termékenyséű talajokon is eredményes. Humuszos homok- és erdőtalajokon kis ráfordítással is már nagy termésre képes (5-7 t/ha). Réti-, öntés-, és csernozjom talajokon is eredményesen termeszthető. Optimális vetésideje: október eleje. Vetendő csíraszám: 4 millió/hektár (170-190 kg/ha vetőmag). Csépelhetősége jó, szemtörése jó kombájnbeállítás mellett minimális.

BURGONYA (SOLANUM TUBEROSUM)

Magyarországra a burgonyát a német egyetemeken tanuló diákok hozták be az 1650-es években. A földművelő lakosság idegenkedve fogadta és hosszú ideig nem termesztették. A magyarországi burgonyatermesztés fellendülése a Felvidéken kezdődött, amikor az 1780-as években II. József császár ingyen vetőgumót adományozott a orosz gabonatermékek utáni években a termelők részére. Ekkor már Bihar és Szabolcs megyékben is termesztették. Erdélyben Csík és Háromszék megyében az 1815. évi nagyon inséges év után terjedt el. A XIX. század utolsó évtizedeiben már országszerte termesztették.

Az 1920-as évekig a burgonyatermesztésünk főként a külföldről behozott „Korai rózsza” (*Early rose*) és az ismeretlen származású „Korai kék” fajtákon alapult. Ösztönös szelekcióval e fajtákból – a vegetatív szaporítás ellenére – alakítani, élettani és gazdasági tulajdonságok, sőt betegségrezisztencia szempontjából is egymástól különböző tájfajták alakultak ki. Minden fontosabb burgonyatermesztő körzetnek megvolt a saját rózsza, vagy kék burgonyafajtája, sokszor falvanként más-más típus (pl. *Dögei rózsza*, *Mándoki rózsza*). Később terjedtek el a takarmányozási és ipari célokra termesztett, külföldről behozott burgonyafajták, amelyek a leromlás miatt sűrűn váltották egymást. Ilyenek voltak: *Imperator*, *Schneeflocke*, *Iduna*, *Deodara*, *Wohltmann*, *Krüger*, *Ella*, *Mittelfrühe*, *Ackersegen*.

Az első hazai nemesítésű burgonyafajta a Magyar Kincs, amelyet 1876 táján Angelli József állított elő Nyitra megyé-

ben. A fajta annyira értékes volt, hogy nemcsak Magyarországon, de Németországban, Lengyelországban és Angliában is termesztették.

A magyar burgonyanemesítés fellendülése, tudományosan megalapozott, átgondolt burgonyanemesítés kezdete az 1920-as években indult, amikor Teichmann Vilmos Tornyospálcán bekapcsolódott a burgonyanemesítésbe, amelyet később Kisvárdán eredményesen folytatott. A megindult nemesítés alapanyagai egyrészt a honosított fajták, illetve a kialakult tájfajták (*Korai rózsza*, *Őszi rózsza*, *Cimball és Böhm fajtái*), másrészt fajtagyűjteményekben talált olyan fajták voltak, amelyek bírták a hazai klímaviszonyokat és csak lassan romlottak le. A fajták között nagyszámú keresztezést végeztek és nagyszámú magoncot neveltek. Több évi kísérlet után megtalálták azokat a klónokat, amelyek a magyar viszonyoknak megfelelőek voltak. Ennek az időszaknak legkiemelkedőbb nemesítési eredménye a *Gülbaba* (1930), a *Margit* (1933), és az *Aranyalma* (1936) fajta. Később – 1945 után – már Kisvárdán állította elő Teichmann a Kisvárdai rózsza, *Boldogító* és *Lilla* burgonyafajtákat. Említést érdemel még *Horn Miklós* nemesítő munkája *Lovászpatonán* és *Marietapusztán* *Barsy Sarolta* nemesítő tevékenysége, aki a *Somogyi Sárga* fajtát, Teichmann-nal közösen pedig a *Somogyi Sárga Kifli* fajtát állította elő.

Sárvári István indította el *Kecskeméten*, majd (1962) *Keszthelyen* alapozta meg a vírusrezisztencia nemesítést. Később a nemesítési alapanyagokra támaszkodva állította elő *Lónhard Miklós* (*Horváth Sándor és munkatársai közreműködésével*) a keszthelyi vírusrezisztens fajtákat (*Hópehely*, *White Lady*, *Szászsorszép*, *Góliát* stb.), amely munka jelenleg *Polgár Zsolt* irányításával folyik. Kisvárdán az 50-es években Teichmann által indított vírusrezisztencia nemesítést 1965-től *Forgó Sándor* folytatja és a nemesítő munka eredményeként a 70-es évek elején a *Nyírségi korai*, a *Nyírségi rózsza* és a *Szabolcsi rózsza* fajták állami minősítést kapnak. A *Bukai József* és munkatársai a *Solanum chacoense diploid* vadfajjal nemesített hibridpopulációból állították elő a *Boró* (1989), a *Réka* (1990) és *Rebeka* (1995) fajtákat, amelyek jó vírusrezisztenciával bírnak és amelyek közül az utóbbi két fajta jelenleg is fajtalistán van. A jelenlegi holland, német és magyar fajták a régiekkel (*Gülbaba*, *Kisvárdai rózsza*) szemben termőképességben, az újabb magyar fajták leromlással szembeni ellenállóság tekintetében is jobbak. Az ellenállóság (*elsősorban a vírusrezisztencia*) javítása jelenleg is a nemesítés legfontosabb feladata és az eredményes burgonyatermesztés egyik legfontosabb kritikus eleme Magyarországon. A közeljövőben (2005) a magyar nemesítés eredményeként olyan új korai fajta kerül a köztermesztésbe, amely nemcsak vírusrezisztencia és termőképesség tekintetében lesz kiváló, hanem étkezési minősége, kitűnő íze emlékeztet majd a köztermesztésben már régen nem szereplő *Gülbaba* és *Kisvárdai rózsza* fajtákra. (Kruppa, 2004)

PANNÓNIA

3. kép
A Pannónia korai burgonyafajta

Állami elismerése: 2005. Növényfajta-oltalom megadásának éve: 2007.

A növény közép magas-magas, növekedési jellege félig felálló, köztes levél-szár típusú. Szára (*főhajtása*) közepes-vas tag, erős-nagyon erős antociános elszíneződésű. Leveleinek mérete kicsi, levélkéinek mérete kicsi-közepes, másodlagos levélkéinek gyakorisága: közepes-sok. Levelének színe középzöld. Virágzatának mérete nagy, virága halvány vörös-ibolya színű, virágzásának gyakorisága: közepes-sok, bogyók gyakorisága: közepes. Fényhajtása tojás alakú, az alap antociános elszíneződése: vöröses-ibolya. Fényhajtás csúcsának mérete nagy, jellege nyitott, gyökércsúcsainak száma sok. Gumója ovál-hosszú-ovál alakú, sima sárga héjú. Hússzíne: sárgás fehér. A héj antociános elszíneződése fény hatására nincs, vagy nagyon gyenge. A gumón elhelyezkedő rügyek mélysége sekély, rügyalap színe sárga.

Gazdasági értéke

Tenyészideje: 98 nap. Tövenkénti átlagosan 15 db ki egyenlített étkezési méretű gumója szép küllemű. Formatartó képessége jó. Szárazanyag és keményítőtartalma közepes-magas. Keményítőtartalma a vizsgált 3 év átlagában: 15,1%. Finom ízű, „B” főzési típusú – főzésre és sütésre egyaránt kiválóan alkalmas fajta. A súlyos leromlást okozó PLRV (*Levél-sodró vírus*) és a PVY (*Y vírus*) vírusokkal szemben jó rezisztenciával rendelkezik, amely lehetővé teszi biztonságos szaporítását és jó minőségű vetőgumó előállítását Magyarországon is. Lombfitofórával és sugárgombás varasodással szemben a standard Cleopátránál ellenállóbb. A burgonya rákkal (*Synchytrium endobioticum* D1) szemben rezisztens, fonálféregre fogékony. Kiemelkedő termőképessége, jó vírusrezisztenciája és alacsony szintű leromlása, továbbá többcélú felhasználási lehetősége és kitűnő íze a korai-nyári éréscsoport legértékesebb fajtájává teheti.

A Pannónia fajtával kidolgozott „duplázásos” újburgonya termesztési módszer igen biztató. Kétéves mórakalmi próba-termesztés alatt évente 72,3 t/ha-os átlagtermést produkált – amelynek 49%-a tavaszi foszlóshéjú újburgonya, 51%-a pedig őszi parásított héjú újburgonya. Köszönhető ez az elért nagy és jó minőségű újburgonya termés az ökológiai adottságokhoz és a termesztett fajta igényeihez alkalmazkodó termőhely- és fajtaspecifikus agrotechnikának, továbbá a termesztett Pannónia fajta jó értékmérő tulajdonságainak (kiemelkedő termőképesség, jó rezisztencia, rövid tenyészidő) és végül a kedvező termőhelynek, amelyek együtt lehetővé teszik a „duplázásos” újburgonya termesztési módszer eredményes megvalósítását.

Termesztési információk

Humuszos homoktalajon, öntözött körülmények között természetileg legeredményesebben.

Tavaszi ültetésben: korai szabadföldi primőr (újkrumpli) termesztésnél (*június közepe-vége között szedve*) 30-40 t/ha foszlóshéjú termésre képes. Nyári termesztésben (július-augusztus között betakarítva) 45-70 t/ha érett (*parásodott héjú*) termés is elérhető a fajtával.

Nyári ültetésben: júniusi ültetés esetén 35-45 t/ha gumótermés gyenge parásítására is van lehetőség és ilyen esetben a fiatal gumótermés (*újburgonya, bébi-burgonya*) tárolható tavaszig is. Július közepén ültetve őszre még 25-30 t/ha foszlóshéjú burgonya takarítható be. „A Kert” c. szaklap 1911. évi 4. számában Szabó Gyula uradalmi főkertész „második újburgonya”-ként említve leírta, hogy október végén szedte fel, majd vermelte, és karácsonyra küldte föl a földbirtokos konyhájára – annak nagy meglepedésére – a nyári ültetésből származó, foszlós héjú, zsenge burgonyát.

Duplázással: homoktalajon, intenzív öntözött körülmények között a Pannónia fajtával megvalósítható az egy tenyészidőben (*évben*) ugyanazon területen történő kétszeri termesztés „duplázás”. Így elérhető 60-80 t/ha újburgonya termés egy évben. Az 1. szabadföldi korai termés foszlóshéjú primőr krumpli, a 2. őszi termés lehet foszlóshéjú, vagy parásított-vékony héjú újburgonya (*Karácsonyi, Újévi újburgonya*).

TARKAVIRÁGÚ LUCERNA (MEDICAGO VARIA)

Grábner Emil az Országos Növénynemesítő Intézet igazgatója már 1910-ben megkezdte az Óvári tarkavirágú lucerna-fajta nemesítését, amelyhez a nemesítési alapanyagot homokvidékekről gyűjtötte. (Jánossy, 1969)

Kisvárdán az Állami Királyi Növénynemesítő Telep alapítását (1943) követően Teichmann Vilmos indította el a savanyú homoktalajokon is eredményesen természetileg, ún. „*homoki*” tarkavirágú lucerna nemesítését, majd a termesztéstechnológia kidolgozását. A téma felvetését akkor így fogalmazta meg Teichmann: „*Szabolcsi savanyú homoktalajaink*

része egy olyan új lucernafajta előállítására szükséges, amely a gyengébb minőségű homoktalajokon könnyen megtelepíthető és jól diszlik". A nemesítéshez használt alapanyagról és módszerről így ír Teichmann: „A nemesítés kezdetén (1943) egyedkiválasztásos nemesítési eljárással a Tuzsoni lucerna és *Medicago falcata* természetes keresztezéséből származó populációs kiindulási anyagból állítottuk elő az 1956-ban fajtakísérletekre bejelentett Kisvárdai fajtajelölt lucernát”. Majd így folytatja: „1953 óta áttértünk a tömegkeresztezési eljárásra, amelynek első, nagy összehasonlító utántermesztési kísérletét 1957. év őszén állítottuk be”. Teichmann időközben folyamatosan javítja a fajtajelöltet és a „Kisvárdai” fajta végül a tömegkeresztezési (polycross) kísérletben a savanyú homoktalajon legjobban szereplő klónok keverékéből származik. Így 1963-ban történt előzetes elismerés után 1967-ben „Kisvárdai” néven állami minősítésben részesítik. Ez volt az 1. fajta, amely lehetővé tette, hogy a savanyú homoktalajokon is – megfelelő technológiával – eredményes lucernatermesztést lehessen folytatni. (Kruppa, 2006b)

Teichmann Vilmos lucernanemesítési tevékenységét Vágó Mihály, Hankó István, Kürti Antal és Kruppa József folytatták Kisvárdán, akik további új fajtaikat nemesítettek. (Kisvárdai-1, Hunor 40, Klaudia, Jozsó)

OLIMPIA

4. kép
Az Olimpia tarkavirágú lucernafajta

Állami elismerése: 2006. Növényfajta-oltalom megadásának éve: 2007.

Közepes-magas növénymagasságú, felálló növekedési formájú, vékony szárú, leveles típusú, homoki lucernafajta.

Gazdasági értéke

Az új fajta egyesíti magában a kékvirágú és tarkavirágú faj kedvező tulajdonságait. Kiváló fehérjehozamú fajta. Szárazanyag termése a hivatalos kísérletekben 4 év alatt összesen: 61,9 t/ha (15,5 t/ha/év). Fehérje termése a vizsgált 4 évben

összesen: 12,4 t/ha (3,6 t/ha/év). Magas fehérje-tartalmú (23%). Télállósága, szárazságtűrése kiváló. A felszínhez közel dúsabban elágazó és egyben mélyre hatoló gyökérzete révén jobban hasznosítja a talaj kisebb tápanyag- és/vagy vízkészletét. Nemesítése savanyú, gyenge termékenységű homok- és erdőtalajokon folyt, ezért alkalmas ilyen talajokon történő eredményes termesztésre is.

Termesztési információ

Termesztése gyenge termékenységű homoktalajokon, erdőtalajokon és lejtős, erodált, sekély termőrétegű és savanyú talajokon is eredményes. Jó termékenységű talajokon is versenyképes fajta. Megfelelő agrotechnikával savanyú, gyenge termékenységű talajokon is képes 5-6 éves élettartamra és jó termésre. Ilyen talajokon telepítés előtt javasolt legalább 2-3 t/ha CaCO₃ (mész) kiszórása.

Az Olimpia lucernafajta tavaszi tiszta telepítése javasolt. Tavaszi telepítés biztonsága a csapadék nagyobb valószínűsége miatt jobb. Nyárvégi telepítés előnye a következő évi nagyobb termés és a gyomosodás is kisebb kockázatot jelent. Ennek ellenére csak akkor válasszuk a nyárvégi telepítést, ha a keléshez szükséges nedvességet biztosítani tudjuk a talajban (*vízmelegző talajművelés, öntözés*). Önmagában történő (*tiszta*) telepítés esetén nemcsak a telepítés biztonsága, de a lucerna várható termése is növelhető. Öntözetlen, csapadékszegény körülmények között és a nyárvégi telepítés esetén viszont minden esetben takarónövény nélkül vessük a lucernát. A takarónövény nélküli, tiszta telepítés esetén egyenletesebb és optimális növényszámú állományt érhetünk el, míg takarónövényes vetéssel ritkább lesz a lucerna és az értékes termés kiesést a takarónövény termése sem pótolhatja. A lucerna tiszta telepítése általánosan javasolható nemcsak nyárvégi, de tavaszi telepítésben is. Vetési paraméterek: vetőmagmennyiség 20 kg/ha (10 millió csíra), vetésmélység 2 cm, gabona sortávolságra (12-15 cm).

DR. KRUPPA JÓZSEF PHD

NÖVÉNYNEMESÍTŐ

KISVÁRDA

**További információk a fajtákról és termesztésükről:
Kruppa-Mag Kutató, Vetőmagtermesztő és
Kereskedelmi Kft.**

Tel.: 30/452-4265; Tel./fax: 45/506-142
E-mail: kruppa19@t-online.hu; kruppa199@t-email.hu
Honlap: www.kruppamag.hu

Biodiverzitás, kutatás és a jövő mezőgazdasági termelési rendszerei

A francia kutatási minisztérium egy Versailles-ban tartott informális miniszteri tanácskozás során nyilvánvalóvá tette, hogy a kutatás prioritásának egyike a mezőgazdasági kutatás és kapcsolódó területeik, az energia, az egészségügy és az információtechnológia mellett. A francia uniós elnökség alatt ez még markánsabban jelentkezik, Valérie Pécresse kutatási miniszter még ez év decemberében elő kívánja terjeszteni a „Vision 2020” című keret-dokumentumot, ami az európai kutatás – és ezen belül az agronómiai kutatások – jövőjével foglalkozik. Pécresse asszony a címben jelzett konferencia zárásaként mondott beszédében jelezte; Michel Barnier mezőgazdasági miniszterrel közösen azon dolgoznak, hogy a francia felsőoktatási és kutatási rendszerbe az agronómia minél szorosabban beilleszkedjen úgy a termelés, mint az élelmiszeripar és a fenntartható fejlődés terén, s a mezőgazdasági kutatásokat, a felsőoktatást egy nagy, az említett három szakterületet felölelő „konzorciummá” szervezzék. Ez hosszú távon alapjaiban változtathatja meg a jelenlegi struktúrákat, magában hordozva az agrár-felsőoktatás egyetemi struktúrákba való majdani integrálódásának – egyelőre kifejezetten elméleti síkon kezelendő – lehetőségét is, rövid távon azonban úgy nemzeti, mint nemzetközi szinten a francia tudomány egyik „kirakatának” és egyben motorjának szánják. Ehhez szervesen kapcsolódik az a szintén közös elképzelés, hogy a fenntartható gazdálkodás a jövőben a mezőgazdasági szakképzés egyik prioritása legyen, nemcsak az állami/önkormányzati, hanem a magánfenntartású intézményekben, így az MFR-hálózatban¹ is.

Ami a génmegőrzéssel kapcsolatos országos szintű kezdeményezéseket illeti, Franciaországban 2008 februárjában a környezetvédelmi és a kutatási tárca összefogása alapján jött létre a *Biodiverzitási Kutatási Alapítvány*² (FRB, Fondation pour la Recherche sur la Biodiversité), ami két, már létező struktúrát, a Francia Biodiverzitási Intézetet (Institut français de la biodiversité³) és a „Genetikai Források Irodát” (Bureau des ressources génétiques⁴) fogja össze. Egyesíti mindazon költségvetési kutatóhelyeket, környezetvédelmi egyesületeket, területfejlesztéssel és biológiai alapokkal foglalkozó szervezeteket és nem utolsósorban azokat a cégeket, akiknek közös célja a biodiverzitásban rejlő lehetőségek ésszerű kihasználása.

Mindezek fényében nem meglepő, hogy a francia kutatási és felsőoktatási tárca a mezőgazdasági tárccal közösen rendezte meg a „Biodiverzitás és mezőgazdasági termelési módok” című konferenciát, választ keresve arra, hogy miként egyeztethetők össze a globális környezetvédelmi és élelmiszer-igény kielégítése és a biodiverzitás megőrzése, az élhető környezet biztosítása, hiszen a mezőgazdasági kutatások előrehaladása nem jelentheti a biodiverzitás tönkretételét. Mint a miniszter asszony leszögezte, egyértelmű, hogy a XXI. század mezőgazdaságát **a tudás és a környezet(védelem) kettőssége** fogja uralni, az **ága- zatot pedig olyan komplex rendszerek mozzgatják**, amit három tényező, **a gazdálkodás, a biodiverzitás és a kutatás kölcsönhatás-rendszere** alakít. Három olyan tényező, amit hiába gondolunk egymástól függetlennek, szét legfőbb rövidebb időre választhatók. A neves előadók részvételével bonyolított szekcióülések során körvonalazódott, hogy a genetikai sokféleség és a tradicionális gazdálkodási módok sok esetben hatékony eszközt adnak a modern gazdálkodás kezébe is. Lehetővé tehetik ugyanis, hogy a termelési rendszerekbe történő energia- és eszközbevitel (műtrágyák, növényvédő szerek) érdemi növelése nélkül lényeges hozamtöbbletet érjünk el, ily módon biztosítva a megnövekedett élelmiszer-igények kielégítését és a fenntartható fejlődés kritériumainak való megfelelést.

Michel Barnier mezőgazdasági miniszter videón vetített köszöntőjében hozzátette, a mezőgazdaság napjainkban több globális kihívásnak is meg kell felelnie, ezek: élelemmel ellátni a Föld lakosságát, takarékosabban bánni a természeti erőforrásokkal és alkalmazkodni a klímaváltozás okozta új körülményekhez. A biológiai sokféleség megőrzése és fölhasználása egy adut jelent a gazdálkodásnak, ha el akarja érni ezeket a célokat – a kutatás és az innováció eddigi eredményei igazolják, hogy ez lehetséges. Az ezt elősegítő új agrárpolitika kidolgozása most folyik, a miniszter célja, hogy ennek megvalósításában a „főszereplők” a biológiai sokféleséget tiszteletben tartó gazdálkodók legyenek.

Valérie Pécresse úgy fogalmazott; a konferenciával az volt a céljuk, hogy az uniós elnökség lényegét jelentő sokoldalú, francia és külföldi kutatók, politikusok és civil szereplők bevonásával folytatott vitát a biodiverzitás és a me-

¹ www.mfr.asso.fr

² www.fondationbiodiversite.fr

³ <http://www.gis-ifb.org/>

⁴ <http://www.brg.prd.fr/>

zőgazdaság kapcsolatára is kiterjesszék, demonstrálva, hogy a mezőgazdaságnak elengedhetetlen szerepe van a biológiai sokféleség megőrzésében, ugyanakkor a biológiai sokféleség a mezőgazdasági termelés elsődleges hajtóereje. Péceresse asszony beszédében nyomatékosította: Franciaország 2005 óta minden korábbinál erősebben sikkra száll a biodiverzitás megőrzése érdekében, ezt – és e téren is megnyilvánuló személyes elkötelezettségét – ő maga azal is egyértelművé kívánta tenni, hogy részt vett a Kuala Lumpurban november 10–12. között megrendezett **Inter-governmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services (IPBES) ENSz-konferencián** (www.ipbes.net). *A szervezők ugyanis – kapcsolódva az uniós elnökségi tiszthez – felkérték Franciaországot, hogy legyen az egyik „főszereplője” a megnyitó napjára tervezett eseményeknek. A kérésnek a kutatási miniszter asszony tett eleget. Valérie Péceresse úgy vélte, az EU-tagállamok eredményesebben és egységesebben képviselnék érdekeiket, ha Franciaország megkísérli a tagországi álláspontok elutazás előtti közelítését, összehangolását.* Valérie Péceresse Kuala Lumpurban kijelentette, létre kell hozni a GIEC (groupe intergouvernemental d'experts sur le climat) mintájára egy „biodiverzitási GIEC”-et, amit Franciaország egyébként 2005 óta szorgalmaz és nem mellékesen szeretne majdani titkárságának otthont is adni.

Elgondolkodtató, hogy miközben a világon 250 ezer növényfajt ismerünk és abból 30 ezer ehető, csak ennek alig negyedét, 7 ezret termesztünk többé-kevésbé rendszeresen. Ha pedig továbbmegyünk, ebből mindössze 120 van napi szinten termesztésben, de csupán kilenc növényfaj az, ami az emberiség táplálékának 75%-át adja – ebből hat jelenti a 25%-ot, három, csupán három pedig a felét. És akkor nem beszéltünk még arról; a folyamatos nemesítés mellett ezekben a fajokban milyen mértékű genetikai beszűkülés ment végbe, annak minden kockázatával együtt. A konferencia előadói többször elmondták, napjainkra a *folyamatosan változó regionális és globális gazdasági, környezeti és társadalmi feltételrendszerek mellett nyilvánvalóvá vált, hogy az egyre szélesebb körben alkalmazott intenzív, igen sok esetben monokultúrás termelési rendszerek (kukorica, búza, szója, gyapot stb.) a hagyományos mezőgazdasági termesztéstechnológiákat teljességgel ellehetetlenítik, miközben sosem lehetnek fenntartható vagy regenerálódó rendszerek.* Amerika, kínai és francia előadások egymást erősítő *tanulása* szerint abban az esetben, ha a mezőgazdasági ökoszisztémákban biztosítjuk a minél nagyobb biodiverzitást úgy a termesztett növények, mint a velük kapcsolatban lévő természetes flóra és fauna esetében, lehetővé válik a genetikai variabilitásban rejlő védekezési és produktívítási tartalékok kiaknázása, így lényegesen csökkenthető a mesterséges rendszerekbe történő anyag- és energia-bevitel

(azaz növényvédőszer, műtrágya és üzemanyag felhasználás). A monokultúra térhódításának egyik legveszedelmebb, évente több százmillió dolláros veszteséget okozó következményeként tartják számon például a beporzást végző *házi méh (Apis mellifera) populációk csökkenését* – az Amerikai Egyesült Államokban az elmúlt hat évben számuk felére csökkent, 2006-ban pedig soha nem látott, éves szinten 25-30%-os csökkenés, ún. „*colony collapse disorder*” tanúi lehettünk. Ugyanakkor azokon a területeken, ahol az egyes kultúrák szándékos együtt-termesztése, és/vagy az ökológiai gazdálkodás dominált, nemcsak a házi méh állományok csökkenése volt kevésbé szembetűnő, hanem jóval nagyobb arányban vettek részt a megporzásban a helyben élő vad méhfajok, mint pl. az *Anthophora urbana*. Ebből a szempontból figyelemre méltó a francia gazdák „virágos ugar” (*jachere fleuri*) kezdeményezése, ami a mezőgazdaságot a városi lakosság szemében vonzóbbá feltüntetni kívánó kezdeményezések egyik formája, egyben a biodiverzitás megőrzésének egyik nagyon értékes eszköze is. Ezt erősíthetik az olyan tudatos lépések is, amint a természetes fauna regenerációját segítő növénytelepítések, legyen szó a szaporodási helyek biztosításáról vagy pl. a táblaszegélyek tervezett, a vegetációs idő teljes hosszában nektárt adó felülvetéséről. Egyre több kutató és szakember helyezkedik arra az álláspontra, hogy a Föld folyamatosan növekvő népességének élelmiszerral történő ellátására nem lehet megfelelő eszköz a mezőgazdasági rendszerekben csupán termésátlagok növelése, mivel ez olyan, a hozamnöveléssel fordítottan arányos negatív következményekkel jár a gazdálkodást befogadó természetes környezetre, ami egy ponton túl magát a termelést is ellehetetleníti, nem csak a fenntarthatóságot veszélyezteti. Ezért arra van szükség, hogy a tradicionális és modern technológiákat a *fenntarthatóság, a környezetvédelem és a biodiverzitás* (megtartása) szempontjainak figyelembe vételével integráljuk és optimális módon gazdálkodjunk. Ebben nagyon nagy szerepe van a képzésnek és a kutatásnak elsősorban a szemléletváltás előmozdítása és az ismeretátadás terén, de a marketingnek is – hiszen mindez csak akkor sikerülhet, ha a fogyasztók a jövő generációinak érdekeit is szem előtt tartva egyre inkább az ilyen módon előállított termékeket keresik. Elengedhetetlen a helyi szintű kutatások folytatása, hiszen a biodiverzitást elsősorban nem globális, hanem lokális fogalomként, a helyi természetföldrajzi, gazdasági, társadalmi adottságokkal nagyon szorosan összefüggő fogalomként kell kezelni *(ennek egyik bizonyítéka a magyar viszonyok között is ismert „helyi védettség” fogalma).*

Sajnálatos módon a fejlett országokban alkalmazott gazdálkodási rendszerek mellett a gazdálkodók jövedelme és a biodiverzitás általában egymást kizáró fogalmak. Meglepő, de egyes tanulmányok szerint a beépítés és az ur-

1. kép
Hatsoros „Cervoise” árpa, pipaccsal.
2007. október 19-i vetés, 300 gr/m² vetőmaggal

banizáció még mindig kisebb mértékben csökkenti a biodiverzitást, mint a mezőgazdasági termelés mind intenzívbe tétele és a monokultúrák térhódítása, ugyanakkor az intenzív mezőgazdaság, a fenntarthatóság és a biodiverzitás nem föltétlenül zárják ki egymást. A nyugat-afrikai gazdálkodási módok ugyanis szemléletes példái annak, miként lehet alacsony táperejű talajokon, igen szerény input mellett a ráfordítást tekintve nagyon komoly hozamokat elérni a biodiverzitás és a fenntarthatóság szempontjainak maximális tisztelete mellett. Kínai tapasztalatok szerint adott parcellán belül a nagy hozamú, de a genetikai variabilitás beszűkülése miatt a betegségeknek kevésbé ellenálló, valamint a kisebb hozamú, de rusztikusabb rizsfajták vegyítése minimális növényvédőszer-felhasználás mellett (extrém, de évszázadok óta létező dél-kínai kultúrákban mindenféle vegyszer bevitel nélkül, több száz éves fajtákra alapozva) kiváló hozamok érhetők el. Mára világszerte az intenzív legelőkön is jobbra néhány faj dominál, ezek a gazdálkodás miatt általában nem tudnak magot hozni, így a genetikai variabilitás sem tartható fenn. Francia kutatók a Párizsi-medence mezőgazdaságának időbeli szerkezeti alakulását

vizsgálva arra a következtetésre jutottak, hogy az állattenyésztés folyamatos visszaszorulása és a szántóföldi kultúrák ezzel párhuzamos előretörése és a legnagyobb hektáronkénti jövedelemre való törekvés nem csak bizonyos növényfajok vetésterületét – és így a vetőmag-fölhasználást és emiatt a nemesítését (pl. takarmányborsó) – szorította vissza. Az egyre kevésbé változatos vetésszerkezetű és a genetikailag mindinkább homogén növényállományokban a korábbinál sokkal nagyobb lett a kártevők és kórokozók okozta termés- és jövedelem-kiesés kockázata. Ennek elkerülése érdekében egyre nagyobb mértékben kell a növényvédő szerekhez nyúlniuk a gazdáknak, ami értelemszerűen a biodiverzitás ellen hat. Az ipari rendszerű termelésre szakosodott szaktanácsadási rendszer és a költségek csökkentésére irányuló intenzív gépesítés (minél nagyobb területteljesítmény, minél kisebb bérköltségek) kiváltotta táblásítás, valamint a genetikailag heterogén vetőmagok (*farmer's seed*) forgalmazását, felhasználását megnehezítő szabályozók együttesen és külön-külön is súlyosbítják a helyi faunára és flórára irányuló negatív hatásokat.

Arról megoszlanak a vélemények, hogy a biodiverzitás fönntartása, viszonylagos növelése szempontjából a nagyobb táblaméretetek vagy a kisebb, de változatosabb flóraösszetételű parcellák a kedvezőbbek, ahogy a folytatandó gazdálkodás intenzitásáról is vita van. Egyes álláspontok szerint arra kell törekedni, hogy a már most is intenzíven művelt területeken tovább emelkedjenek a hozamok, miközben a termelésbe be nem vont területek megmaradjanak a jelenlegi (fél)vad állapotban, vagy egy minden területen kiegyenlített, kevésbé intenzív de a biodiverzitást és a fenntarthatóságot szem előtt tartó gazdálkodást kell folytatni. Az első opcióra Európában már gyakorlatilag nincs lehetőség, mivel az évszázadok során eltűntek a vad-félvad ökoszisztémák, már mindenütt megtaláljuk az emberi beavatkozás nyomait, még az erdőművelésben is. Így Európán belül csak a második lehetőség jöhet szóba – ellentétben a többi kontinenssel –, de nem csupán a génbankokra, hanem az egész európai mezőgazdaság felelősségére alapozva. Így a két fő vonulat, a „vadvilág-barát” (*wildlife-friendly farming*, *WFF*) és az intenzívebb gazdálkodást föltételező termőföld-takarékos (*land-sparing*) irányzat közül is Európa inkább a másodikat kénytelen választani. A *WFF* követése ugyanis óhatatlanul kisebb hozamokat föltételez, ám a növekvő népesség hasonlóan változó élelmiszer-igényét ezzel a gazdálkodási formával csak újabb területek termelésbe vonásával lehetne kielégíteni, ennek viszont egy bizonyos határon túl nagyon komoly akadályai vannak. A „*land-sparing*” viszont szükségszerűen a genetikai sokféleség csökkenését eredményezi, a döntést ezért mindig helyi szinten, a két opció előnyeinek és hátrányainak mérlegelésével kell meghozni. Míg az USA-ban mondhatjuk azt, hogy egy terület vagy nemzeti park, vagy művelt

terület, Európában legtöbbször még a nemzeti parkokban is folyik valamilyen szintű gazdasági tevékenység, a kevésbé szigorú védelem alatt álló területeken pedig egészen biztosan – viszont a hagyományos mezőgazdasági területeken is figyelembe kell venni a természetes flóra és fauna védelmét célzó szabályozásokat. Elengedhetetlen továbbá a maximális energiahatékonyságra való törekvés is, mivel a fenntarthatóság egyik kritériuma a minél kisebb energiabevitel a mezőgazdasági termelési rendszerekbe. E tekintetben az afrikai vagy dél-amerikai hagyományos termesztés-technológiák kiváló példát mutathatnak, az egyes technológiai elemek „északi” alkalmazása pedig kívánatos lenne. Sajnos, a fejlődő országok adott agro-ökonómiai feltételekhez igen jól adaptált termelési rendszerei az utóbbi időben elsősorban külső okok miatt komoly, nem föltétlenül kedvező irányú átalakuláson mennek keresztül, éppen ezért fontos lenne őket – és értékeiket – lehetőleg *változtalan formában megőrizni*.

A termelési módok változása egyaránt megfigyelhető az északi és a déli országokban is, az egyes technológiai elemek eltűnése igen komoly következménnyel járhat a biológiai sokféleségre. A „*transhumance*”, azaz nyári legelőkre való fölhajtás visszaszorulása, eltűnése komoly negatív hatással van számos növényfaj elterjedési területére. A beépítettség növekedése egyre jelentősebb mesterséges akadályokat jelent úgy a növény, mint az állatfajok *genetikai variabilitásának* fönntartásában, az egyes területek ezen okokból való *fragmentálódásának* negatív hatásait pedig csak intelligens és tervezett eszközökkel – például vadatjárók, béka-alagutak építésével – lehet valamilyen szinten ellensúlyozni. Nem elhanyagolhatók az egyes földrajzi térségek szocio-kulturális tulajdonságai is, hiszen ha az adott területen élők életformájuk, kultúrájuk miatt egyre inkább eltávolodnak a „földtől”, akkor ezt a távolodást mindenképpen környezettudatos tevékenységgel kell kompenzálni. Sokkal nehezebb viszont az olyan – elsősorban az emberi tevékenységnek betudható – környezeti változások negatív következményeit kivédeni (gondolva elsősorban a klímaváltozásra), amik hatalmas területeken érintik a természetes élővilágot – Európában például bizonyos területeken a hőmérsékleti izotermák akár 270 kilométerrel is északabbra tolódtak, tolnak, az élővilág viszont ezt a változást csak részben követte, ami egyelőre még nem becsülhető változásokat fog jelenteni a helyi ökoszisztémákban.

Világszerte ismert jelenség az is, hogy a mezőgazdaság kereskedelmi, gazdasági céljai általában ellentétesek a biodiverzitás megtartására való törekvéssel, és ez a helyzet csak akkor változik meg, ha a társadalom részéről domináns igényként jelentkezik a fenntarthatóságra ösztönző elvárás. Ez jelentheti azt az ösztönző erőt, ami a gazdálkodókat az ilyen típusú gazdálkodásra való átállásra ösztönözheti. Elengedhetetlen a szocio-ökonómiai szereplők (köztük a

2. kép

Virágos ugar – Beauce, 2005.

gazdák) és a kutatás ilyen célú párbeszédének erősítése, ebben nagyon fontos szerepe van francia viszonyok között az alkalmazott kutatási intézeteknek (**institut technique**, www.acta.asso.fr), de nem kevésbé a kutatási és a környezetvédelmi tárcáknak is. A jelenlegi „ökokondicionalitás”, azaz a mezőgazdasági támogatások bizonyos környezetvédelmi szempontok respektálásához kötött kifizetése nincs bizonyítottan látványos hatással a biodiverzitásra, sokkal inkább ösztönző lenne a fogyasztási szokások és a mezőgazdasági termelés nyújtotta „szolgáltatások” egymásra hatásának erősítése és a biológiai sokféleség megőrzésének irányába való eltolása. Ahogy a Natura 2000 intézkedéseknek is csak ott van igazán értelme és látványos hatása, ahol az összes szocio-ökonómiai és ökológia feltétel együtt adott a biodiverzitás fenntartására és növelésére. A Natura 2000 nem lehet ugyanakkor kizárólagos eszköze a biológiai sokféleség megőrzésének, legalább olyan fontos a nagyobb földrajzi léptékű természetvédelmi területek rendszere, illetve más, ugyanilyen célt szolgáló kezdeményezések.

Az ökológia, mint tudomány és az erre irányuló kutatások fejlesztése nagyon fontos, többek közös véleménye szerint elengedhetetlen a rendszertannal foglalkozók számának növelése, az ilyen szakok újraindítása, a rájuk felvett hallgatók számának növelése. Előadók szerint hatalmas „fehér folt” van például még ma is a trópusi kultúrák biogeográfiájában, ha ezt a feladatot nem sikerül gyorsan és jól megoldani, hihetetlen génerózióra számíthatunk a fölgyorsult klímaváltozás miatt.

Ami a kutatás szerepét illeti, annak négy fő területre kell a jövőben a jelenleginél sokkal jobban összpontosítani:

- *adaptáció a megváltozott klímához (kérdés, hogy egy, a változásokat jobban toleráló, széles adaptációs kapacitásra kell-e törekedni, vagy a változások lehetséges irányát kell-e minél megbízhatóbban előre jelezni?)*,
- *a vad és háziasított populációk kapcsolatának erősítése*,
- *fenntarthatóság (megőrzött és hozzáférhető génforrások)*,

– kutatásfinanszírozás („betömendő lyukak”: mikrobiológia és ultraperiférikus területek), transz-szektoriális megközelítéssel.

A vad és háziastított populációk kapcsolata esetében elgondolkodtató, hogy napjaink gazdálkodási formáiban is bizonyos állat- vagy növényfajokat vad formájukban (mikroorganizmusok, illetve erdészeti és – elsősorban tengeri – halászat), míg másokat hosszú ideje tartó nemesítés során kialakult, „intenzív” formájukban hasznosítunk. Nélkülözhetetlen a kutatók számára a mezőgazdasági termelési folyamatok minél alaposabb ismerete és szükséges ezek jövőbeni irányának előrejelzése, a változásokkal együtt járó környezeti, gazdasági és szociális következmények előre látása. Régi tapasztalat, hogy egy gazdálkodó „holtig tanul”, az egymást követő évek folyamatos megfigyelései, a tapasztalatok elemzése és a helyes következtetések levonása mindig is velejárója volt a sikeres gazdálkodásnak. Napjainkban ezt a tapasztalati tőke-főlhalmozást a kutatóknak nem csupán a gazdálkodásra magára kell alkalmazniuk, hanem az adathalmazok rendszerezésével és földolgozásával kapott modellek segítségével a „jövőbe is kell látniuk”. Hozzá kell járulniuk ahhoz, hogy az így kapott eredményekre alapozva a politikai döntéshozatalok során a hosszú távú szempontok – és így többek között a biodiverzitás érdekei – érvényesüljenek.

A megváltozó világban természetesen változniuk kell a kisebb vagy nagyobb, költségvetési vagy magántulajdonú kutatási struktúrák előtt álló feladatoknak is. A Franciaországban – és uniós szinten is – legnagyobb költségvetési kutatóintézeti hálózat, az INRA⁵ főigazgató asszonya, Marion Guillou például azt vallja, a mezőgazdasági kutatás legfontosabb feladata a politikai döntéshozókkal közösen megtalálni annak módját, miképpen lehet többet, de másként termelni, a korábbiaknál sokkal inkább tekintetbe véve az ökoszisztémákat, ellátva a tájgazdálkodás feladatait, védve a biodiverzitást, a víz-, levegő- és talajminőséget. Másként és mást kell termelni, ehhez szükség van a kutatási kapacitások eddigiektől eltérő módon való összefogására, összehangolására, az egész kutatás és innováció újraértelmezésére, sok esetben gyökeres változtatásokat téve és szakítva sok évtizedes kutatási elképzelésekkel. A jövő érdekében el kell gondolkodni azon, miként lehet a különböző tudományterületeket úgy mobilizálni, hogy kielégítő választ kapjunk az előttünk álló kérdésekre.

Az európai kutatási programokban – és így a kifutó 6. és az új, 7. keretprogramban is – számos olyan intézkedés lehetséges, ami úgy az Európán belüli biodiverzitás megőrzését, mint a nemzetközi kutatási együttműködést és koordinációt is erősíti. Nagyon fontos a párhuzamosságok elkerülése, kiküszöbölése, az erőforrások ésszerű felhasználása.

3. kép
Pillangós „Assas” takarmányborsó 65 gr/m² vetőmaggal és „Kortego” tritikálé 170 gr/m² maggal vegyesen vetve, mindenféle növényvédőszeres kezelés nélkül, csupán 60 egység nitrogénnel

Valérie Péresse is jelezte, *jelenleg az uniós tagországok által kutatásra fordított pénzeszközök mindössze 15%-ának felhasználása történik valamilyen szinten tagországok közötti koordináció alapján, ami messze nem kielégítő arány.* Tim Hall a az EU Kutatási Főigazgatósága részéről pedig aláhúzza: a biodiverzitás megőrzését segítő ERA-NET programok kapcsolódnak a mezőgazdasághoz is, két másik nagy, a szintén keretprogramokra alapozott ERA-NET program pedig tartalmaz ehhez kötődő tevékenységeket. Ilyen a 6. keretprogramban indított, a fejlődő országokkal való agrárkutatói együttműködést segítő ERA-ARD, amit a francia CIRAD koordinál és aminek Magyarország is tagja, valamint a mediterrán térségre koncentrált ERA-AgriMéditerranée. A korábban már említett rendszeren például kiválóan példázta azt, miként lehet a kutatásokat hatékony nemzetközi munkamegosztásban végezni, ha ehhez megfelelő koordináció társul annak ellenére, hogy tény, a munkára fogható humán-erőforrás ezen a téren az elmúlt 20 évben jelentősen beszűkült, a modern technika

⁵ www.inra.fr

pedig ezt a szűkülést nem tudja teljes mértékben ellensúlyozni. A kutatás ugyanis elsősorban, mondta az egyik előadó, „egy nagy adag intelligencia, a többi csak költészet”.

A biodiverzitás fönntartása az európai kontinens 47 állama esetében egyértelműen elsősorban *politikai és pénzügyi kötelezettség-vállalás* kérdése, ahogy az eddigi feladatok folytatása és az előttünk álló újabb célok megvalósítása is. Fontosak a nemzetközi együttműködések, de mindenekelőtt a nemzeti szintű jogszabályi és pénzügyi háttér megteremtésére van szükség minden országban, ez jelentheti a határokon, kontinenseken átnyúló nagy programok megvalósíthatóságának szilárd alapját. Az európai országoknak fokozni kell az együttműködést, azokban az államokban pedig, ahol eddig nem alakult ki következetes biodiverzitás-megőrzési stratégia, ezt ki kell dolgozni, mégpedig lehetőleg a genetikai források megőrzésével kapcsolatos egységes elvek szerint. Fontos a biológiai sokféleség dinamikus szemléletű kezelése, hiszen ez napjaink nagyon gyorsan változó világában is egy állandó rezisztencia-forrást jelent, nemcsak növényvédelmi téren, de a klimatikus kihívások leküzdése terén is. Az újabb és újabb társadalmi elvárások ugyanakkor egyre több vad faj be/visszatelepítését követelik meg, ezekhez új kutatási programok és politikai, jogszabályi változtatások is szükségesek, az akciók pedig óhatatlanul magukkal hozzák bizonyos szűkebb társadalmi csoportok ellenállását is – erre példa Franciaországban a farkas, a medve és a keselyű visszatelepítése. Az öko-agronómiai gyakorlat egyes elemeinek alkalmazhatósága mindenképpen megfontolandó, hiszen növelhető a rendszer biodiverzitása, noha az egyértelmű, hogy a mai európai gazdálkodási gyakorlat mellett ezek széles körű, általános bevezetése kivitelezhetetlen. A nyugat-afrikai termesztési rendszerek alapeleme például a kultúrák együttes termesztése, fő helyen a nitrogénkötést biztosító hüvelyesekkel – ez igen gyenge táperejű talajon is relatíve jó terméseredményeket ad a társított kultúrákban is: a kukorica-bab párosban a kukorica inkább árúnövényként jelenik meg, a bab viszont a szárazabb évszakokban a családok egyik fontos élelmiszere – és nem mellékesen fehérje-forrása. Kelet-Afrikában a kávéültetvények talajának víz- és tápanyag-gazdálkodását javítják hatalmas mennyiségű zöldtrágya megtermelésével és mulcsozásával. Tudomásul kell venni, hogy *a mezőgazdaság szerves összekötő kapocs a világ minden területén a gazdaság és az ökológia között, az emberiség élelmezése és életminősége pedig csak akkor biztosítható hosszú távon is megnyugtatóan, ha a termelékenységet fenntartható módon, a mindenkori termőhelyekhez adaptálva emeljük. A „helyes gazdálkodói gyakorlat” önmagában nagyon is helyénvaló elképzelés, de agronómiai szempontból nonszensz annak totális standardizálása, hiszen ami az egyik területen szükséges, az máshol esetleg káros beavatkozás lehet. Ezért le-*

4. kép
Vegyes vetésű „Caphorn” búza (180 gr/m²) és „Cartouche” borsó (70 gr/m²), NULLA egység nitrogén, 2007. október 31-i vetés

het jó irány a már említett „öko-agronómia” ami az adott területen a termelést teljes összefüggés-rendszerében nézi.

Globális síkra térve kiemelkedő fontosságú a fejlett országok számára is a fejlődő országok gazdasági, társadalmi stabilitása, és az ezeket biztosító egészségügyi, élelmezési és energetikai rendszerek működőképessége. Korunk abszurditása, hogy míg több, mint 850 millió, főleg a fejlődő országok mezőgazdasági területein élő ember éheznek (egyes becslések szerint a mezőgazdasági nyersanyagok áremelkedése miatt ez a szám már most meghaladja a 900 milliót), addig 1,2 milliárd ember a túltápláltság következményeit szenved. Míg Európa lakosságának legfőljebb 10%-a nemcsak a kontinens teljes élelmiszer-szükségletét (nem bangladesi fejadagokkal számolva) termeli meg, hanem hatalmas exportot is bonyolít (Franciaország a világ második legnagyobb mezőgazdasági termék-exportőre, a feldolgozott élelmiszereket tekintve világszű), addig a fejlődő országokban sokszor még saját (de nem európai mércével mért) szükségleteiket is csak nehezen tudják előállítani, és a vidéki népesség legnagyobb része mennyiségileg és minőségileg is alultáplált.

Napjaink mezőgazdasága a világ népességére vetítve évente és fejenként 300 kilogrammnyi gabona-egyenértéket állt elő, a mennyiségi és minőségi szempontból kielégítő táplálkozáshoz viszont fejenként csak 200 kilogrammra lenne szükség, a valós élelmezési célú felhasználás és a megtermelt mennyiség különbsége egyéb célokra, pl. bioüzemanyagokra fordítódik, míg a közvetve vagy közvetlenül élelmiszerként hasznosuló mennyiség egy része „cél” téveszt” és az elhízottak táborát erősíti. Ami pedig a fejlődő országok biológiai sokféleségének megtartását illeti, sokan nem vesznek tudomást arról, hogy ha az „ottani” biodiverzitás sérül, az az „ittentire” is kihatással lesz. Szemléletes példa a mezőgazdasági termelési rendszerek kontinenseken átívelő kapcsolatára a brazil szója esete – a növény által Dél-Amerikában megkötött szója takarmány-

ként érkezik Franciaországba, használdik föl Bretagneban – és a dél-amerikai eredetű nitrogén a nyugat-franciaországi talajvizek *nitrát-tartalmát gyarapítja*, ha nem kezelik okszerűen a trágyát. Ahogy a grönlandi jég olvadása is hozzájárul a *csendes-óceáni szigetvilágban* a tengervíz szintjének emelkedéséhez, noha a két terület lakossága semmilyen közvetlen kapcsolatban nincs egymással.

Napjainkra kétségtelen tényré vált, nem csak helyi szinten, globálisan is egymásra és magunkra vagyunk

utalva, gyerekeink, unokáink jövője érdekében mindenkinek el kell követni a tőle telhetőt, hogy Földünk a jövőben is élhető legyen és táplálni tudjon egy, a mostaninál jóval nagyobb népességet is. Ebben a mezőgazdaságnak és a mezőgazdasági kutatásnak megkerülhetetlen szerepe lesz.

/Montpellier, 2008. november 4–5./

SOMOGYI NORBERT
TÉT-ATTASÉ, PÁRIZS

A védjegye a névjegye!

TISZTELT PARTNERÜNK! TISZTELT LEENDŐ MEGBÍZÓNK!

Az EU-hoz történt csatlakozás jogharmonizációs elvárásai, a WTO-val (World Trade Organisation) kötött egyezmények miatt előtérbe kerültek a szellemi alkotások, szellemi tulajdonok létrehozásával, oltalmak megszerzésével, védelmével, a jogok gyakorlásával kapcsolatos szerzői-jogi, iparjogvédelmi, ezeken belül különösen a védjegy, a márka kérdései.

Miért fontosak az említett témakörökkel összefüggő tudni és tennivalók vállalkozása, cége számára?

- mert egy védjegyoltalom megszerzése 10 évre használati monopóliumot biztosít, ezzel az üzleti siker esélyét növeli, segíti az értékesítést, és erősíti piaci pozícióját,
- a versenytársakat kizárja a hasznosításból,
- felléphet a jogosulatlan használó – védjegy-bitorló – ellen,
- jogszabályokban meghatározott kártérítést érvényesíthet bírósági eljárásban,
- teljes jobbiztonságban folytathat kereskedelmi (reklám-és marketing) tevékenységet,
- végül: a védjegy vagyoni értékű jog, a vállalkozásba

apportként bevihető, értékesíthető, kölcsönözhető, jelzáloggal terhelhető.

A VETMA KHT és a MAG folyóirat Szakértői Csoportja a védjegyoltalom és márkavédelem megszerzéséhez kíván segítséget nyújtani az előkészítés és bonyolítás gondjainak megoldásában közreműködni; a szükséges feltételeket (technikai-kivitelezési stb.) ismertetni, hogy a későbbiekben a Magyar Szabadalmi Hivatalban a bejegyzésre szánt védjegy, márka ügy(ek)ben a legjobb oltalmi formát közösen kiválaszthassuk (mentori-közreműködés).

Kérjük Önt, fentiek előrebocsátásával és ismeretében, amennyiben cégnevét (design), logóját, emblémáját, márkáját, szlogenjét, szignálját (védjegy) oltalom alá ® (regis-tered, trade mark) kívánja helyezni, a szükséges feltételek (technikai, formai, pénzügyi) egyeztetése céljából elérhetőségeink valamelyikén jelezze, hogy szakértőnk – személyesen is – válaszolhasson a felmerült kérdéseire.

A védjegyoltalom megszerzésével tovább erősíthető cége piaci versenyben való sikeres részvétele!

Jelentkezésére teljes bizalommal számít a:

VETMA KHT és
A MAG SZAKFOLYÓIRAT SZAKÉRTŐI CSOPORTJA

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

E SZÁMUNK ANYAGI TÁMOGATÁSÁÉRT KÖSZÖNETÜNKET FEJEZZÜK KI
EGYÜTTMŰKÖDŐ PARTNERÜNKNEK (MSZH)
A SZAKHIRDETÉSEKET KÖZZÉTEVŐ CÉGEKNEK,
SZAKCIKKEINK SZERZŐINEK, ELŐFIZETŐINKNEK, OLVASÓTÁBORUNKNAK!

A VETMA KHT. és
A MAG KUTATÁS, FEJLESZTÉS ÉS KÖRNYEZET SZERKESZTŐSÉGE

Lapunkat rendszeresen szemlézi
Magyarország legnagyobb
médiafigyelője az

»OBSERVER«

BUDAPEST MÉDIAFIGYELŐ KFT.

1084 Budapest, VIII. ker. Auróra u. 11.

Telefon: 303-4738, Fax: 303-4744

<http://www.observer.hu>

A Mag Kutatás, Fejlesztés és Környezet

2008. évi XXII. (7.) évfolyamának tartalomjegyzéke

- A FONTOSABB** kalászos gabonafélék termésbecslési adatai, 2008 (2008/3–4) 7. p.
- DR. BALIKÓ SÁNDOR:** In memoriam Turi János (1937–2007) (2008/1–2) 12. p.
- BARANYI BÉLA, DR. BALCSÓK ISTVÁN, KONCZ GÁBOR, NAGYNÉ DEMETER DÓRA:** A kombinált ciklusú hőerőművi-hulladék hő hasznosításának térszerkezeti dimenziói, egy modellterület példáján (2008/5) 31. p.
- DR. BARANYI BÉLA:** Az észak-alföldi régió bemutatása (2008/5) B2–B3
- BÁRDY ÁGNES:** 100 éve született Jánossy Andor (1908–2008) (2008/1–2) 41. p.
- BORSOS JÁNOS:** Keressük a magyar agrárkutatás piaccgazdasági megújulását! (2008/6) 4. p.
- BOTTLIK LÁSZLÓ:** Néhány gondolat a kukorica talajműveléséről (2008/3–4) 28. p.
- DR. BÓNA LAJOS:** Új magyar tritikálék, új lehetőségek (2008/3–4) 43. p.
- CSAPÓ JÓZSEF:** A 2008. évi bejelentett fajtaszám-növekedés néhány tavaszi vetésű szántóföldi növényfaj esetében (2008/3–4) 23. p.
- DR. FRANK JÓZSEF, VERES SZILÁRD:** A hazai bioetanol- és biodízel-gyártás reményei (2008/1–2) 7. p.
- DR. FRANK JÓZSEF:** In memoriam Dr. Kurnik Ernő (2008/3–4) 46. p.
- DR. FÜHRER ERNŐ:** Természeti erőforrások/erdészet (2008/6) 25. p.
- GARAY TÓTH JÁNOS:** A Gábor Dénes-díjról... (2008/5) 52. p.
- GAZDA LÁSZLÓ:** Utószó (2008/5) 45. p.
- GÓCZI ISTVÁN:** A napraforgó; a magyar biodízel alapanyaga (2008/5) 15. p.
- DR. GORKÁNÉ HORVAI MÁRIA:** A hazai és közösségi jogszabályok változásainak figyelmenbe vételével (2008/6) 11. p.
- DR. HAJDU EDIT:** A 90 éves Dr. Csizmazia Darab József köszöntése (2008/5) 46. p.
- JAVASLATOK** a nemzeti éghajlatváltozási stratégiához (Összefoglalás) (2008/1–2) 43. p.
- DR. KAPITÁNY JÓZSEF:** A fűszerpaprika Kutató-Fejlesztő Kht. 90 éve a termelésfejlesztés szolgálatában (2008/6) 28. p.
- DR. KÁDÁR IMRE:** Vélemény a mezőgazdasági kutatások támogatásáról (2008/3–4) 12. p.
- KEREK ZOLTÁN, MARSELEK SÁNDOR, AMBRUS ANNA:** Lehetőségek a megújuló energiahordozók felhasználásában (2008/3–4) 51. p.
- KERESZTES DÉNES:** A 2007. évi vetőgumó szaporítások értékelése (2008/1–2) 18. p.
- „KEZÜNKBEN a jövőnk” – Megújuló energiák '08 Interaktív Nemzetközi Konferencia és Kiállítás (2008/5) 50. p.**
- KORSZERŰ** és energiatakarékos hulladékkezelési technológiák (2008/1–2) 47. p.
- KRUPPA JÓZSEF, HELLER SZABÓNÉ MOLNÁR MÁRTA, HODOSSI SÁNDOR:** Újburgonya termesztés Magyarországon (2008/1–2) 28. p.
- DR. KRUPPA JÓZSEF:** Új fajták és lehetőségek a szántóföldi homokhasznosításban (2008/6) 30. p.
- KUN MIHÁLY, KEREK ZOLTÁN, MARSELEK SÁNDOR, DR. DEME PÁL:** Elemezni és dönteni a borsó ágazatnál (2008/3–4) 37. p.
- DR. LIGETVÁRI FERENC:** Fokozott széndioxid felvételt szolgáló biomassza előállítása felszín alatti szennyvízes öntözéssel (2008/5) 27. p.
- DR. MATUZ JÁNOS:** Hogyan tovább magyar agrárkutatás, mi lesz veled Gabonakutató? (2008/3–4) 4. p.
- MURAI GYÖRGY:** Néhány gondolat a fajtaváltás kérdéséhez (2008/1–2) 25. p.
- DR. NAGY JÁNOS, GÓCZI ISTVÁN, DR. SINÓROS-SZABÓ BOTOND:** Az erőmű-hulladék hő hasznosításának fejlesztési irányai Magyarország keleti háromhatár szegletében (2008/5) 5. p.
- DR. NAGY JÁNOS:** A biomassza-hasznosítás lehetőségei és képessége Magyarország (2008/5) 11. p.
- DR. NAGY JÁNOS, GÓCZI ISTVÁN, DR. SINÓROS-SZABÓ BOTOND:** A bioenergia előállítás komplex rendszere (2008/5) 40. p.
- NAGY LÁSZLÓ:** Teichmann Vilmos érdemei a napraforgó nemesítésben (2008/3–4) 48. p.
- DR. OLÁH ISTVÁN:** A Magyar Szabadalmi Hivatal tevékenysége a szellemi tulajdon védelmében (2008/1–2) 4. p.
- DR. OLÁH ISTVÁN:** Tisztelgés Turi János emléke előtt (2008/1–2) 13. p.
- DR. OLÁH ISTVÁN:** Beszélgetés a burgonyáról Dr. Szentirmay Andrással, a Burgonya Terméktanács elnökével (2008/1–2) 22. p.
- DR. OLÁH ISTVÁN:** Látogatóban Németh Tamás professzornál (2008/1–2) 26. p.
- DR. OLÁH ISTVÁN:** Mezőgazdaság Könyvhónap 2008 (2008/1–2) 44. p.
- DR. OLÁH ISTVÁN:** Bálint gazda a Hitelgarancia Sajtóklubban (2008/1–2) 48. p.
- DR. OLÁH ISTVÁN:** Elhunyt Kurnik Ernő akadémikus (2008/1–2) 49. p.

- DR. OLÁH ISTVÁN:** A Pannon minőségű búza nemesítése és termesztése (2008/3–4) 30. p.
- DR. OLÁH ISTVÁN:** „A szó az élet tükre” (2008/3–4) 45. p.
- DR. OLÁH ISTVÁN:** AECM Közgyűlés és Konferencia „A KKV-k nemzetköziesítése” címmel Budapesten (2008/3–4) 47. p.
- DR. OLÁH ISTVÁN:** Fehér Könyv a szellemi tulajdon védelméről, 2007 (2008/3–4) 50. p.
- DR. OLÁH ISTVÁN:** A Magyar Növénynevelők Egyesületének vándorgyűlése és közgyűlése Mórahalmon (2008/3–4) 58. p.
- DR. OLÁH ISTVÁN:** Nemzetközi agrárpiazi kilátások 2008 (2008/5) 4. p.
- DR. OLÁH ISTVÁN:** Kutatás-fejlesztés az Erdészeti Tudományos Intézetben (2008/5) 4. p.
- DR. OLÁH ISTVÁN:** Az alföldi kenyér, szőlő és bor ünnepe Kecskeméten (2008/5) 45. p.
- DR. OLÁH ISTVÁN:** Nagy János: Kukoricatermesztés (2008/5) 51. p.
- DR. OLÁH ISTVÁN:** „A védjegye a névjegye!” (2008/5) 51. p.
- DR. OLÁH ISTVÁN:** Magyar vezetés az EUCARPIÁ-ban (2008/6) 27. p.
- DR. OLÁH ISTVÁN:** Márk Gergely 85 éves (2008/6) 27. p.
- DR. PALÁGYI ANDRÁS:** Mátyás királytól a pályázatokig, avagy 2008 a reneszánsz éve (2008/1–2) 45. p.
- DR. PETIS MIHÁLY:** Új irányzatok a biogáz termelésben és hasznosításban (2008/5) 21. p.
- DR. POLGÁR ZSOLT:** Gondolatok a Burgonya Nemzetközi Éve kapcsán (2008/1–2) 14. p.
- POPP JÓZSEF,** az MTA doktora (2008/3–4) 16. p.
- SIKERES** az Agrár-Vállalkozási Hitelgarancia Alapítvány (2008/3–4) 61. p.
- SOMOGYI NORBERT:** Biodiverzitás, kutatás és a jövő mezőgazdasági termelési rendszerei (2008/6) 37. p.
- SZOLGÁLTATÁSOK** a Magyar Szabadalmi Hivatalban! (2008/6) 10. p.
- TABAJDI CSABA:** A gazdákat és az illetékes hatóságokat jól fel kell készíteni a környezetvédelmi feltételrendszerre, a keresztmegfelelésre (2008/3–4) 22. p.
- VANCSURA JÓZSEF:** Fajtakísérleti Innovációs Tanács (FIT) (2008/5) 48. p.
- VANCSURA JÓZSEF:** A „Pannon búza” védjegy (2008/5) 49. p.
- VÁSÁRI NAGYDÍJAT** kapott a Gabonakutató! (2008/3–4) 34. p.
- DR. ZÁVODSZKY PÉTER:** XVI. Innovációs Nagydíj, 2007 (2008/3–4) 9. p.

JUHÁSZ GYULA

KARÁCSONY FELÉ

*Szép Tündérország támad föl szívemben
Ilyenkor decemberben.
A szeretetnek csillagára nézek,
Megszáll egy titkos, gyönyörű igézet,
Ilyenkor decemberben.
...Bizalmas szívvel járom a világot,
S amit az élet vágott,
Behegesztem a sebet a szívemben,
És hiszek újra égi szeretetben,
Ilyenkor decemberben.
...És valahol csak kétkedő beszédet
Hallok, szomorún nézek,
A kis Jézuska itt van a közelben,
Legyünk hát jobbak, s higgyünk rendületlen,
S ne csak így decemberben.*

Szerkeszti a Szerkesztőbizottság. Megjelenik évente hat alkalommal.

Felelős kiadó: a VETMA Közösségi Marketingkommunikációs Közhasznú Társaság ügyvezetője

1073 Bp., Dob u. 90. Telefon/fax: 322-5661 Telefax: 365-6130 E-mail: vetma@t-online.hu, mag@vetma.org, kiserdo@dunakanyar.net

Főszerkesztő: Dr. Oláh István 06/30/221-79-90

HU ISSN 1588-4864 Előfizethető a VETMA Kht. új címén (1073 Bp., Dob u. 90.). Előfizetési díj egy évre 2688 Ft/év (+postaköltség).

Bankszámlaszám: 56100055-16100192

Nyomtatás: Bétaprint Nyomda Felelős vezető: Szabadi Andrásné

SÜRGŐS!!!Magyar Környezetvédelmi Egyesület
1073 Budapest, Dob utca 90.

TAGREVÍZIÓS REGISZTRÁCIÓS ADATLAP 2008

Az egyesületi tag személyi adatai

Név:

Születési helye, éve:

Anyja neve:

Lakcíme:

Telefon:

Levelezési címe:

Mobiltelefon:

Munkahelye, címe:

Telefon/fax: e-mail:

Mióta tagja az MNE-nek:

A tagdíjat 2007. évben befizette: igen nem A tagdíjat 2008. évben befizette: igen nem

Milyen más szervezet tagja:

Felhívás! Tisztelettel kérjük, hogy az elmaradt tagdíjat (1000 Ft a 2007. évre) és az idej tagdíjat (3000 Ft) az MNE számlájára átutalni szíveskedjék! A tagdíj bármely OTP-fióknál díjmentesen befizethető a 11707024-20258865 számú MNE-bankszámlaszámra. Igény esetén a befizetett összegről számlát küldünk.

Kérjük az adatlapok kitöltés utáni postafordultával történő visszaküldését az Egyesület székhelyére (1073 Budapest, Dob u. 90. Mobil: 06 30/221-7990)!

Budapest, 200.....